

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

SPECIMEN POESEOS PERSICÆ,

SIVE

MUHAMMEDIS SCHEMS-EDDINI

NOTIORIS AGNOMINE

H A P H Y Z I

Ghazelæ, five Odæ sexdecim
ex initio Divani depromptæ, nunc pri-
mum latinitate donatæ, cum meta-
phrafi ligata & soluta, paraphrafi
item ac notis.

Biblioth.

Verat.

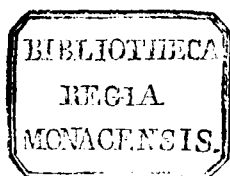
- - - - carmina non prius

Audita, - - - - -

Virginibus puerisque canto. *Horat.*

VINDOBONÆ,
E TYPOGRAPHEO KALIWODIANO.

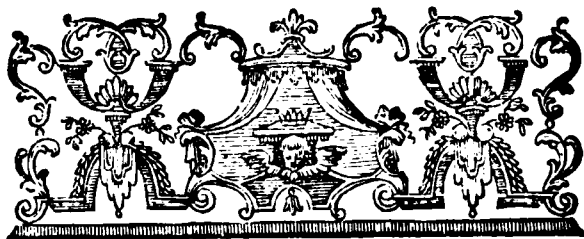
MDCCLXXI.



BIBLIOTHECA

REGIA

MONACENSIS.



PROOEMIUM.

Veterum Persarum gesta, leges, sacra, consuetudines, clari quique omnis ævi scriptores memoriæ prodidère, sed studia litterarum ac disciplinas reliquas, quibus imbuti animum excoluerint, cuncti silentio præteriêre, ut adeo dubium prorsus sit, utrum vis illa ingenii, quæ inde a sæculo decimo per totam Persidem tam feliciter in poësin exarsit, insita genti a primordio fuerit, & quasi *αὐτοφυής*, an potius ex aliarum nationum consortio enata & adventitia censenda esse videatur.

Herodotus, qui res Persarum a Cyro ad Xerxem usque historiâ suâ complexus est, & quam minutissime pertractavit, vix ullas partes litteris in educatione puerorum tribuit, immo luculenter satis omnem juventutis institutio-

nem his tribus, equitatione scilicet, jaculatione, & veritatis studio exhaustam fuisse asseverat. *)

Xenophon accuratissimus scriptor, eoque fide dignior, quod Cyrum juniorem in Persiam sequutus, ejusque amicitia ac familiaritate usus, non accepta tantum ab aliis, sed proprio etiam periculo comperta litteris consignaverit, de institutione liberorum in Persia loquens, & ipse omnem pueritiæ disciplinam exercitatione corporis, ac studio pietatis & justitiæ circumscribit, nullâ habitâ ratione scientiarum aut amœnorum litterarum.

Attamen politioris humanitatis rudes plane atque expertes non fuisse aliquot scriptorum testimoniis manifestum est; & quidem historiæ, saltem patriæ, studiosos fuisse Persas colligere licet ex iis, quæ Diodorus Siculus de Ctesia **) memorat, quem ideo se sequutum præ cæteris fatetur, *quod ille ex membranis Regiis, in quibus Persæ res antiquas jussu legis cujusdam ordine*

*) παιδεύουσι τὰς παῖδας ἀπὸ πενταέτους ἀρχαίμενος μέχρι ἐποσαέτους τρία μῶνα, ἱππέυειν, καὶ τυξέειν, καὶ ἀλκιδέειν.
Herodot.

**) ὅτος ἐν θησιν ἐκ τῶν βασιλικῶν διφθερῶν ἐν αἷς οἱ πέρσαι τὰς παλαιὰς πράξεις κατὰ τινὰ νόμον ἔχον συντεταγμένας, πολυπραγμονῆσαι τὰ καθ' ἕκαστα, ἢ συντάξάμενοι τὴν ἱστορίαν εἰς τὰς ἑλλήνας ἐξενεγκεῖν.

Diod. Sicul. Biblioth. l. 2.

dine descriptas habebant, historiam suam desumpserit.

Sed nec a Musis & poësi alienos fuisse fidem faciunt ea, quæ Strabo *) de puerorum gentis illius educatione refert: *Disciplinarum inquit Magistris continentissimis utuntur, qui fabulas ad utilitatem accommodatas contexunt, & Deorum ac virorum illustrium facta canticis celebrant; &c.*

In tanta tamen veterum monumentorum egestate, quorum neque hodie ulla uspiam videntur, nec etiam a priscis memorata reperiuntur, arduum plane atque inconsultum fuerit definire, quæ, aut quanta ratio recentiorum apud Persas studiorum intercedat cum iis, quæ apud illos antiquitus vigeant, aut potius utrum ulla ratione novæ poëseos initia ab antiquis arcessenda censeantur. Proinde videndum adhuc, an saltem illis temporibus, quæ Muhammedis ætatem proxime præcesserunt, hoc genus litterarum gentem illam coluisse, indiciis aliquibus constare possit.

Sæculo certe post Christum tertio floruit
celebris Academia Gandisaporæ (Giundisabur)
a 3 quam

*) Διδασκάλοις δὲ λόγων τοῖς σωφρονεστάτοις χρῶνται, οἱ καὶ τὸ μυθῶδες πρὸς τὸ συμφέρον ἐπαναγόντες πλέκεσι, ἢ μέλεις χωρὶς ἢ μετ' ὁδῆς ἔργα θεῶν τε ἢ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἀναδιδόντες. Strab. l. 15.

quam urbem Nassireddin & Ulubeig provinciæ Chorasanae tribuunt, Abulpheda vero ab Assemano citatus Chuzistanae assignat. De scholæ hujus origine & incunabulis varia & anceps scriptorum est sententia. Abulpharage, qui medio sæculi decimi tertii floruit, auctor est in sua historia Dynastiarum, Urbem & Academiam Gandisaporæ a Sapore Persarum Rege fundatam fuisse, qui pace cum Romanis pacta, filiam Aureliani Cæsaris sibi desponderit, *) & Medicos græcos tuendæ filiæ valetudini a Cæsare adjunctos Gandisaporæ collocaverit, atque ab his primum medicinam Hippocraticam in oriente traditam fuisse.

Quidquid autem sit de origine urbis & scholæ Gandisaporensis, floruisse tamen certum est

*) Narrationem hanc merito suspectam habet Tillemontius, tum ex aliorum scriptorum silentio, tum etiam quod unicam Aureliani filiam Romæ constanter mansisse ex fide historiarum manifestum sit. Labefactat id ipsum ejusdem Abulpharagi Chronicon Syriacum apud Assemanum Tom. 4. cujus hæc sunt verba: Porro advenērunt cum Valeriano complures periti medici græci, qui medicinam Hippocraticam in Oriente disseminarunt. Unde patet medicos hos non cum filia Valeriani, sed cum ipso Cæsare in Persiam profectos esse. Verum Historiam Dynastiarum ex hoc ipso Chronico conflata fuisse observarunt eruditi, atque adeo pro posteriori & accuratori habendam. Vide de Gandisapora peculiarem dissertat. Henr. Schulzii in Act. Acad. Petropol.

est usque ad annum 1318. uti hoc Canon Concilii ab Assemano adductus luculenter probat. Nec obscuris etiam documentis asseritur Academiam hanc a viris græcæ medicinæ peritis primum fundatam fuisse, etsi postea a Nestorianis occupatam ab antiquo instituto descivisse, & divinis æque ac humanis litteris tradendis patuisse certis indiciis probari possit. *)

Enimvero tam in hac, quam etiam in aliis nonnullis Nestorianorum in Perside scholis, non medicinam tantum, sed & alia litterarum & scientiarum studia viguisse perhibet idem Assemanus Tom. 4. his fere verbis: *Præter sacrarum litterarum studium artes etiam liberales omnes doceri consuevisse, grammaticam scilicet, rhetoricam, poeticam, dialecticam, arithmeticam, geometriam, musicam, astronomiam, medicinam, aliasque, compertum est ex iis, quæ Ebed Jæsus sobensis in Catalogo scriptorum syrorum refert, ubi tractatus de scientiis omnibus ac præsertim philosophici & medici recensentur. **)*

a 4

Ve-

*) Increcente sensim Christianorum in Persia numero, aliæ complures scholæ fundatæ fuerunt: ut Edeffena, Nisibena, Elamitica sive Lapethensis, quæ tamen potissimum sacris litteris addictæ profanas disciplinas excludebant.

**) Ex hujus Lycei alumni censendi sunt potissimum ii, qui libros ex græca lingua in Aramæam,

Verum hæc pauca & incerta vestigia tanti non sunt, ut iis tuto insistere possimus ad originem poëscos, quæ posterioribus sæculis viguit investigandam; nec temere omnino arguerit aliquis, si hæc studia veteres Persæ excoluerint, si neglexerint, recentium certe poëmatum ac carminum initia ex aliis, iisque prioribus fontibus fluxisse, quæ quibus fati, quibusve auctoribus ad Persas devoluta sint, ut luculentius patere possit, non incongruum videtur Persæ ipsius statum ac vicissitudines ab exordio ad hæc usque tempora summatim expedire, & tanquam in tabella oculis subijcere.

Persia, quæ & Achæmenia dicta est veteribus, sub variis Principibus stetit usque ad Cyrum, qui anno primo olympiadis 55, Urbis conditæ 195, Medorum Rege Astyage depulso Regni perfici fundamenta locavit, quod Imperium duravit annis 229 sub 13 Regibus. Dario Codomano ab Alexandro devicto Regnum Persarum ad Græcos translatum est. Post Alexandrum Seleucus, unus ex hæredibus, Mediam, Parthos, Bactra suis ditionibus adjecit. Huic successit filius Antiochus Soter, ac post hunc Antiochus Divus, cujus filii Callinicus & Hie-

feu Syriacam, quæ christianis totius orientis communis fuit, verterunt; & sane multæ arabicæ græcorum librorum versiones ex Syriacis potius quam græcis codicibus factæ merito existimantur.

Hierax mutuâ discordiâ Arfaci ad Parthicam potentiam augendam vires dedêre. Tum denique sub Parthis stetit Regnum Persiæ, & Parthorum Persarumque nomen promiscue accipi cæpit. Anno Christi 227 Artaxerxes Persa excusso jugo Artabani Parthorum Regis, secundam Persarum Monarchiam instituit, quæ duravit usque ad Jezdegirdum, *) qui anno Hegyræ 15. Christi 636. sub Omero a Saracenis ad Cadesium cæsus, tandem vero in Urbe Meru a gubernatore proditus & interfectus est, anno Hegyræ 31. Post hunc Saracenis primum, tum variis Turcarum ac Tartarorum Dynastis paruit Persia. Præcipuæ Dynastiæ fuerunt: Buidum, Gazneviorum, Seljucidum,

a 5 Gau-

*) Notandus est error omnium fere nostratum Scriptorum, qui & argumento esse potest, quam parum tuta sit eorum fides in historia populorum Orientis, utpote qui in re tam perspicua, ac primorum Chalypharum gesta sunt, tam turpiter sint hallucinati. Scribunt autem plerique Jezdegirdum ab Omero, alii ab Othmanno, cæsum, & interfectum fuisse, idque anno Christi 632. quod utrumque falsum; namque initium regni Jezdegirdi incidit in annum Christi 632. Hegyræ 11. Pugna autem Cadesiæ, in qua cæsus & profligatus est, accidit anno Hegyræ 15. Christi 636. proditus denique & interfectus est in Urbe Meru, multis post cladem annis, videlicet Hegyræ 31. non ab Omero, neque etiam ab Othmanno, quorum neuter pugnæ interfuit, verum ab alio Duce exercitus.

Gauridum, Chovaresmiorum, *) Atabekiorum, Ilchaniorum, & Modhaferiorum, quibus ultimis Regnum tenentibus Tamerlanus Persiâ potitus est, Hegyræ anno 789. Post hunc, ejusque successores, regnarunt aliquot Principes factionis arietis nigri usque ad Uzun-Hassanum ex factione arietis albi, sub cujus successoribus inter se dissidentibus misere lacerata Persia ab Ismaele Schah Sofi recreata est, qui, quidquid majores possidebant, dominatu complexus, usque ad initium sæculi 16 regnavit, & a quo Sophi Persiæ initium ducunt. Ex horum numero Schah Abas Regnum Persiæ magnopere auxit ac florentissimum hæredibus suis transmisit, qui continua serie rerum potiti sunt usque ad hanc proximam ætatem, qua iterum infelix Persia intestinis bellis divexata conflavit, & in hanc usque diem, nondum extincto incendio, prostrata jacet.

Summa ergo rerum in Persia mutatio eo potissimum tempore evenisse autumanda est, quo Rege Jezdegirdo vita & throno exuto, Regnum in Saracenorum potestatem redactum est;

*) Hic rursus lapsi sunt plerique, dicentes: in Saracenorum potestate mansisse Persiam usque ad Gelaleddinum, æræ Gelalæ auctorem, qui illis pulsus rerum potitus sit; cum potius longe ante hunc arabibus erepta fuerit Persia, ac ipse etiam Gelaleddinus ultimus fuerit ex Dynastia Chovaresmiorum, qui Persiam 131. annis tenuerunt.

est; quove mores, ritus, leges, ac Religio omnis, & ipsa denique studia ad normam Arabum sunt instituta; ut proinde libri omnes, qui hodie linguâ persicâ exarati extant, non ante hæc tempora referendi videantur, paucis monumentis exceptis, iisque dubiis, quæ in antiquo idiomate *Pechlevi* *) dicto scripta, & a residuis adhuc Ignicolis servata doctorum nonnulli e tenebris in lucem vocare sunt conati.

Itaque si quis originem poëscos, qualis apud Persas hodieum viget, penitus indagare voluerit, ad fontes Arabum recurrat, est necesse; qui etsi sermone atque idiomate dispari, iisdem tamen artis metricæ principiis, ac eodem pene gene-

*) *Zebani-pechlevi*. In hoc idiomate existant hodieum libri aliquot veterum Magorum, ac inter reliquos *Zend*, *Pazend*, & *Abesta* sive *Vosta*, dogmata & præcepta antiquæ Religionis continentes, quos libros Abrahamum a Deo accepisse Gebri seu Ignicolæ testantur. Neque vero censendum est Abrahæ nomine Patriarcham Hebræorum intelligi, sed alium quendam *Zerdascht*, seu *Zerdust* agnominatum, quem græci, æque ac Latini Zoroastrem nuncupant. Extat in Bibliotheca Regis Galliarum Dictionarium manuscriptum, quod vetusti hujus idiomatis voces recentis Persarum linguæ adminiculo explicat, codex eo rarior, quod unicus fere in tota Europa inveniatur. NB. Putant nonnulli memoratos libros de Religione Magorum, ad Chaldaicum propius quam ad Pechlevium idioma accedere.

genere carminum multis ante sæculis poëticen coluerunt, quive, ut plerumque fieri solet, cum nova religione, ac libris dogmata fidei continentibus novas litteras subjētis Regnis & provinciis intulerunt, uti luculentum apud Perſas, qui statim ab initio legis Muhammedanæ antiquos & patrios characteres cum arabicis commutarunt, ac mox studia & disciplinas omnes ad exemplar victoris populi renovarunt. Quare non incongruum fuerit de hac etiam gente aliqua carptim & quasi per transfennam commemorare.

Arabes vasto terrarum situ & gazis suis tantum ab antiquis noti, cætera ancipitis famæ, etsi ob bella aliquot cum finitimis gesta, & frequentissimum toto orbe emporium aliqua ex parte innotescere potuerint, cæterum inculcâ vastitate divisi, & inaccessi, plerique incertis sedibus, vagi & palantes ut adhuc hodie, liberi quidem, sed usque ad septimum sæculum inglorii vixerunt. Ea tempestate Muhammedes nova sacra, inauditam Religionem molitus, brevi tempore tam longe lateque arma ac superstitionem circumtulit, totque Regnis ac ditioribus per se suosque Successores est potitus, ut ante exactum sæculum Hegyræ, Imperii Arabum fines freto Herculeo, & extremis Indiæ oris terminarentur, fama & terror nominis totum orbem completeret. Sed quod stupendum maxime in tanto virium & potentiae incremento
illud

illud est, quod cum Barbari reliqui, qui florentes quasque Provincias invaserunt & victribus armis debellarunt, cultum & Religionem devictarum gentium assumpserint, artibus & studiis ultimum exitium intulerint, hi contra dum dogmata & ritus subjugatis populis obtrudunt, litteris & scientiis perfugium præbuerunt, & pene jam profligatas tota Europa ac cultissimâ Asiæ parte artes & disciplinas benigno sinu foverunt. *) Memorantur adhuc hodie a doctis, nec ulla unquam ætas oblitte-
rabit insignia aliquot Principum Saracenorum nomina, non tam potentia, quam amore in litteras ac omne genus eruditionis clara, præcipue vero Almanforis, Alraschidi, Almamonis **) &c. quorum tanta fuerunt in bonas
artes

*) Hoc non de primis statim Muhammedis successoribus dictum volo, nam illi fanatico novæ superstitionis, ut fieri solet, zelo, & ferocitate quadam ex continuis bellis contracta in Religionem æque ac litteras heterodoxorum sævierunt; constat hoc vel maxime ex ignominioso facinore Omeri, secundi a Muhammede Vicarii, cujus jussu Alexandrina Serapionis Bibliotheca flammis cremata est. Sed pacatis subinde ac firmatis Imperii rebus tanti opprobrii labem sustulerunt longo ordine Caliphæ ex genere Abassidarum.

*) Eximium plane documentum ardoris, quo Almamon in litteras flagravit, perhibet regia illa & omni laude major actio, quam tanto Principi alicubi adscriptam reperio. Hunc ajunt Leonem

artes earumque cultores merita ac beneficia , ut siquid uspiam residui fuit illorum ævo in toto orbe scientiarum , id totum apud illos solos delituisse jure credatur. Horum virtute, his facem posteris prælucentibus factum, ut compluribus sæculis in oriente æque ac occidente uni pene Arabes scientiarum laude florent, cumque reliquæ Europæ Regiones spississimis ignorantiae tenebris ac omnigena barbariei coluvie premerentur, Philosophia, Medicina, Astronomia, Geometria, atque his affinium artium studia apud solos Hispaniæ Mauros in honore servarentur. Tantum ergo abest, ut sicut vulgo creditum est, lege & instituto Muhammedicæ Religionis cautum sit, ne illius affectu litteris & scientiis operam impendant, ne fors eruditionis lumine dogmatum caligo discutiatur. Imo mirandum sane, quomodo tam brevi spatio, ab Aarone videlicet cognomine Justo, idque in tanto civilium & externorum bellorum tumultu, tantum incrementum cæperint

doctum alias Thessalonicensium Episcopum, postmodum autem nescio quo iniquo fato summa inopia laborantem & Constantinopoli ex vilium & abjectorum hominum institutione stipem corradentem, magnis honorum & opum pollicitationibus ad aulam suam Bagdadum evocasse. Cum vero Imperator græcorum viri hujus, quo uti nesciebat, discessum inhiberet, nec precibus ac sollicitationibus Saraceni Regis locum daret, Almamon Imperatori bellum indixisse fertur.

rint litteræ & scribendi studium, ut jam Saladino (*Selab-eddino*) Ægyptum expugnante, in Bibliotheca Palatii Fathimitarum centum millia arabicorum voluminum omnigenæ eruditionis sint reperta; ut nihil dicam de Ismaele Ibniabad, qui multo ante hæc tempora a Rege Persarum ad Aulam invitatus, eo se conferre detrectavit, librorum suorum copiam prætexens, quibus transportandis quadringenti cameli onerandi fuissent.

Enimvero quæ de scientiarum apud gentem illam incunabulis dicta sunt, quæve ad Aaronis proxime tempora relata vidimus, non etiam de sermonis arabici cultura intelligenda sunt, quippe lingua & poësis Arabum, jam ante Muhammedis ætatem ad summum apicem pervenit; patet hoc tam ex contextu Corani, cujus tanta est styli gravitas, ornatus, & elegantia, ut pro norma & archetypo puræ dictionis jugiter præponi meruerit, tum vel maxime ex septem illis poëmatibus in templo Meccano, Muhammedis ævo appensis, & *Muállakat* dictis, *) vel etiam *Mudhabebat* (eo quod caractere aureo in papyro Ægyptia exarata fuerint) quorum

*) Horum poëmatum ultimum a Lebido Ebu-âkil Beni-Rabiat scriptum est, qui adhuc Muhammedis tempore vivebat, & idololatriæ addictus erat tunc, cum primum Propheta legem publicare cepisset. Ajunt autem scriptores Arabum Lebidi

quorum pars hodie dum extat, & a peritis omnibus pro venustatis arabicæ exemplari jure habetur. Sed & sic culta jam & adulta arabum dialectus diu in proprio solo conclusa delituit, nec vel vicinis populis uspiam innotuit, donec tandem Muhammede novam legem quaqua versus victricibus armis firmante, angustis limitibus coarctari dedignata per immensos terrarum tractus diffusa est, & brevi per totam pene Asiam atque Africam propagata ultimo eo progressa est, ut rudi adhuc & illiterato apud nos sæculo

carmina tanto in pretio habita fuisse, ut portæ Meccani Templi affigi meruerint, qui honor non nisi summis in arte viris tribuebatur; cumque ex tot lectoribus nemo cum Auctore de palma contendere auderet, accidit, ut caput Corani, cujus titulus *Bacrat*, ejusdem Templi valvis appendere-
retur; cujus primis versiculis perlectis Lebidus attonitus dixisse fertur, verba illa ex ore hominis procedere non potuisse sine peculiari Numinis inspiratione, quo dicto fidem Moslemicam est amplexus. Addunt Muhammedem tali profelyto summopere gavisum fuisse, cum acutissimum viri ingenium sibi perspectum haberet; Huic poetæ adscribitur distichum, quod jam moribundus protulisse dicitur, & cujus hic fere est sensus:

Rebus in humanis novitatis gratia multa est,

Me miserum! mortis gratia nulla novæ.

Vagiadtu gedid el-mevt gairi ledbidb &c. Vide Devlet Schah semercandi et Amasi.

ſæculo ſub Clemente V. Pontifice, Conciliū Viennensis decreto ſtudio linguæ arabicæ ſit ſancitum. Sed nuſquam gentium feliciori proſectu cultæ ſunt litteræ & diſciplinæ Arabum, quam apud finitimos Perſas, qui tanto ſtudio & alacritate ad eas condiſcendas incubuerunt, ut primis ſtatim temporibus inter præcipuos Corani Commentatores cenſerentur, interque hos ſummi Imam Abul-Caſſim Zamachſcheri, & Naſſireddin Abu Said Beidhavi, uterque legum ac dogmatum moſlemicorum peritiâ clari & inſignes. Exinde vero ſparsâ jam & diſſeminatâ per totam Perſiam Religione Muhammedana, idioma Arabum tanquam Doctorem lingua in ſcholis omnibus tradi, & libri illo ſermone ſive proſa, ſive verſu exarati evolvi, ac denique in vernaculum idioma converti, & per imitationem novo, patrio tamen ſtylo efferri cæperunt; atque hæc eſt vera & genuina Poëſeos Perſicæ origo, quemadmodum utriusque linguæ poemata inter ſe comparanti compertum erit.

Jam vero etſi nulla pæne ſit totius Perſiæ plaga, quæ non unius vel plurium illuſtrium poetarum natalibus gloriatur, cæteris tamen omnibus laudem hanc præripuit provincia Fars vel Pars, id eſt Perſis proprie dicta, a qua jam antiquitus toti Regioni nomen inditum eſt, quæve hodie non numero tantum, ſed etiam præſtantiâ vatum ex illa oriundorum præ reli-

b

quis

quis inclyta habetur. Hujus caput Schirazum, *) quod aliqui veterem Persepolin alii Cyropoliu esse putant, celeberrima toto Oriente Urbs, & diu sub Atabegiis atque Mudhaferiis totius Regni perfici Metropolis, nostris vix nisi vini generosi famâ cognita, multorum atque illustrium ingeniorum ferax fuit, tum vel maxime cum sedes Regum Persiæ fieri digna habita est. Hanc aliquis non male Persiæ Athenas vocaverit, tum quod purissima lingua persica, eaque peculiari- bus idiotismis ac elegantis, quas grammatici gentis illius modos Schirazios vocant, luxurians, incolis

*) Schirazum non esse urbem admodum antiquam, neque adeo veterem Persepolin, immo jam vigente Muhametismo a Muhammed Ben - Cassem fundatam fuisse, tam ex investigatione urbis, quam ex fide historiarum manifestum est; sed tamen ex ruderibus Persepoleos, quæ Persis Istekhar dicitur, ædificatam, utpote quæ non longe ab ea distet, apud Geographos est receptum. Imo si verum est, quod Jahja in suo Lebi-tarich asserit, antiquam videlicet Persepolin duodecim parasangas (18. leuc. gall.) longam fuisse, hodiernum Schirazum in ejus circuitu comprehensum fuisse credibile est. De hac urbe Poeta quidam Schirazius sic jactabundus ludit:

Quid Memphis & Damascus, aut quid cætera

Terræ & maris sunt oppida?

Pagi universim si Schirazo conferas,

Quæ sola jure urbs dicitur.

incolis ejus sit nativa, tum etiam quod amœniorum ac politiorum litterarum domicilium dici mereatur. Plurimi sane sunt, neque facile enumerandi, eruditionis & eloquentiæ laude in oriente clari Scriptores, qui ex hac urbe originem traxerunt, sed inter cæteros notiores, neque nostratibus nominetenus ignoti Poetæ Sadi, & Haphyz, quorum ille pluribus jam versionibus Europæ innotuit, hujus vero celebritati versionis difficultas hucusque obstitisse videtur; ut proinde operæ pretium sit hunc etiam ab oblivione vindicare.

Fortunam & fata Haphyzi longo ordine persequi non est præsentis instituti, pauca tantum ad vitam ejus spectantia, eaque potissimum ex ipsiusmet auctoris operibus excerpta memorabo, uberiora daturus, si quando affluente otio amplior Divani pars vulganda contigerit.

Muhammed Schems ed-din (nam hoc proprium est Poetæ nomen, etsi notior sit agnomine Haphyzi) *) natus est Schirazi circa initium

b 2

tium

*) Mos est apud Orientales, præsertim apud Muhammedanos, adultis agnomina quædam addere, ad indolem uniuscujusque alludendo; sic Haphyz idem est, quod græcorum *Memnon*, vel potius *Mnemon*, hoc est: bona memoria præditus, magna vi memoriæ pollens. Hinc hodie dum, qui totum Coranum memoriter recitare valent, Haphyzi compellantur.

tium sæculi Hegyræ octavi, floruitque præcipue sub Regibus ex stirpe Mudhaferiorum, *) quo tempore Sultani Schah - Schegia hæredes Persiam in quatuor regna, Schirazi videlicet, Kermani, Jezdæ, & Isphahani sunt partiti; quorum Principum juxta seriem frequens occurrit in scriptis Haphyzi mentio, nec tamen semper laudabilis, prout quisque æquus aut iniquus carminum ejus fuit æstimator. De privato vitæ auctoris genere parum certi constat; Doctorem tamen & Legis peritum fuisse, adeoque ex ordine eorum, quos *Ulema* vocant, tam ex variis Divani ejus locis, quam ex apposito nomini illius titulo *Scheich* compertum est, quo titulo non nisi sacrarum litterarum interpretes, vel cœnobiorum Antistites nuncupantur; imo etiam non obscure ex scriptis suis argui-

*) Dynastia Mudhaferiorum in Persia duravit circiter 77. annis, ab anno Hegyræ 718. usque 795. sub septem Principibus, qui omnes partim successive, partim insimul regnarunt, hoc fere ordine: Emir Mubarezzedin Muhammed Mudhaffer regnavit ann. 42. Schah Schegia Filius Mudhaffer ann. 26. Schah Mahmud. an. 10. Sultan Ahmed, Schah Mansur, Schah Jahja, denique Zinalabedin filius Sultani Schah Schegia. Horum ultimi regnarunt solum novem vel decem annis, separatim vel conjunctim in diversis Persiæ Regionibus, donec Tamerlanus Schah-mansuro superato Regnum Mudhaferiorum funditus evertit.

sint conati, alii etiam absentem donis cumula-
verint. Cæterum cum nihil animo suo potius
foret, quam in otio litterarum versari, postha-
bitâ omni Regalis patrocinii cura totum se
poëticæ dicavit, & sive libertatis & quietis stu-
dio, sive aulicæ vitæ fastidio; sive honorum &
divitiarum contemptu, sive denique patrii soli
amore, *) Schirazo se dimoveri passus non est,
nec

*) Quanto amore prosequutus sit Poëta patriam
suam atque imprimis natalem Urbem Schirazi, pa-
tet ex multiplici encomio, quod carminibus suis in-
terspersit, præcipue vero ex ghazela *Choscha Schi-
raz* &c. quæ peculiare Schirazi laudes continet,
quamve sic verto:

Felix amoenô conspicuum situ

Schirazum! Eoæ grande decus plaga;

Dî te bearunt, Dî te ab omni

Exitio tueantur ævi.

O qui salubres fonte ciens aquas,

Das longa vita tempora florida,

Sic leta decursu perenni

Unda fluat tua Rucnabade.

Seu me Musella, seu Giaferi tenet

Calcata molli planities pede,

Fragrantis auræ lene flamen

Difficiles procul arcet æstus &c.

nec toto vitæ tempore quoquam, nisi semel tantum ad Jezdi Regem *) est profectus, cuius etiam itineris illum subinde piguit, quod ipse sua frustratus similem plane Theocrito, Hieronem Siciliæ Tyrannum adeunti & celebranti sortem nactus sit, quodve indonatus & γυμνῶς ποσὶν, ut ille ait, sit reversus; idque eo gravius tulit quod Hormuzi vel Armuziæ Rex, solâ Haphyzi famâ incitatus, ignoto & inviso alias Poëtæ munus magnificentissimum miserit. Unde in hoc etiam cum Syracusio vate comparandus est, quod sicut ille toto decimo sexto idyllio Hieroni ingratum animum exprobrat, sic iste pluribus in locis Regi Jezdi illiberalitatem magna cum libertate objicit, ut hic:

b 4

Ar-

Præ reliquis autem commendat, idque frequenter, rivum ac fontem Rucnabadi, & deambulacra Musellæ, quorum amœnitatem decantatis Muhammedis Paradisi deliciis anteposit. Vide hic Gazell. 2. Stroph. 2. ubi pocillatorem alloquens sic dicit:

Infunde heus! remanens merum,

Non Cæló inveniam floriferos aque

Rucnabadi ego margines,

Musellæque vivens perpetuo nemus.

*) Vide infra Gazell. 10. *Ma bivestim* &c. & notas ad paraphrasim; hanc enim odam Poëta Jezdum profectus ad amicum suum misit.

*Armuziæ Rex, quem nec unquam contigit
 Videre, mihi donum dedit;
 Jezdi Monarcham vidi & ad Cælum extuli,
 Nec sic tamen quidquam dedit.*

Et alibi hoc fere modo.

*At vos beati vivite Oenochoi diu
 Epuli ministri Regii,
 Ætate vestra sit licet nunquam mihi
 Vino repletum poculum, &c.*

Meminit etiam Regis Avisi, *) ut ingrati & immemoris carminum, quibus illum laudaverat, sic enim de eo loquitur in gazela, *Chosch amed giül &c.*

*Sultani Avisi servituti me assero,
 Et si ille famuli non recordatur sui.*

Longe

*) Sultan Avis, cognomine Ghajas-ud-din, fuit ex stirpe Regum Ilëhaniorum, qui etiam Ahmed Beni-Avis vel Veis appellatur. Hic primum beneficus fuit Poëtæ, eique multum & diu blanditus est, quo ad aulam suam attraheret. Postea vero, ut fieri solet, intermissione consuetudinis oblivio amicitiae surrepsit.

Longe aliter sentit de Rege Schach-Mansur, qui potentissimus fuit Principum Mudhaferiorum, & cui totam gazelam *Cbosreva* inscripsit, in qua egregias animi & corporis tanti Regis dotes prædicat & extollit. Nec minoribus laudibus effert clementiam & mansuetudinem Regis sui Schach-Schegia, qui duro ac rigido Matris suæ imperio *) succedens Regnum Persiæ summâ cum lenitate ac animi moderatione administravit, eo enim alludit per jocum dicens:

Ætate nostrâ, qua pius Rex subditis

Delicta condonat suis;

Haphyz aperte cantbaro semper vacat,

Musti palam vinum bibit.

Cæterum nihil suffragante tot Principum benevolentia, communem & calamitosam vatum omnium sortem expertus est Haphyz, qui se fortunæ bonis illiberaliter dotatum aliquoties conqueritur, & in gazel. *musulmanan mera.*

b 5

Ple-

*) Dilschad - Chatun mater & tutrix Regis Schach-Schegia, tantâ cum severitate regnum filii sui administravit, ut in leves quasque culpas gravissimis suppliciis animadverteret, atque in vinum bibentes mortis pœnam decerneret. Quam pœnam Schach-Schegia major annis factus non mitigavit tantum, sed plane sustulit, ac vini usum omnibus indulgit.

*Plerumque egestas dura virtuti est comes,
Fortuna nulli peior ac mihi fuit.*

Nec obscure etiam inopiæ suæ culpam in sæculi sui vitium rejicit, & queritur de indoctorum hominum urbis suæ ignavia & impudentia, qui versificatorum quorumvis nugas & ineptias ingeniosis suis carminibus æquiparare, atque etiam præferre non dubitaverint, hinc per metaphoram poëmata sua auro puro conferens, circumforaneorum vero & cyclicorum poëtarum carmina fictitio, sic de suis versibus scipsum alloquitur:

*Aurum hoc reconde ab his Trapezitis Hapbyz!
Qui adulterinos pro bonis nummis habent.*

Cum Monachis & Ascetis suæ religionis multas & graves simultates exercuit, ab iisque invidente laceffit, acerbissime se ab eorum contumeliis ultus est, ideo passim in hypocrisin eorum, atque simulatam sanctimoniam invehitur. Ex sexcentis locis unum adducere libet, qui sic habet: Gazel. *Varzan kin gilve &c.*

*Hi, qui ex cathedra voce gestuque effero,
Præcepta virtutis tonant,
Vixdum relicto pulpito factis suis
Dictis fidem adimunt illico.*

Vos

*Vos o periti Judices legum! velim
Solvatis hoc dubium mihi,
Cur prædicantes sæpe pænitentiam
Impænitentes ipsi agant?
Rident profecto hi tanquam aniles fabulas
Vitæ futuræ dogmata,
Qui non verentur res Religionis sacras
Miscere tantâ hypocrisi, &c.*

Matrimonio junctus fuit, & uxorem habuit moribus ornatissimam, cum qua amantissime & conjunctissime vixit, quamve Angelum sub humana specie fuisse ipse contendit in Epicedio, quo illi præmaturo fato ereptæ parentavit. Vide Gazel. An jar kezo &c. ubi inter reliqua sic ait:

*Tali beatus conjuge optabam ultimum
Complere vitæ terminum,
Sed vota nostris non fuere viribus
Æquata, me illa dignior
Migravit, alto inserta cælitum choro,
Originem unde traxerat &c.*

Cum

Cum Achmet Námaco *) firmam & constantem amicitiam coluit, ejusque frequenter meminit, & in gazel: *Sopbi bija* &c. Stroph. ult.

Cratera vini faucibus aridis

Deposcit Hapbyz. I Zepbyre aliger,

Nostræque testem fer salutem

Plurimam amicitiae Namaco.

A Tamerlane etiam benigne ac munifice exceptus est, quantumvis reprehensus, quod nullam Regis mentionem in carminibus suis fecerit, si verum est id, quod ad ghazelæ secundæ stropham primam adnotavi, quod vide.

Obiit anno Hegyræ 791. juxta Chronicon Kiatibi Celebi, quo tempore Sultanus Bajazid, Ildirim agnominatus, id est Fulmen Belli, Turcico Imperio est potitus, quove anno Beha-uddin Nacschibendi **) vita functus est. Juxta vero

*) Ahmet Beni-Ebu-Hafan El-Giami Auctor est libri *Enis-ul-fabtin.* sive de constantia in adversis.

**) Beha-iddin Muhammed Nacschibendi non vulgaris famæ scriptor apud Orientales, & auctor libri, cujus titulus *Macamat* simili plane argumento, quo synonymus Haririi liber. Hunc scriptorem confundit Herbelot cum Beha-ü-Hækkedino, qui est Omer Nacschibendi, cui eundem librum attribuit.

vero Notas ad marginem Sudii proœmii, com-
mortuus est Haphyz Testazano, *a*) qui sequen-
ti anno 792. e vivis excessit. Sepultus est in
oratorio quodam *Musella* dicto, cujus situm ipse
toties in carminibus suis laudavit, & cui novus
subinde decor accessit impensis Muhammedis
Mimâi, præceptoris Sultani Baburi, qui Poëtæ
manibus gratus, magnificentissimum inibi mo-
numentum crexit. Poëmata Haphyzi sparsa
antea & indigesta collegit atque in Divani *b*)
ordinem redegit Seid Kassim Envari. *c*).

Restat, ut de Auctoris fide, religione, &
moralis vitæ instituto agamus, de quibus tam
varium, tamque anceps semper lectorum fuit ju-
diciu, ut non defuerint inter ipsos Muham-
medanos, qui cum impietatis, & a moslemica
fide defectionis reum suspicarentur. *d*) Et sa-
ne

a) Testazani, vel etiam Tachtazani auctor mul-
torum operum, ac inter reliqua libri, cujus Titulus
Miftab-ul-fikh, id est clavis ad jurisprudentiam.

b) *Divan* est Corpus poematum sive gazelarum
per omnes alphabeti arabici litteras decurrentium,
ut mox dicitur.

c) Hic idem auctor est libri, cui titulus *Enis-ul-
aschikin*.

d) Herbelottus dicit illum ita de Christo serva-
tore aliquoties loqui, ut Christianorum partibus

ne si quis simpliciter ad nuda nec ut tralatitia Scriptoris verba respexerit, opinioni huic facile suffragabitur, utpote quibus nihil magis commendetur, quam vetitum, & a lege Muhammedis abhorrens studium vini, voluptatum, & puerilium amorum (sermone tamen obscœnitatis experte, nec pudicas aures magis quam Virgilii Alexis offendente) ut nihil dicam de ipsius Prophetæ, ejusque dogmatum frequenti derisione, ac verborum Corani in ludicrum sensum continua detorsione. *) Sed hæc seu apparens, siue etiam manifesta licentia adversari non potuit, quo minus Haphyzi poemata doctorum, imo religiosissimorum quorumvis manibus

favisse facile credi possit, quod undenam arguerit, non certe assequor, nam etsi Messia ejusque miraculorum non infrequens mentio incidat in scriptis Poëtæ, non alia tamen uspiam occurrit, quam quæ Corano aliisque orthodoxis Muhammedanorum scriptis apprimè congruit.

*) Ex innumeris locis unum adducere sufficiat. Vinum effato Muhammedis *Umm-ul-chabais*, id est mater peccatorum dicitur, quod vinolenti ad quævis vitia sint proclives. De hoc apophthegmate ita jocatur Haphyz in Stropha: *An telchi vesch &c.*

Ille asper uva subque acidus liquor,

Matrem Prophetes quem scelerum vocat,

Sensum excitat nostro in palato

Virginis osculo amariorem.

ribus tererentur, & in ore Moslemorum omnium versarentur; quo factum ut plerique partim admiratione tanti ingenii adducti, partim attonitâ persuatione delusi, profanos carminum sensus ad sublimium ac cœlestium rerum significationem traducere, & in maxime etiam perspicuis poëtæ verbis abstrusissimorum arcanorum materiem quærere non dubitaverint. Inter hos Achmed Feridun turcicus Metaphrastes, *) per continuam vini & amorum allegoriam ad Divinum amorem alludens, & sermonem ad libitum distorquens, occultos animi auctoris sensus mystice explicare adnititur, & dicta quævis

*) Hujus exemplum sequutus Thomas Hyde, vir cæteroquin doctissimus, primam ghazelam *Ela ja* &c. mystice vertit, multâ verborum farragine, sed nauseabili cacozelia. Vide ejus opera posthuma. Non absimiliter Herbelottus secundam Stropham ghazelæ 2. *Bi-dib Saky* &c. cujus hic est sensus: *O Pocillator infunde, quod residuum est vini, ne speres te in Paradiso reperturum ripam fluminis Rucnabadi, nec deambulacra Musella.* Hoc modo interpretatur: *Donnez moi o celeste Echançon à boir le vin de cet amour divin, le plus pur qui se boive à la table des élus sur le bord du Rucnabad & dans le jardin de cet oratoire sacré* &c. quod pro specimine hic appono. Sed de his & similibus versionibus illa Martialis verba dici possunt:

Turpe est difficiles habere nugas,

Et tristis labor est ineptiarum.

vis levia ad religiosæ perfectionis apicem conducere arbitratur. Nec proinde mirum videri debet, si corroborata tot virorum suffragio opinione de Vatis sanctitate, titulô *Li/anul-gbaib*, id est linguæ mysticæ, condecorari, atque passim *Tergiman-ul-Es'rar*, hoc est Interpret arcanorum appellari meruerit.

Non abs re fuerit commemorare casum singularem, quem in quodam turcico codice adnotatum reperio. Ajunt Poëtâ vitâ functo aliquandiu disceptatum inter Doctores Muhammedanos, utrum defuncti cadaver in communi credentium cœmeterio inhumandum esset, an potius ob non levem hæreseos ex scriptis ejus manantem suspicionem sine sepultura projiciendum; cumque Legisperiti omnes variis argumentis fulti in diversas sententias abirent, placuit ad divinationem *Tefa-ül* *) dictam recurrere,

*) *Tefa-ül* & *Tefal*. Genus ominationis, quæ tamen nonnisi in libris publica veneratione dignis peragitur. Hæc etsi ridicula & inutilis consuetudo, tamen etiam apud Romanos obtinuit, uti patet ex fortibus Virgilianis, aliisque hujus generis *κληρομαντείαις*, & *παλαιομαντείαις*. Imo & febrifugos & alexicacos putarunt nonnulli celebrium poetarum libros, ut Serenus Sammonicus, Medicus sub Severo & Gordiano non vulgaris, qui sic de Homeri 4to libro Iliadis.

Iliados quantum capiti suppose dolenti.

rere, quæ sit fortuita acus punctione in librum ad hunc usum delectum, & primorum paginae se offerentis versuum ad quaesitam rei decisionem applicatione. Hac proinde in ipso Haphyzi Divano peractâ, hi versus se spectantium oculis obtulerunt. *Kadem dirigh medar &c.* ex Kafie ta.

*Abominari corpus Hapbyzi cave,
Atque insepultum linquere,
Licet sit alto criminum mersus mari,
Ascendet ad cælum tamen.*

Quod cum iterato repetiissent, in hos versus inciderunt. *Her cend garki Kunahem &c.* ex Kafie mim.

*Vixi inquinatus, sed modo felicior
Mercede amoris inter electos fruor.*

Quibus verbis se quasi divinitus admonitos rati Doctores, extremum sepulchri honorem vati decreverunt. Hæc ille.

Ego vero, etsi quid in tanta opinionum varietate statuendum sit, ambigam, *) non nega-
c verim

*) Non est, quod credat aliquis ideo absolvendum esse Haphyzum a tali suspitione, quod incredulitas cum crassa Muhammedanorum superstitione pugna-

verim tamen partis cujuslibet sententiæ sine discrimine accedi posse, argumentis utrinque affatim suppetentibus. Certum enim est, Poëtam nonnunquam vini & amoris vocabulis *) in sublimiori sensu uti, & ad cœlestia alludere, cum vice versa pluribus in locis nihil communi
ver-

re videatur; namque irreligio, quæ sæculum hoc diris omnibus exagitat, jam in ipsis novæ legis initiis apud Moslemos grassata est, & ut nihil dicam de Jezido filio Moaviæ, quem ut atheum & impium execrantur Arabes, satis patere opinor ex his verbis Poëtæ Ahmed Ibni Suleiman El-âmi:

*Incertam obervant Christiani per viam,
Moslemi ab omni deviarunt tramite,
Judæi adefis compares sunt mummiis,
Doctrina plane absurda Persarum est Magis,
Verbo universum hoc in duas partes abit,
His sacra nulla nec fides, sed sana mens,
Illis religio multa rationis nihil &c.*

*) Genius ipse & natura gazelæ exigere videntur ut vini & amorum mentio frequens fiat, utque sub eorum schemate res quævis aliæ involvantur. Sic etiam nomine puerorum & amafiorum personæ omnis ætatis & sexus intelliguntur, ut apud Haphyzum, aliquando Rex, & Ministri Regis, & amici grandævi, & uxor ejus sub pueri nomine occultantur, ut in Epicedio supra citato &c.

verborum significatu majus sapiat, nec nisi per vim & delirantium somnia interpretatione mysticâ explicari valeat. Utrumque in exemplo clarius patebit; sic in gazela *Uojsch amed kiul* &c. manifesto sub imagine vini Divinam gratiam intelligere videtur, cum dicit: *Scherabi bi cbumar*, &c.

*Largire Domine tale mihi posthac merum,
Quod non gravet mentem, nec infestet caput.*

Sed paulo post in hac ipsa gazela ita loquitur, ut aperte constet vinum suam primitivam significationem retinere, ut cum dicit: *Bija Scheich* &c.

*Veni ad tabernam Præsul & gusta hoc merum,
Quale baud puto unquam ex fonte Paradisi *)
bibes.*

Similiter & amorum in his carminibus occurrentium eadem est ratio, nam aliquoties iis ad cælestium rerum cupidinem respici dubium non est, ut in gaz. prima strophæ ultima, ubi se ipsum alloquitur, dicens:

c 2

①

*) Hic sermo est de nectareo vino, sive ambrosia Paradisi, quæ Arabibus *Keuser* dicitur, quæ ex fonte aliquo in horto voluptatis sito scaturire & beatorum potus esse traditur. Quare Poëta traditionem hanc apud Muhammedanos receptam hic deridere videtur, etsi in strophæ præcedenti hanc ipsam potionem expetivisse videatur.

*O Hapbyz animi si requiem petis,
 Normam banc assiduo præ oculis habe,
 Mundana dic primum valere,
 Si quod amas, cupis obtinere.*

Et alibi in gaz. Saki be nuri bade &c.

*Cui sacro pectus calet igne amoris,
 Vivet, & nullo morietur ævo,
 Hinc mea est semper caritura tristi
 Funere vita.*

Et passim alibi. Contra vero in plurimis Divani locis terrenis immorari, nec supra hominem assurgere manifestus est Poëta; & quis non videt de Schirazio aliquo Adolescente intelligenda esse verba illa Gazelæ 2. *Eker an* &c.

Schirazi gracilis puer

*Si votis facilem se dederit meis,
 Nævo uni in facie dabo*

Semercandi opulentam & Bocharæ plagam.

Nec ad sublimiorem sensum accommodari possunt ea, quæ cœnobitam ad usum voluptatum exhortans ait: in gaz. *Mei cbab ve Kulfiçhan* &c.

Mæro-

*Mærore tetras linque claustrorum fores,
Festina ad hortos floridos,
Heic vina odoris incubans rosis bibes,
Mollesque ephebos basians.*

*Nec ulla quibus Zephyrum alloquitur in gaz.
Choscha Schiraz &c.*

*Ab parce nostrum per superos precor
Turbare somnum, dum nova imagine
Me ludit, & cari sodalis
Implicuit roseis lacertis.*

Ex his & similibus locis clare patet non omnia erotica Poëtæ carmina ad Divinum amorem posse traduci, quidquid de illis aliqui interpretes somniaverint. Quid quod cæcum & insanum amorem ipsemet aliquoties fatetur, *) ejusque pœnitudine ducitur, ut in gaz. *Ker men ez bag* &c. in qua sic ait:

*Vino atque amore perdidi vitam miser,
Heu quemnam utrique terminum ponet Deus?
c 3 Nec*

*) Imo palam videtur explodere rerum incorporarum amorem in gaz. *Ker men ez bag* &c. his verbis:

*Asceta sancto deperit amore Angelos,
Mortale pueri corpus urit me mei.*

Nec dolet tantum sed & veniam se obtenturum confidit, & in miseratione Divina fiduciam ponit, ad quam ut peccator plus se juris habere audenter asseverat in gaz. *Gulami nerves &c.*

*Faceſſe Juſte, noſtra Celi eſt regia,
Lapſis dabuntur dona miſericordiæ.*

Longus ſane ſim, ſi quæcunque pro utraque ſententia militant, verba auctoris velim adducere hoc unum monere non prætermittam, credibile eſſe Poëtam nonnunquam data opera allegoricos & myſticos ſenſus carminibus ſuis miſcuiffe, ut convitiatorum criminationes effugeret, & ut quod aliquando fecit, ſemper feciſſe videri poſſit.

Addam pro coronide Encomium Haphyzi, quod Sudius turcicus Metaphraſtes in prolegomenis ad illius Divanum ita tumido ore tonat: *Haphyzi poëmata, inquit, quæ ob innatam dulcedinem ex fonte vitæ manafſe credibile eſt, quæve venuſtate Virginum Paradifi decorem æmulantur, ſenſum vulgi mirifica ſuavitate oblectant, & animos Procerum vi & gravitate dicendi exacuunt, viris cordatis & perſpicacibus ad adyta arcanorum patentem portam recludunt, debilibus & cæcutientibus facem luminofam prælucent. Hæc eadem omnium hominum ſtatui & conditioni congrua & idonea proferunt, & ingeniis ſagacibus grata & utilia*

lia legenda offerunt, paucis denique verbis sensum amplissimum comprehendunt. Hinc factum ut totum universum amplectentes ghazelæ brevissimo tempore Turcici & Indici Imperii fines peragraverint, earumque cor-exhilarantia verba confestim Arakini *) & Aderbegiani terminos attigerint. Nec unquam Sophorum Doctorumque colloquiis & confabulationibus gratia aut lepos inesse potuit sine horum versuum commemoratione, nec in consessibus Regum decor aut ornatus sine eorum suavi concentu; Quid quod amantum & dolentum gemitus & suspiria ex his odis levamen & medelam consequantur, & comissantium symposia ex hoc opere hilaritatis & festivitatis omnis amplam materiem mutantur. Ut merito dixisse videatur Poëta quidam persicus:

Odarum Hapbyzi delicata suavitas

Nulli Poëtæ contigit mortalium,

O qui teneris carminum dulcedine,

Dic ut quiescant Vatis ossa molliter.

Celebritatem Auctoris hujus labefactare videar versione, nulli adhuc doctorum quod sciam tentata, si primam Ghazelam excipias, quam Franciscus Meninsky conversam suæ grammaticæ inseruit, quæve etiam, ut supra

*) Arak, melius Trak Babyloniam, Chaldæam, sed El-yrakan duæ ejus urbes Basra & Cufa.

monui, ad mentem Feriduni translata in Thomæ Hyde operibus posthumis visitur. *) Forte, nec injuria, temeritatis arguar, quod Poëtam lingua, genio, figuris loquendi, & ipso genere carminum adeo a latino idiomate absonum latio sermone reddere sim aggressus; Et fatuus sim sane, si sperem hac me versione effecturum, ut quam toto oriente ac imprimis apud conterraneos suos habet famam, apud nostrates etiam adipiscatur. Sed quis non audeat se huic operi accingere, postquam viderit inconcinnam Sadii a Gentio paratam metaphrasim, & mirum quantum a prototypo degenerem, tam indulgenter fuisse receptam, ut insuper qualemcunque de exotico scriptore notionem grata Europa Interpreti acceptam retulerit. Ea quippe est ætatis nostræ, non ut olim incuriosæ, noscendi cupiditas, ut remotissimarum etiam regionum ac gentium indolem, mores, & studia diligentissime rimari non de-

*) Dum hæc scriberem, venit mihi Londino littera Nobilis & Eruditi Viri Gulielmi Jonesii, quæ nunciat se versionem historiæ persicæ Scach-Nadiri, jussu Regis Daniæ inchoatam ad exitum perduxisse, & ad calcem operis Diatriben de poësi Orientalium, exemplis ex complurium Poëtarum operibus petitis adornatam adjecisse, atque unam alteramve Haphyzi ghazelam gallico idiomate expressisse. Quo ingenii sui partu etsi potiri mihi nondum licuerit, pro comperta tamen Auctoris doctrina & linguarum orientalium peritia omnibus numeris absolutum esse confidenter auguror.

detrectet, quæ cum nusquam magis manifesta sint, quam ex scriptis poëticis, utpote quæ typum & characterem ingeniorum quarumvis nationum præferant, ideo me sæculi mei genio famulari sum arbitratus, si poëmatia aliquot persicorum Poëtarum Coryphæi idiomate nulli doctorum ignoto efferre, & usui Eruditorum persicæ dialecti ignarorum accommodare adlaboraverim.

Veneres, & gratias, quas carmina Haphyzi spirant, sentient illi tantum, quibus aliqua sermonis perfici facultas contigerit. Sed ii demum omne punctum ferent, & versuum vim & elegantiam optime assequentur, quibus præter linguam mores & indoles gentis perspecta fuerint, nam id apprime reor esse utile ad quorumvis poëtarum intelligentiam, ut non ad verba tantum, sed & a quo, & quo loco, quo tempore, quavē occasione dicta sint, respiciatur. Cæterum hoc etiam monendum esse duxi, ne quis meritum auctoris ex versione hac metiatur, quod longe magis incongruum foret, quam si de græcorum poësi ex latinis versionibus iudicium ferret, eo quod phrasis & elocutio persica multo amplius quam græca a lingua latina diffideat. Et quidem quod ad solutam carminum interpretationem attinet, dubium non est, quin si quodcunque poema omnibus ornamentis exuas, eique metrum, numeros, epitheta, & illam musicam vocum harmoniam adimas prosa quavis inficetius fore, quia tunc nec ligatæ, neque solutæ orationis leges sequetur. Ideo ne plane omni metro destituta tor-

peat versio, versus Haphyzi lyricis latinorum modis reddere tentavi, etsi probe conscius fuerim difficultatum, quæ hujusmodi conatum consequuntur. Licet enim præ omnibus latinorum & græcorum carminum generibus cum odis Anacreonticis atque Horatianis maximam similitudinem habeant poëmata hæc persica, quod sicut in illis, sic in his vini, voluptatum, amorum, gravissimis verborum ac sententiarum floribus interspersorum continua mentio occurrat, Ghazelæ *) tamen natura ita comparata est, ut vix unquam duæ ejusdem ghazelæ strophæ eundem ac continuatum sensum continere deprehendantur, ac omni prorsus ἀλλήληχία destituantur, quod nemo non videt a latina poësi abhorrere.

Si quis studio linguæ persicæ poëmata hæc evolverit, is neglectâ metrica versione ad solutam, atque ad paraphrasim & notas recurrat, est necesse, neve prius quidquam de integritate interpretationis decernat, quam omnes ejus partes perlustraverit. In ligata certe metaphrasi nullus æquus rerum æstimator summam accurationem requireret, in soluta autem si quando a vulgari ac recepto sensu recessimus, discrepantiam nostram rationibus fulcire adnixi sumus.

DE

*) Ghazela species est poëmatum, quæ inter vinum & epulas nata & deducta concipiuntur, cum videlicet Poëta mentem mero percitus veluti Entheus aut Lymphaticus juxta assumptam primæ Strophæ catalexim per integram odam sine ordine cogitationum decurrit.

DE DIVANO & GHAZELA.

Persæ, uti jam dictum, cum reliquis disciplinis poësin etiam ab Arabibus acceperunt, unde iidem sunt utrisque artis docendæ termini, sive poëtica, quæ peculiari nomine *Ilmi-æru* nuncupatur; proinde quæ de arte metrica Arabum tradi consueverunt, de Persiarum quoque poëtica dicta intelliguntur.

Versus Arabum constat pedibus, modo numeroque definitis, & in hoc cum antiqua græcorum ac Latinorum poësi convenit, & enerve atque ἀνάμωσον recentiorum linguarum metrum antecellit; sunt quippe Arabibus, cum iisque Persis vocales non positione tantum, sed naturâ longæ atque breves, quas facile est dignoscere, cum vocales *Elif, vau, ia* quotiescunque scriptæ occurrunt, pro longis sint habendæ, secus vero breves sint, nec nisi positione produci possint, salva tamen regularum exceptione. Præter pedes, numerum & quantitatem syllabarum, gaudent etiam Isocatalexi, sive consonantiâ, quam aliqui præpostere rhythmum vocant, cum revera rhythmus græcæ æque ac latinæ poësi apprime conveniat, vocum autem similiter desinentium affectatio ab utraque abhorreat. Commune magis hoc illis cum recentium carminibus, quorum sola fere isocatalexis, cum aliquali syllabarum numero totam pene artem metricam constituit; nec mirum
pro-

proinde si Arabum & Persarum versificatio difficultate antiquam & recentem superet, cum pedibus, numero, & quantitate syllabarum illius leges sequi debeat, insuper vero vocum similiter desinentium vinculo hujus regulis adstringatur. Adde, quod hæc ipsa illocatalexis in poësi orientalium longe magis ardua sit, quam in nostra, cum ad eam complurium syllabarum consonantia requiratur, quarum numerus nonnunquam usque ad quinque syllabas excurrit. Auget adhuc difficultatem, quod in nonnullis carminum generibus, ut in *Cassida* & *Ghazela*, quæ plurimis versibus constare possunt, una eademque constanter esse debeat catalexis, nec ut apud nos quovis disticho varietur. Verum quidem est, quod & *Olearius* observavit, accidere nonnunquam, ut verba integra ad finem repetantur, in quo etiam miram pangendorum carminum facilitatem deprehendere sibi visus est, sed ille non satis advertit hanc repetitionem difficultatem neutiquam tollere, cum verba illa præcedentes syllabas etiam similiter desinere sit necesse.

Quemadmodum autem in numero & quantitate cum græca & latina congruit Arabum ars metrica, sic etiam summa pedum ac carminum varietate illi æquiparari potest. De omnibus carminum generibus dicere longum foret & a proposito alienum, pauca tantum e re nata de *Cassida* atque *Ghazela*, quæ præcipuæ sunt poë-
seos

seos orientalium species, expediam. Qui uberiorem hac in re notitiam consequi voluerit, adeat Vahidii celebris Poëtæ perfici artem poëticam, vel ex illo fonte petitas nostratium grammaticorum institutiones.

Ghazela est genus carminis amatorii, variis imaginum & sententiarum floribus interspersum, quod etsi nulli græcorum aut latinorum poëmati ad amissim comparari valeat, ad oden tamen Anacreonticam quam proxime accedit, *) idque non tam metri, quam argumenti similitudine. Cum Cassida, quæ pro Arabum Elegia haberi potest, in aliquibus convenit, in aliis rursus discrepat; convenit in genere & metro carminum, nam utraque easdem versuum species admittit, & easdem prosodiæ leges sequitur. Commune præterea ambobus ut primum quodque distichum eandem habeat catalexin, deinde ut alterni tantum versus ad normam primorum similiter desinant, nullâ habitâ ratione mediorum, qui solum hemistichiorum vice funguntur. Primi versus terminatio vocatur *Æruz* oblatio, secundi *Zærb*, redditio.

Discrepat in eo, quod Cassida illimitato distichorum (*beit*) numero excurrere possit,
Gha-

*) Meninski Italico poëmatio, Sonetto dicto, illud æquiparat, ex eo quod ut in illo sic in hoc ultimo distichum singulare aliquod acumen continere debeat, quod mihi non videtur.

Ghazela contra nec paucioribus quam quinque, nec pluribus quam tredecim distichis constare debeat, etsi non raro optimorum Poëtarum exemplo legi huic derogetur.

Secundo: Cassida eundem & continuatum argumenti sensum ad finem usque perducit, & cohærenter disticha distichis adæquat, nec facile ab assumpto semel themate digreditur, cum contra Ghazelæ natura ita sit comparata, ut bini quique versus sensum integrum claudant, & vix unquam ad præcedentes vel subsequentes respiciant, imo plerumque toto cœlo diversam, & cum præmissis incohærentem sententiam ordiantur. Hanc inordinatam & incompositam cogitationum congeriem ex eo profectam fuisse credibile est, quod cum genus hoc poematum ab origine inter vinum & symposia enatum judicetur, mens Poëtæ tanquam vino exæstuans, vel furore percita oblatam repente quamvis imaginem arripere, eâque dimissâ ad aliam atque aliam nullo ordine discurrere concipiatur. Hæc ipsa peculiaris Ghazelæ indoles obstare videtur, quominus adæquate latino carmine efferri possit, cum omne genus latine poëseos hujuscemodi intemperantiam aversetur.

Proprium etiam est Ghazelæ, ut in ultimo disticho quod *Schabi-beit*, sive Regis distichum vocatur, Poëta nominatim isc psum compellet, & alloquatur, in qua allocutione singulare
acu-

acumen requiritur. Non raro etiam versus ultimi Poëtæ ipsius laudes, easque immoderatas continent, quas sibi quisque ad libitum tribuit; hæc audacia apud gentes illas usu est recepta, nec cuiquam dedecori habetur, quemadmodum & a græcis latinisque Poëtis factitatum fuisse constat, & crebrius ab Horatio, qui hanc suam proterviam excusaturus dicit:

Quæsitam meritis sume superbiam.

Et sane licet ætate nostra nullus harum regionum poëta citra insignem arrogantiam atque impudentiam laudes suas decantare ausit, quod ea res moribus & indoli temporum adversetur, tamen superiori adhuc sæculo apud nostrates etiam fieri impune licuit, sic enim de se Franciscus Malherbe:

*Les ouvrages communs durent quelques années
Ce que Malherbe écrit dure éternellement.*

Ghazelæ multæ numero, & variæ terminatione Divanum constituunt, ad hoc autem requiritur ut non multæ tantum sint & variæ terminationis, sed ut aliquæ earum in singulas alphabeti arabici litteras definant, quo facto in Divanum ordine alphabetico inseruntur; quod raro fit auctore adhuc superstite, quamdiu spes aliqua subesse potest novi incrementi. Carmina Haphyzi in unum volumen seu Divanum collecta Ghazelas 569 circiter comprehendunt variis temporibus compositas, etsi arduum sit earum numerarum accurate definire ob summam omnium Codicum discrepantiam.

Fuit

Fuit & alter Poëta hujus nominis in Persia regnante Sultano Schach-Ruch, filio Tamerlani, qui ad discrimen alterius Halvagi (pematopola) agnominatur. Item alter Agem-el-Rumi dictus, auctor libri cujus titulus *Ergia-ii-ylm*. Denique Haphyz Tebrizi, & alio nomine Tarakci, cujus illa ghazela esse creditur a Sudio, cujus initium: *Lutfi basched ker ne puschbi &c.* quæ à plerisque nostro poetæ adscribitur.

Haphyz Schirazius complures interpretes nactus est apud Turcas; præcipui sunt Ahmed Feridun, qui ghazelas hæc in mystico sensu acceptas explicuit, & de quo jam supra affatim dictum. Sururius item ac Schemius, qui Scholiis grammaticis & criticis textum auctoris adornarunt, & variis etiam conjecturis suspectas, & Moslemorum opinionibus adversantes sententias ad orthodoxiam revocare sunt conati. Sed palmam omnibus præripuit Sudius, scholiastarum gentis illius facile princeps, qui non hunc tantum, sed præcipuos quosque persicos Poëtas notis doctissimis illustravit quive Schemium & Sururium acerrime ubivis impugnat, nonnunquam tamen æmulationis potius quam veritatis studio. Hic posthabitis omnibus de sublimi & abstruso carminum sensu somniis, nihil aliud pensi habuit, quam ut nudam & omnis ænigmatis expertem auctoris phrasin verbis dilucidis explicaret, ideo & mihi præplacuit, loca dubia & obscura ad illius mentem explanare.

**INITIUM
DIVANI HAPHYZI
CONTINENS
GHAZELAS SIVE ODAS
OMNES QUÆ LITTERA
ELIF TERMINANTUR.**

الغزل الاول

يا ايها الساقى ادر كاساً و ناولها 

که عشق اسان نمود اول ولی افتاد مشکلیها

بهیوی نافه کاخر صبا ز آن طره بکشاید

ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

بمی سجاده رنگین کن کبرت پیر هغان کوید

که سالک بی خبر نهود ز راه و رسم منزلها

مراد منزل جانان چه جای عیش چون هردم

جرس فریاد میدارد که بر بندید محملها

شب تاریک و بیم موج و کردابی چنین هایل

کجاء اندند حال ما سبکباران ساحلها

همه کارم ز خود کامی بید نامی کشید آخر

نهان کی ماندان رازی گزو سازند محفلها

O D E I.

Infunde eja agedum dulce puer merum, &
Circumfer pateram, nam mihi credulo
Qui fronte prima visus insons
Hæret amor jecori molestus.

Moscho imbuta levi cæsaries, quem adhuc
Diffabunt nivea ex fronte Favonii,
Heu quantum odore illo ex amantum
Cordibus elicuit cruorem.

Sacrum purpureo tinge tapetem age
Vino, si vetulus jusserit institor,
Scit cuncta longo usu hic magister
Commoda, remque modumque amoris.

At quæ hæc stultitia est? decrepito seni
Formosis juvenum quis locus in choris?
Quem semper instans sarcinas jam
Parca monet prope colligendas.

Heu demens tumido quo feror æquore,
Sorbendus picea in nocte voragine,
Num nota degenti quietis
Littoribus mala naufragantum?

Væcors propositum ducere pervicax
Nunc totis recitor fabula compitis,
Convivio quidni latentis
Indicium dedimus furoris.

حضورى كرمى خواهى از و غايب مشو حافظ
متى ما تلقى من تهوى دع الدنيا و اهلها

وله ايضاً

اگر ان ترك شیرازی بدست ارد دل مارا
بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارارا
بده ساقى مى باقى که در جنت نخاى یافت
کنار اب رکناباد و کلکشت مصلارا
فغان کین لولیان شوخ شیرینکار شهر آشوب
چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغارا
ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنیست
باب ورنك و خال و خط چه حاجت روى زیبارا
حدیث از مطرب و همی کوور از دهر که ترجو
که کس نکشود و نکشاید بچکات این معیارا

O Haphyz! animi si requiem petis,
Normam hanc assiduo præ oculis habe:

*Mundana dic primum valere,
Si quod amas cupis obtinere.*

ODE II.

Schirazi gracilis puer
Si votis facilem se dederit meis,
Nævo uni in facie dabo
Semercandi opulentam & Bocharæ plagam.

Infunde heus! remanens merum,
Non cœlo inveniam floriferos aquæ
Rucnabadi ego margines,
Musellæque virens perpetuo nemus.

Heu heu! pacem animo meo
Lulî blanditiis quippe procacibus
Sic totam eripiunt, ferox
Prædatas veluti Turca rapit dapes.

Quid nostrâ face languidâ
Augustum pueri contulerim ad decus?
Quid formâ facies nitens
Mendaci roseas fuco eget ad genas?

Cantorem memora & merum,
Sed fati ambiguas quære parum vices,
Quippe ænigmatis istius
Nulla est ingenio aut arte solutio.

من از آن حسن روز افزون که یوسف داشت دانستم

که عشق از پرده عصمت بهرون اردزلیخارا

نصیحت کوش کن جانا که از جان دوستر دارند

جوانان سعادتمند پند پیرانارا

بدم گفتی و خر سندم عفاك الله نكو گفتی

جواب تلخ میزید لب لعل شکر خارا

غزل گفتی و در سفتی بیا و خوش بخوان حافظ

که بر نظم تو افشا ند فلک عقد ثریارا

وله ایضاً

رونق عهد شبا بست دگر بستانرا

میرسد مرده کل بلبل خوش الحانرا

ای صنبا کربا جوانان چمن بازرسی

خاک مهت ما بر سان سر و وکل و ریحانرا

Quid possit vehemens amor
Josephe indicio rem teneo tuo,
Te viso male fauciam
Zelicham domitus deseruit pudor.

Præbe aurem monitis meis
Attentam, o animæ dulce decus meæ?
Nam gaudent juvenes probi
Maturis gravium consiliis senum.

Tu convicia quod mihi
Dicis, do veniam, Dī tribuant parem,
Nec succenseo, sed reor
Non os verba decere aspera melleum.

Haphyz! quot tibi carmina
Tot gemmæ ambrosio defiliunt labro,
Mulce cantibus æthera, ut
Spargant grata tuis pleiades modis.

ODE III.

Rursus impubis puerafcit annus
Enitet pratis viridis juvena,
Jam rosæ carmen querulum canora
Pangit ædon.

Blande cum primum Zephyre ad novellos
Iveris campos, age fer salutem
Ocymo molli, venerisque flori,
Et Cyparisso.

گر چنین جلوه کند مغ'بچه باده فروش
خاکروب در میخانه کنم مژگانرا

ترسم این قوم که بر درد کشان میخندند
در سرکار خرابات کنند ایمانرا

برواز خانه کردون بدر و نان مطلب
کین سیه کاسه در آخر بکشد مهمانرا

هر که خوابکه آخر بد و مشتی خاکست
کوچه حاجت که بر افلاک کشی ایوانرا

ماه کنعانی من مسند مصران توشد
گاه انست که پدرود کنی زندانرا

در سر زلف ندانم که چه سود اداری
باز بر هم زده کیسوی مشک افشانرا

Nunc mihi si quis calicem ministret
Lubrico aspectu petulans ephebus,
Ebrium duro caput in popinæ
Limine ponam.

Fallor? an qui nos alias madentes
Risit Asceta immodico cachinno,
Merget in fundo cyathi sepultam
Relligionem.

Quid tuis cœlum precibus fatigas?
Et brevis speras alimenta vitæ?
Perfidum cunctos perimit dolosæ
Sortis alumnos,

Cum tibi sedis spatium supremæ
Pulveris bini statuant pugilli,
Quid tuas altis maleficus æquas
Nubibus ædes.

O meus Joseph! tibi nunc paratum
Præbet Ægypti solium meum cor,
Claustra squalentis properans relinque
Carceris atra,

Nescio an passis humero capillis
Indices quidquam, at vereor nefastum
Ne quod intersit mihi in implicatis
Crinibus omen,

ای که بر مه کشی از عنبر سارا چوکان
مضطرب حال مکردان من سرکردانرا

حافظامی خور و رندی کن و خوش باش ولی
دام تزویر مکن چون دکران قرانرا

وله ایضاً

صوفی بیا که آئینه صافست جام را
تا بنگری صفای می لعل فام را

راز درون پرده زرنندان مست پرس
کین حال نیست زاهد علی مقام را

عنقا شکار کس نشود دام باز چین
کاینجا همیشه باد بد ستست دام را

در عیش نقد کوش که چون انخوار نماید
ادم بهشت روضه دار السلام را

O qui inaurato cilio novellæ
Cynthiæ flavos imitaris arcus,
Ne me inhumanus patiare iniquo
Confici amore.

Dulce quantumvis bibe vinum o Haphyz!
Et voluptates geniumque cura,
Sed cave, ut mos est, vitiare sacri
Verba Corani.

ODE IV.

Accede jam nunc heus Monache abstinens!
Puroque figens in speculo scyphi
Mœsta ora, contemplare fulvo
Quanta bona abdita sint Lyzo.

Arcana fatorum impenetrabili
Obducta velo quære apud ebrios
Vini helluones, nam beatos
Cognitio hæc latet Encratitas.

Longæva Phœnix nullius aucupis
Cassēs subivit; contrahe retia,
Non hic inanem præter ulla
Inciderit tibi præda ventum.

Gaude paratis; multa scientiæ
Sunt damna vesanæ, & generis parens
Humani, avens noscendi, amœnam
Deseruit fugitivus Eden.

Mundi

در بزم دور یکدو قدح درکش و برو
یعنی طمع مدار وصال دوام را

ای دل شهاب رفت و نچیدی کای ز عمر
پیرانه سر یکن هنری ننگ و نام را

حافظ مرید جام میست ای صبا برو
وز بنده بکنده کنی برسان شیخ جام را

وله ایضاً

دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما
چيست ياران طريقت بعد ازین تدبیر ما

با مریدان روی سوی کعبه چون آریم چون
روی سوی خانه خمار دارد پیر ما

در خرابات مغان ما نیز هم منزل شویم
کین چنین رفتست در روز ازل تقدیر ما
باد

Mundi doloſo ſympoſio citus
Unum alterumve excede bibens ſcyphum,
Et quod diu conſtans voluptas
Nulla manere queat memento.

Jam ver juventæ præteriit virens,
Quin tu roſam decerpſeris unicam,
Impende virtuti relictam
O anime! & bene claude vitam.

Cratera vini faucibus aridiſ
Depoſcit Haphyz; I Zephyre aliger,
Noſtræque teſtem, fer ſalutem
Plurimam, amicitia Namaco.

ODE V.

Hac nocte noſter a ſacrario redux
Præſul, popinæ ſe intulit;
Quam nunc ſequemur, contubernales mei!
Quæſo inſtituti regulam?

Meccana quis jam reſpicere noſtrūm queat
Inter precandum Altaria?
Quando tabernam vertit obtutum ebrius
Antiſtes ad vinariam,

Agedum ſequamur Archimandritam ſenem
Omnes ad cœnopolium,
Æterna ſiquidem hanc fati inevitabilis
Decreta legem ſanciant.

Heu

باد بر زلف تو آمد شد جهان بر ما سیاه
نیست از سودای زلفت پیش ازین توفیر ما

مهر دلبر اصید جمعیت بدام افتاده بود
زلف بکشادی زدست ما بشد تخجیر ما

عقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوشست
عاقلان دیوانه کردند از پی زنجیر ما

روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد
ز آن سبب جز لطف خوبی نیست در تفسیر ما

بادل سنکینت ایا هیچ در کیرد شبی
آه اتشبار و سوز سینه شبگیر ما

تیر آه ما ز گردون بگذرد حافظ خموش
رحم کن بر جان خود پرهیز کن از تیر ما

Heu me ! ut tuas levis aura disjecit comas
Nox est oborta oculis meis;
Solum hoc furoris quo feror in has antias
Sum consequutus præmium.

Læti quietos duximus nuper dies,
Vitamque curis liberam,
At tu explicasti cæsariem, & omnis statim
Elapsa est nostro animo quies,

Sentire mens si posset in tuæ comæ
Quæ sit voluptas vinculis,
Vinciri averet quisque sapientum, & tuas
Furens catenas sumeret.

Ex quo ore pulchro lemma mihi de gratia
Unum explicasti differens,
Meæ vicissim indefinenter paginæ
Spirant amorem & gratias.

Nunquamne fiet, proh nefas ! ut cor tuum
Molle scat igne laxum,
Quem suscitant gemitus, meique pectoris
Nocturna conflagratio.

Instar sagittarum tua, o Haphyz tace !
Coelum petunt suspiria,
Placa exacerbatum jam animum, & ultra polos
Telis laceßere abstine.

ODE

واله ایضاً

ساقی بنور باده بر افروز جام ما
مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم
ای بی خبر ز لذت شرب مدام ما

مستی بچشم شاهد دل بند ما خوشست
زان رو سپرده اند همستی زمام ما

چندان بود کرشمه و ناز مهی قدان
کاید بجلوه سرو صنوبر خرام ما

هر کس نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق
ثبتست بر جریده عالم دوام ما

قرسم که صرفه نبرد روز باز خواست
نان حلال شیخ ز آب حرام ما

O D E VI.

Ocyus præbe cyathum minister
Igne temeti rutilo coruscum,
Fervidus psallat fidicen, secundant
Dî mea vota.

Poculi claro in speculo reflexam
Vidimus pulchræ faciem puellæ,
O ter infautos quibus est bibendi
Ignota voluptas.

Dulce languentis pueri videre
Ebrios & jam liquidos ocellos,
Hinc puto laxas dedi iners habenas
Ebrietati.

Tamdiu visum mihi fascinabunt
Mollium blandæ juvenum choreæ,
Dum meus plaudens pede delicato
Pulsio saltet.

Cui sacro pectus calet igne amoris
Vivet & nullo morietur ævo,
Hinc mea est semper caritura tristi
Funere vita.

Nescio si unquam tumultis resurgent
Mortui, num sit mage profutura
Mucida austeri monachi placenta? an
Vina epulorum?

B

Lenis

ای باد اگر بگلشن احباب بگذری
زنهار عرضه ده بر جانان پیام ما

گو نام ما زیاد بعد چه میبری
خود اید آنکه یاد نیل از نام ما

دریای لَحْضَر فَلَک و کشتی هلال
هستند غرق نعت حاجی قولم ما

حافظ ز دیده دانه هوی فشا ند
باشد که مرغ وصل کند قصد دام ما

وَاه ایضاً
صبا بلطف بگو آن غزال رعنا را
که سر بکوه و بیابان تو داده مارا

شکر فروش که عمرش دراز باد چرا
تغذی نکند طوطو شکر خارا

Lenis o quando Zephyre ad virentes
Hinc amicorum remeabis hortos,
Nuntium dilecto hilarem memento
Ferre sodali,

Dic ei quare veteris recusat
Nomen in mentem revocare amici,
Cum mihi letho interitura constet
Nominis umbra.

Ætheris vasti liquidum profundum,
Quave decurrit regione Phœbe,
Munere & donis scio liberalis
Merfa Cavami,

Sparge nonnullas lacrymarum o Haphyz!
Guttulas, escam, illiciumque amoris,
Sic tibi actutum volucris petita
Ad retia tendet,

ODE VII.

Heus illi tenero dic Zephyre hinnulo,
Amenti similis quod miser illius
Cæco captus amore
Erro in montibus aviis.

Dulcis venditor heu! pusio sachari,
Quem servant superi, cur manet immemor?
Nec vel pauca diserto
Dat bellaria Psittaco?

غرور حسن اجازت مکرنداد ای کل
که پرسش نکنی عند لیب شیدارا

فد انم از چه سبب رنك اشنای نیست
سهی قد ان سیه چشم ماه سیارا
جز این قدر نتوان گفت در جمال تو غیب
که وضع تو مهر و وفا نیست روی زیبارا

بحسن خلق توان کرد صید اهل نظر
ببند و دام نکیرند مرغ دانارا

بر آسمان چه عجب کر ز گفته حافظ
سماع زهره برقص آورد مسیحارا

وله ایضاً

تا جمالت عا شقا نرا زد بوصل خود صلا
جان و دل افتاده اند از زلف خالت در دلا
ان

O quæ puniceo flore nites rosa !
Est ne hæc forma tuæ causa superbix?
Flagrantis Philomelæ
Quod nil sollicitet te amor.

Ignoro tereti corpore suavium,
Et nigris oculis dulce tuentium,
Cur tam impervia amori
Sint præcordia virginum ?

Expertem vitii confiteor tuam
Augustam speciem, sed cuperem magis
Formosi decus oris
Demptâ mente volubili.

Incautas volucres retibus & plagis
Venamur; sed enim pulchra animi indoles,
Virtutesque sagaces
Captivare valent viros.

Quid mirum ! empyreis si tua sedibus
O Haphyz recitent carmina, sique ea,
Lætam aggressa choream,
Psallens subsiliat Venus ?

ODE VIII.

Ex quo vultu hilari nitens,
Fecisti miseris spem bonam amantibus,
Mille hærent animi in tuæ
Captivi laqueis, crispe puer, comæ.

آن چه جان عاشقان از دست هجرت میکشند
کس ندیده در جهان جز کشتگان کربلا

ترك ماكر ميكند رندى و مستى جان من
ترك مستورى و زهدت كرد بايد اول

وقت عيش و موسم شادى و هنگام شراب
پنج روز ايام فرصت را غنيمت دان هلا

حافظا كراى پوس شاه دستت ميدهد
يا فتى در هر دو عالم رقت عز و علا

وله ايضاً

ساقيا برخيز و درده جام را
خاك بر سر كن غم ايام را

باد درده چند از اين باد غرور
خاك بر سر نفس نافر جام را

Quantus sit cupidis dolor
Arceri procul a luminibus tuis,
Norunt qui cecidère humi
In campis fabulosæ exanimés Cuphæ.

Væ! si pulcher amasius
Totum se dederit luxuriæ & mero,
Cedet sobrietas mea
Et castâ timidus fronte cadet pudor.

Hæc sunt tempora gaudiis
Jungenda & veteris deliciis cadi,
Adde hos quinque dies lucro, &
Indulge genio dum licet impiger.

Haphyz! si acciderit tibi
Formosi pedibus figere suavium,
Tum te mundi utriusque honos,
Omnisque excipiet gloria sæculi.

ODE IX.

Surge, & refertum da calicem puer!
Dulci meraco; namque hodie velim
Omnem hujus ævi adversitatem, &
Tristitiam sepelire vino.

Obliviosum funde precor merum,
Formidolosi noxia sæculi
Est aura, feralique multos
Tradidit exitio protervos.

سا غرمی بر کغم نه تا زبر
بر کشم این دلق ازرق فام را

گرچه بدنا میست نزد عاقلان
مائمی خواهیم ننگ و نام را

دود آه سینه سوزان من
سوخت این افسردگان خام را

محرم راز دل اشیدای خود
کس نمی بینم ز خاص و عام را

باد آرام مرا خاطر خوشست
کز دلم یکپاره برد آرام را

ننگ کرد دیگر بسر و اندر چمن
هر که دید آن سرو سیم اندام را

Infunde rursum, donec hypocriſi
Contaminatam ſacrilegâ ſtolam
Et cærulo fœdam colore
Ebrius a ſcapulis revellam.

Eſto beatis & ſapientibus
Noſtræ actiones diſpliceant viris,
Nusquam aucupamur claritatem
Nominis, elogiumque famæ.

Ex igne amoris, qui mea fervidus
Depaſcitur præcordia, proruens
Fumus peruſſit belluina
Indomitum indole cœnobitam,

Heu vulnerati cui faciam palam
Secreta cordis non habeo virum,
Nec purpuratos inter omnes,
Nec populi in ſequiore cœtu.

Laudo puellam prorfus amabilem,
Aſtuta quæ me ſurripuit mihi
Totum repente, omnemque noſtro
Suſtulit ex animo quietem.

Non jam ſtupebit coniferas nigri
Campi cupreſſos attonitus, tui
Cui corporis procera viſa eſt
O gracilis Cypariſſe forma.

صبر کن حافظ بسختی روز و شب

تا بیابی منتهای کام را

وله ایضاً

ما پرفتیم تودانی و دل غمخوار ما

بخت بد تا بکجا میبرد ایشخوار ما

فلک اواره بهر سو کندم میدانی

رشک می آیدش از صحبت جان پرور ما

ز نثار مژه چون زلف تو در شعر گیرم

قدمی کز تو سلامی بفرساند بر ما

بدعا آمده ام هم بدعا دست برار

که وفا باتو قرین باد و خدا یاور ما

کر همه خلق جهان بر من و تو حیف کنند

بکشد از همه انصاف ستم داور ما

بسرت

Haphyz ! malorum molem age sustine,
Multaque fretus fer patientiâ,
Sic fiet ut feliciori
Ante diem potiare voto.

ODE X.

Scis me profectum, corde scis me saucio
Amice metitum viam,
Heu quem meis, adversa fors, erroribus
Quandove ponet terminum?

Quod me malignâ sidus influentiâ
Compellit, urgetque exulem,
Nostrumne amicæ forte consuetudinis
Livore correptum furit?

Quicumque misero gratus optatam mihi
A te salutem deferet,
Tingam obsequentes lacrymis viri pedes
Manantibus præ gaudio.

Nunc vota pro te fundo, tu palmas quoque
Extolle ad astra supplices,
Intaminatâ ut sis precor constans fide, ut
Utrique sit favens Deus.

Sic tu feroces orbis infani minas
Ridebis atque injurias,
Impune nemo nos laceffet, conscius
Id improbaturum Deum.

Testor

بسترت کر همه عالم ب سرم تیغ زنند
نتوان برد هوای تو برون از سرما

روز باشد که بیاید بسلامت یارم
ای خوش آن روز که اید بسلامی برما

تا زوصف رخ زیبای تو دم زد حافظ
ورق کل خجل است از ورق دفترما

وله ایضاً
صلاح کار کجا و من خراب کجا
بین تفاوت ره کن کجا تا بکجا

چه نسبتست بفرندی صلاح و تقویرا
سماع وعظ کجا نغّه رباب کجا

دل ز صومعه بکرفت و خرده سالوس
کجاست دیرمغان و شراب ناب کجا

Testor verendum hoc & Diis, carum caput!
Si stringat humanum genus
Enses cruentos, non amorem unquam tuum
Divellet hoc a pectore.

Praesagit animus adfuturam olim diem
Tuo beatam nuntio;
Tali profecto luce nil nobis reor
Posse evenire dulcius.

Haphyz! nitentes quâmdiu pueri genas
Tux celebrant paginæ,
Collata semper cum tuis folia puto
Pudore rubefient rosæ,

ODE XI.

Quantum discrepat efferâ
Mitis sobrietas a temulentia,
Quam longe est via dissita
Virtutis, vetito a tramite ganeæ.

Quam distant, pia sanctitas,
Lascivisque jocos mista procacitas,
Quam dispar sonus auribus
Argutæ fidis, & tristis homiliæ.

Fastidire sacrarium
Coepi, & me cilicî jam piget hispidi,
Heus jucunda popina ubi?
Purum & puniceum dicite vinum ubi?

بشد که یاد خوشش باد روزگار وصال
خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

ز روی دوست دل دشمنان چه در یابد
چراغ مرده کجا شمع افتاب کجا

چو کحل بینش ما خاک استان شماسه
کجا رویم بغرما ازین جناب کجا

مبین بسیب زخندان که جاه در راهست
کجا هی روی ای دل بدین شتاب کجا

قرار و صبر ز حافظ طمع مدار ای دوست
قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

وله ایضاً

بلازمان سلطان که رساند این دعا را
که بشکر پادشاهی ز نظر مران کدارا
زرقیب

O felix ter & amplius
Sortis conditio pristina, sed modo
Tam diversa ; ubi nunc ubi
Pulchri blanditiæ & jurgia amasii?

Ecquid pervenit ad malos
Ex vultu pueri luminis æmulos ?
Quisnam ellychnia lampadis
Accendat rutilam solis apud facem?

Cum collyria luminum
Nostrorum a pedibus prociduus tuis
Sit pulvis, jube & impera
Quo me cunque voles ire, lubens sequar.

Heu deslecte oculos cavâ
A menti scrobe, nam hac fossa latet viâ,
Quo te præcipitem dare
Festinas mi anime, aut quo hoc ruis impetu?

Quid me ultra patientiam,
Quid constantem animum poscitis ? O boni !
Cui nec vis neque pristina
Virtus nec superest luminibus sopor.

ODE XII.

Quis pervenire has supplices faciet preces
Usque ad ministros regios ?
Ne nos egenos arceant injurii
A principis facie & throno,

Contra

زرقیب دیو سیرت بخدای خون پناهم

مکران شهاب ثاقب مددی کنه‌داسه‌ها را

چه قیامت است وقامت که بعاشقان نمودی

دل عاشقان ربودی ز که دانم این بل‌ها را

دل عالمی بسوزی چون عذار بر فروزی

تو ازین چه سود داری که نمی‌کنی مدارا

مژه سیاهت ار کرد بخون ما اشارت

زقریب او بیندیش و غلط مکن نکارا

زقریب چشم جادو دل دردمند خون شد

نظری کن ای عزیز که چه گونه کشت مارا

همه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی

به پیام‌اشناپان بنوازد اشنا را

دل

Contra scelesti machinamenta æmuli
Ad Numen accedo meum,
Quidni corusco lumine Arcturus micans
Defendet astrum Helices minus,

Quid iste fert tumultus, aut quid obsecro
Monstrasti amantibus puer?
Mille abstulisti corda te intuentium,
Quæ tantæ origo cædis est?

Roseo rubore cum tuæ flagrant genæ
Nostra ustulas præcordia,
Quid inde credam te lucri capeffere
Quod uris inclementius?

Si nutu atroci nigricans cilium tuum
Conspirat in meam necem,
Cave o venuste a luminum fallacia
Culpamve noli admittere.

Vide ut tuorum luminum præstigiis
Manat meum cor sanguine,
Heu cerne nictu ut palpebræ venefico
Meum evocasti spiritum.

Solatur unum hoc nocte pervigilem integrâ,
Lactatque spc mentem irritâ,
Quod imminentis ventus auroræ bono
Me recreabit nuntio,

دل دردمند حافظ که ز هجرت تست پر خون

چه شود اگر زمانی برسد بوصل ما را

وله ایضاً

دل میرود ز دستم صاحب دلان خدارا

دردا که راز پنهان خواهد شد اشکارا

گشتی نشستگانیم ای باد شرطه برخیزا

باشد که بازیمنم دیدار اشنا را

بهروزه مهر کردن افسانه است و افسون

نیکی بجای یاران فرصت شمار یارا

در خاقه کل و مل خوش خواند دوش بلبل

هات اصبوح هیوا یا ایها الشکارا

ان تلخ وش که صوفی ام الخبایثش خواند

لشی لنا واحلی من قبله العذارا

ایدینه

Haphyz ! cruore si tuum pectus tumet
 Sodalis ob divortium,
 Quid fiet illi si beatum te semel
 Irrupta stringet copula.

O D E XIII.

Ægro fatiscens corde animus fugit;
 At vos sodales ! mens quibus integra,
 Heu heu cavete arcana nequis
 Vulget adhuc reticenda amoris.

Nostra in vadosis syrtibus abdita
 Navis resedit, spira age ab alterâ
 Parte aura ! ut emergens arenâ
 Vultum iterum videam sodalis.

Fortuna denos visa favens dies
 Præstigiis te fallit ad ultimum,
 Tu instantis horæ occasionem
 Corripiens, fruire hic amicis.

Grato in recessu vina per & rosas
 Hesternâ ædon nocte canens ait:
 Euge euge matutinum alacres
 Ferte merum socii bibaces.

Ille asper uvæ subque acidus liquor,
Matrem Prophetes quem *scelerum* vocat,
 Sensum excitat nostro in palato
 Virginis osculo amœniorem.

ایینه سکندر جام می است بنکر
تا بر تو عرضه دارد لحوال ملک دارا

هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی
کین گیمای هستی قارون کند کدارا

اسایش دو کیتی تغسیر این دو حرفست
یادوستان مروت بادشمنان مدارا

در کوی نیکناهی ما را گذر ندادند
کرتو نمی پسندی تغییر کن قضارا

ای صاحب کرامت شکرانده سلامت
روزی تفقدی کن درویش بینوارا

خوبان پارسی کو بخشندگان عمرند
ساقی بشارتی ده پیران پارسارا

Vitrum lagenæ fatidicum illud est
Inviæti Alexandri speculum; inspice hoc,
Cernesque Darii potentis
Principium interitumque regni.

Angusta si te pauperies premit,
Depelle curas lætitiâ & mero,
Hæc vera chemia est quâ egenus
Ditior esse potest Caruno.

Vitam beatam qua ratione agas,
His continetur regula litteris;
Sis comis indulgensque amicis,
Dissimulando age cum malignis.

Me famæ honorem & præmia nominis
Decreta cœli sancta vetant sequi,
Tu si meis factis gravaris,
Inviolabile verte Fatum,

O gratiarum divitiis potens!
Felicитatis fac propriæ memor
Saltem die uno scisciteris
Sortem inopis stipe destituti.

Sermone docti carmina persico
Vitæ datores sunt pueri; eja age
Lætum minister nuntium istud
Fer monachis senio gravatis.

سرکش مشو که چون شمع از عیرتت بسوزد
دلبر که در کف او مومست سنک خارا

حافظ بخود نپوشید این خرقة می الود
ای شیخ پاک دامن معذور دار مارا

وله ایضاً

ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما
آب روی خوبی از چاه زخندان شما

کی دهد دست این غرض یارب که همدستان شوند
خاطر مجبوع ما زلف پریشان شما

عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده
باز گردد یادراید چیست فرمان شما

دل خرابی میکند دلدار را که کنید
زهار ای دوستان جان من وجان شما

دور

Manfuetus esto, neve recalcitres,
Ne te gravatus concremet ut facem
Formosus, in cuius manu atri
Cera velut filices liquefcunt.

Non fponte pollutam immodico mero
Haphyz lacernam hanc induerat tibi;
O Præful incontaminate!
Da veniam precor inquinato.

O D E · XIV.

O fol, & omnis caufa fonsque luminis
Quo Luna fulget æthere,
Cujus decori nidulantur in fcrобе
Menti venustæ gratiæ.

Quando evenire cenfeam hæc contraria
Favente votis Numine,
Ut cum tuas vaga aûra fpargit antias,
Disperfum ego animum colligam.

Ut te videre poffit, ad fummum mihi
Ascendit anima inops labrum;
Nunc tota pendet a tuo arbitrio, jube
Descendat aut ut exeat.

Labare nimia cor mihi ægritudine
Sævo referte amafio,
Cavete amici fors enim eadem vos manet,
Idemque animus eft omnibus.

دور دار از خاک و خون دامن چو بر ما بگذری
 کندرین ره کشته بسیارند قربان شما

کس بدور عارضت طرفی نیست از عافیت
 بده که نغروشد مستوری بهستان شما

بخت خواب الود ما بیدار خواهد شد مگر
 زانکه زد بر دیده ای روی رخشان شما

با صبا همراه بغرست از رخت کلدسته
 بوی بوی بشنویم از خاک بهستان شما

عمرتان باد و مراد ای ساقیان بزم جم
 کرچه جام ما نشدیر می بدوران شما

ای صبا با ساکنان شهر یزد از مابکو
 گای سرخف ناشناسان کوی چوکان شما

کرچه

Artolle limbum vestis o quisquis meæ
Accedis ad limen domus,
Nam victimarum cæde confertâ madens
Fœda est cruore hæc femita,

Cui profuit monstrante te nitidas genas
Tutela continentia?
Satiùs puto ne quispiam coram tuis
Jacet pudicitiam oculis,

Fortuna quæ nunc somnolenta me aspicit
Fortassis excitabitur,
Perstrieta sua cum senserit vultus tui
Sopita radiis lumina,

Præbe ferendas pauculas Favonio
Rosas tuis lectas genis,
Flores liceret saltem odorari mihi
Natos tuis sub gressibus.

At vos beati vivite cœnochoi diu
Epuli ministri Regi,
Ætate vestrà sit licet nunquam meum
Vino repletum poculum.

I nunc & urbis dic Zephyre Jezdi incolis
Quod mente constanti precor;
Ut ingruant mala multa in ingratum caput
Vestri beneficii in vicem,

گرچه دوریم از بساط قرب همت دور نیست

بنده شاه شمایم و ثنا خوان شما

ای سهند شاه بلند اختر خدایا همتی

تا به موسم هجرت کردون خاک ایوان شما

میکند حافظ دعای بشنو و امین بگو

روزی ما باد لعل شکر افشان شما

وله ایضاً از حرفم

کل دربرو می درگف و معشوقه بکامست

سلطان جهانم چنین روز غلامست

کو شمع میارید در این جمع که امشب

در مجلس ما ماه رخ دوست تمامست

در مجلس ما عطر میامیز که جانرا

هر دم ز سر زلف تو خوش بوی مشامست

Licet ego sim a vobis remotus corpore
Sunt vota mea præsentia,
Vestri Monarchæ me assero servum libens,
Vestraq; vatem gloriæ.

O Rex potentum sidus altum Principum!
Fac consequi me hanc gratiam,
Ut cœli ad instar fornicum in Palatio
Advolver ad tuos pedes.

Haphyz anhelus fundit ardentes preces,
Ausculta & *amen* dic puer,
Quippe orat ut sit portio sortis suæ
Hoc melleum & roseum labrum.

Ode extra seriem ex littera mim.

Nunc vernæ capiti ferta parant rosæ,
Nunc dextrâ cyathum tollo, & amabilis
Hærens virginis ad latus
Despicio tumidos Monarchas.

Ex æde hac tremulam tolle puer facem
Nil tali est opus hoc vespere lumine,
Resplendens jubar in genis
Cynthia deposuit puellæ.

Miscentem Assyrio balsama aromati
Arceto procul a limine, sat meæ
Gratos spargit Amasiæ
Roscida cæsaries odores.

Neu

از چاشنی قند مگو هیچ وز شکر
ز آنرو که مرا بالاب شیرین تو کامست

در مذهب ما باده حلالست وایکن
بی روی تو ای سروکل اندام حرامست

تا کنج غمت در دل ویرانه مقیمست
هواره مرا کنج خرابات مقامست

از ننگ چه کوی مرانام زنگست
وز نام چه پرسی که مراننگ زنامست

کوشم همه بر قولی و نغمه چنگست
چشم همه بر لعل تو و گردش جامست

میخواره و سرگشته ورندیدم و نظر باز
وانکس که چنین نیست در این شهر کداهست

Neu dona hesperiæ nunc mihi arundinis
Decanta, neque sit mentio sacchari,
Dulcis nectareo meæ
Stillat ab ore favus puellæ.

Interdicta aliis lege Muhammedis
Sunt concessa meis vina sodalibus,
Præsens tu modo Lux mea
Sustineas removeere culpam.

At si te ulla meæ partem animæ rapit
Sortis pernicies, meque refugeris,
Cauponæ brevis angulo
Corde ciens gemitus jacebo.

Quid nomen mihi, quidve illecebras bonæ
Famæ commemoras? Sollicitant parum
Me præconia nominis,
Et strepitus popularis auræ.

Me cantus citharæ, me fidicen juvat
Solers ad modulos, me pueri labris
Centum carpere basia,
Et cyathi numerare gyros.

Lascivus, petulans, ebrius, & procax
Dicar cui libitum est carpere, nil moror;
Tu si dissimilem mihi
Urbe potes reperire totâ

با محتسبم عیب مگو یید که او نیز
پیوسته چو ما در طلب شرب مد است

حافظ منشین بی می و معشوق زمانی
که ایام کل و یا سن و عید صیا هست



Laudabo. Ergo meas indigites cave
Prætori maculas; sunt etiam sua
 Illi crede piacula, &
 Sæpe mero est solitus madere.

O Haphyz! spatio temporis unico
Intermissa nocent vinum & amasia,
 Nunc cum purpureæ rosæ
 Auspicio referantur anni.





*H*actenus, sicubi vel metri necessitate cogente, vel peculiaribus lingua persica idiorismis verantibus, verba verbis reddi non potuerunt, & a phraseos ordine recedendum fuit, rerum per æquipollentiam expressimus; deinceps vero utilitati illorum consulturi, quibus studium persicæ dialecti curæ est, singulis Haphyzi versibus versionem ad verbum fere concinnatam subjiciemus, & obscuritatem ex tali vocum nexu necessario enascentem paraphrasi ac notis dilucidabimus.

PARAPHRASIS. 49

GHAZELA I.

لا يا ايتها الساقى ادر كاساً و ناولها
 كه عشق اسان نمود اول ولى افتاد مشهكلا

Eja age o Pocillator! circumfer pateram & (vinum) propina,
Quia amor primâ fronte facilis visus est, sed (multæ) acciderunt difficultates.

Paraphrasis. Heus Pocillator! infunde vinum pateræ, & convivis in hoc symposio sedentibus singillatim unicuique propina, tum & mihi porrige, quia amor primâ fronte facilis & innocuus visus, ad ultimum gravis & molestus evasit. Etenim, ut observat Scholiastes turcicus, si formoso aut formosæ alicui animum addixeris, & amorem ostenderis, primum quidem omnimodis blanditiis & illecebris te allicere conabitur; mox ubi te irretitum senserit, renitendo, fastidiendo, & aspernando graves molestias suscitabit, quas inops amator tolerare non valens, modo ad vinum, modo ad opium, aliasque his similes *ανωδύνης* potiones, tanquam ad amoris antidota confugit, in iisque mali medelam quærit. Frequens etiam occurrit apud Lyricos græcos & latinos œnochoorum compellatio, eorumque ministerii in re simili postulatio, præcipue apud Anacreontem & Horatium, quorum ille:

-- -- βάλ' οἶνον ὦ πάι,
 τὴν ψυχὴν με κάρωσον, ἤτ

& alibi: ἄγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ πάι κελύβη
 ὅπως ἄμυσιν προπίω. -- --

λυσιπυρῶν quippe est Bacchus, & *cadus amara* *varum eluere* efficax. Hinc & præceptor amoris mor-

deratum vini usum commendat ad animum a sollicitudinibus eximendum, & refocillandum, dum dicit.

*Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
Eripiat, si qua est inter utramque nocet.*

Sciendum vero, primum hujus strophæ versum, qui totus arabice est, non esse ipsius Haphyzi, sed ex Jezidi filii Moaviæ poemate *) *Babri bezeg* dicto desumptum, qui ibi converso hemistichiorum ordine sic legitur:

*Edir Keesen ve navilba ela ja eijub-es-faki
Circumfer pateram, & propina, age eja o
Pocillator.*

Cum autem Jezidus iste pro nefario & impio usurpatore habeatur apud Muhammedanos, tum quod Husejnum filium Ali dolo interfecerit, tum etiam quod carmina Bacchum & Venerem spirantia composuerit, Poëta quidam Shirazensis sic ludit, dicens: Nocte quadam Haphyzum vidi per somnium, & dixi: O qui incredibili scientiâ & sapientiâ polles, quomodo fieri potuit, ut hunc Jezidi versum tibi adscripseris, cum tibi ipsi verborum vis & copia, ac facundia affatim suppetierit? respondit: an nescis hoc effatum: bona infidelium legitima fieri si a fidelibus capiantur. Hoc non contentus Poëta Katib Nisharburi sic eum ultro objurgat, dicens:

*) Jezid-ibni-Moaviæ, id est Jezidus filius Moaviæ, qui cum Husejino Ali filio de Caliphatu contendens, magnâ clade eundem affecit in celebri campo *Kerbela* dicto, ubi cum Husejino septuaginta focii siti necati sunt, uti in ghazela *sa gemalet* fusius dicatur. Fuit autem Jezidus luxui & voluptatibus si quisquam alius deditissimus, & ad scribendos amatorios versus ingenio mihi felici, prout id quæ supersunt illius carmina fatis testantur.

cens: Papæ! quid mysterii in illo Jezidi carmine vidisti o Haphyz! ut illud tui juris facere non dubitaveris? nam etsi verum sit bona infidelium legitima esse fidelibus, turpe tamen est Leonem ex ore canis frustum eripere. *)

بیوی نافه کا خرصبا ز آن طره بکشايد

ز تاب جعد مشکينش چه خون افتاد در دلها

Propter odorem unius vesicæ (moschi) quem tandem Zephyrus dissolvit (disperget) ex illis antiis, Ex nodo cincinni illius fragrantis, quantus sanguis decidit in corda!

Paraphrasis. Propter odorem unius vesicæ, id est modici moschi, quem nunc dilecti cæsaries exhalat, sed quem tandem Zephyri ex illis fragrantibus antiis dispergent ac diffiabunt, pro quantum sanguinis stillavit ex nodo cincinni illius odorati in corda amatorum. Opportune observat Sudius vocabulum *Bui* non odorem tantum, sed etiam *spem* significare, atque hic etiam in illo sensu accipi nihil vetare, quasi diceret: In *spem* unius vesicæ moschi, quem ultimo tandem Zephyrus ex illis antiis disperfurus est; quantus sanguis decidit ex nodatis cincinnis

D 2

ejus

*) Refellitur hoc loco a Sudio Schæmius alter Poëtæ hujus Scholias, & inscitæ arguitur, dum asserit verbum *navi* hic pro 2. p. imp. sing. verbi activi bibo accipi præstare, ac si diceret: *tu bibe*, quod & Mevlanzæ Giami testimonio confirmare nititur, sed perperam, cum tam ex sensu, quam ex ipsa constructione pateat significationem habere *tū propinare*, cum Poëtæ intentio non sit, ut Pocillator bibat, sed ut ipse bibendo amoris dolorem leniat, nec minus fallitur idem Interpres, dum interjectionem *Eia* ad secundum versum detorquet.

ejus in amantum corda; additque cum crisporum crinulum nodi non facile explicentur, in iisque solvendis Zephyrus diutius moretur, donec eorum fragrantiam diffundat, anxia expectatione ac desiderio affici amantes, quod ipsum est sanguinem in cor incidere; at vero allusio hæc majorem adhuc claritatem capiet ex iis, quæ sequuntur.

Stropham hancce Sudius peculiari libello complexus & commentatus est, prouti hoc loco ipse de se testatur, simulque curiosum ac plenioris explanationis avidum lectorem eo relegat. Quod quidem argumento esse potest, Orientis æque ac Occidentis Scholiastas suapte naturâ verbosos esse ac intemperantes, utpote quos non piguerit ad unam alteramve veteris scriptoris sententiam dilucidandam, farraginem verborum, nulli sano legendam coaccervare. Cum tamen scriptum hoc auctoris videre mihi nusquam licuerit, malo illum ab hac injuria vindicare, & moschi historiam naturalem inibi traditam credere, quemadmodum par est conjicere ex iis, quæ inde carptim adducit in hoc scholio; quæ cum nonnihil diversa sint a nostratium Physiologorum de natura & origine odoramenti hujus traditione, sententiam Sudii ad verbum fere transcribam. *Nota, inquit, duas esse cervarum species, quarum altera Sephid seu alba, altera Miskin seu moschata vocantur. Utramque speciem uno disticho complexus est Asaphi persicus poëta, dicens:*

*Oculus tuus est cervæ, sed cervæ moschata
Chatai,*

*Oculus aliorum formosorum in dolore tuo cervæ
alba.*

Cæterum cervæ, vel potius capræ moschata reperiuntur in Regionibus Chatai, Chaten (Scythia provincia) Sinarum,
E

Et Indorum, quarum partium incolæ eas gregatim pascunt, nam Et carnibus earum vescentes utilitatem capiunt, Et moschum conficientes lucrum percipiunt. Quemadmodum vero Turciæ Europææ cervi cornua quotannis decidua reparant, sic illæ vesicæ moschi quovis anno rejiciunt, imo pastores earum maturitatis tempore approximante, cucurbitas subligantes corpori præcavent, ne pereant. Moschi autem materiam hac ratione progigni in animante scribunt nonnulli, cum videlicet ab homine vel ab alio pecore perterrita excanduerit, vel etiam luxurians Et colludens cum altera incaluerit, astu incitatus sanguis guttatim in vesicam delubitur, quæ cum subinde repleta fuerit Et in molem aucta, suo pondere decidit. Addunt præterea vesicam à caprea separatam non statim odorem gratum emittere, sed antea miscendam Et præparandam esse odoramenti materiem. Dicunt denique, non omnis herbarum pabulum idoneum esse ad hanc fragrantem substantiam producendam, sed illi potissimum pascua tulipis Et violis consista convenire, uti eo alludit idem Asupbi in alio carmine. *) Hæc sunt fere, quæ de apostemate illo sanguineo tradit ex suis auctoribus Sudius, cujus odor inter primas orientalium delicias habetur, atque adeo frequentissima est illius mentio apud illarum regionum poetas. Patet itaque, subjicit Sudius, sinciput formosi per metaphoram vesicæ comparari, & subsolanum moschi venditori assimilari, utpote qui vesicam illam aperiat; deciduum autem in cor sanguinem, esse moram, & anxiam expectationem.

بی سجاده رنگین کن کرت پیرمغان کوید
 کہ سالک بی خبر نبود ز راه و رسم منزلها
 D 3 *Vino*

*) Non abfimilis est de hac re sententia Aekyli Bagdadi, in Sudii commentarii margine citata.

*Vino tinge tapetem (precibus dicatum) si tibi
(hoc) caupo suaserit,
Namque viator non ignorat viam modumque
stationum.*

Paraph. Si tibi caupo dixerit: tapetem ad sacra & preces sterni solitum vino tinge & pollue, nihil moratus, dictis ejus pare, & præcepto obsequere, namque expertus & consummatus viator, omnes viæ amoris anfractus, flexus, & latebras atque recessus perspectos & exploratos habet; Id est: quidquid tibi caupo præceperit in amore faciendum, siue id fas siue nefas fuerit, prompte & sine cunctatione exequere; etenim ille legum & consuetudinum amoris apprine peritus Magister est, utpote qui quotidie multos amatores, ac inter hos cordatos quosque & sapientes in taberna sua excipit, cum iisque assidens conversatur, & cujusvis naturam ac indolem sagaciter perspicit, & quid unicuique conveniat, gnaviter exploratum habet, ut proinde summa præceptis ejus obedientia debeat.

Ut vis & argutia sententiæ hujus plenius percipiatur, pauca sunt prænotanda. Et primo quidem sciendum, summam munditiem ac puritatem corporis Religionis lege præscriptam esse Muhammedanis, maxime in iis, quæ sacra, preces, ac cærimoniae concernunt, atque adeo cautum est omnibus, ne in loco sordido, lutulento, vel sæcibus inquinato preces peragant; & ditiores quidem si urgente aliquo negotio, vel deambulandi studio in agrum aut sylvam concesserint, tapetem saggiade dictum secum deferendum curant, & incidente preces hora explicant, & super eo se prosternunt, pauperes vero pallium aut vestimentum quodvis sibi

sibi substernentes precantur. Liquet itaque strata & tapetes hujuscemodi ad sacram supellectilem pertinere; proinde quis non cohorreat Muhammedi assecra ad tantum flagitium, aut quis ferat vino per se illicito, rem adeo sacram ac stromata illa esse censentur, pollui ac conspurcari, nisi qui summæ profanationis reus fieri non reformidet. Sciendum præterea vocabulum *Mugh*, a quo Latinorum *Magus* profluxit, proprium fuisse in veteri Persia nomen sapientum ac sacrorum præsidum, quorum munia & auctoritatem persequi non est hujus loci, hoc unum observare non fuerit a re alienum, quod postquam Ignicolarum cultus & Religio a Muhammedica superstitione eversa & prostrata est, Persæ omnium heterodoxorum sacerdotes hoc nomine compellare cœperunt, & præcipue Christianorum cœnobiorum Antistites, quos græci Archimandritas, nostri petito a Syris vocabulo Abbates nuncupant; est ergo *Piri Mughan* Senior Magorum, id est Monachorum *Superior*. Mox gliscente odio & contemptu instituti monastici, Tabernarios & Caupones eodem nomine apellarunt, idque per allusionem. Sunt enim cenopolæ apud orientis populos lenocinio puerorum infames, nec solum gulæ ac vinolentiæ, sed etiam præposteræ gentium illarum libidini famulantur, delectis ad hoc ministerium mollibus quibusve & venustis adolescentulis, qui pocillatorum æque ac pathicorum munere funguntur. Vocant autem virilia hæc scorta *Mugh pece* sive *Magorum pullos*, eodem nomine, quo tyrones & novitios monachorum, Christianorum sacris initiandos compellant, depravata similitudine. Ex his omnibus patet, cur vetuli cauponis consilia & præcepta in amore tanto studio & ardore amplectenda suadeat, utpote qui inter amatores omnis generis & ætatis consenuerit.

Innuit autem non obscure Poëta, in negotio amoris nihil intactum, nihil intentatum relinqui oportere, & sacra profanaque omnia violanda, dummodo ad scopum pervenire liceat; *quis enim modus adfit amor?* Quæ quidem sententia, si nude accipiatur, mire audax est medius fidius, Ideoque qui pietati auctoris consulere voluerunt, figurate dici ista asseverant, deque observantia Religiosorum superioribus debita intelligi debere arbitrantur.

مراد منزل جاذبان چه جای عیش چون هردم
جرس فریاد میدارد که بر بندید محملها

*Mibi in hospitio formosorum quæ securitas *)
convictus? cum quovis momento
Tintinnabulum vociferetur (edicere videatur)
sarcinas colligate (colligite.)*

Paraph. Poëta superiori strophâ per fas & nefas amore potiri constituens, nunc repente quasi resipiscens, & in sese descendens, inquit: Sed quid ego demens agito, aut quis mihi locus in contubernio formosorum, siquidem me omni momento temporis campana **) admonet, quod sarcinæ colligendæ sint, quod e vita migrandum sit. Id est, quid mihi capulari ac pene jam acherontico seni confortii esse potest

*) In nonnullis Codicibus pro: *ei emn.* est: *ei gai*, neq omnino male.

**) Elegans plane est hæc metaphora a turbis peregrinantium, quas *Caravanas* vocant, petita; namque illic mos est signo tintinnabuli admonere viâ comites, ut sarcinas colligant, & jumentis imponant, quo omnes simul & semel loco movere & iter aggredi possint.

potest cum pueris & puellis teneris, eodem modo, quo Horatius dicit:

Maturo propior desine funeri

Inter ludere Virgines. Hor. l. 3. 15.

Hoc ipsum & Anacreon qui jam grandævus amoribus indulgebat, sibi ipsi objicit:

λέγεις ὡς γυναικὲς
 Ἀνακρέων γέγων εἴ. ἢ τ. α.

Et hic quidem est sensus commodus, & primâ fronte patens hujus strophæ; at Sudius longe aliter explicat, cujus hæc sunt verba: *Mibi in hospitio cum securitate vivere (subsistere) quomodo sit facile? **) quandoquidem omni momento tintinnabulum vel campana conclamat, id est admonet, vociferans: *sarcinas colligite, colligate, & ad Formosi sedem ac mansionem maturate proficisci, nunc cum occasio opportuna suppetit.* Addit præterea, campanam hic translate pro præconis aut stentoris voce sumi, cujus officio admonentur viatores, ut parati sint una omnes viæ se committere. Notat denique vocem *menzil* metri necessitate positam esse pro *menazil*, singularem scilicet pro plurali, etenim, inquit Sudius, antequam ad amicum perveniatur, non unum tantum hospitium intrare sufficit, sed utique complura sunt peragrandæ, ut amans ad amatum contendens omnimodas molestias & ærumnas experiatur, & possessionis pretium ac mercedem multis laboribus ac longa servitute demereatur.

شب تاريك و بيم موج و کردابي چنين هایل
 کجادانند حال ما سبکباران ساحلها

D 5

Nox

*) Putat hic figuram esse *Istisbami inkiari* apud arabes dictam, id est interrogationem pro negatione, ac si esset: *facile non est.*

*Nox tenebrosa, & metus fluctuum, & gurges, tot ac tanta pericula,
Quomodo sciant statum nostrum, leviter onusti
littoris (incolæ.)*

Paraph. Quid partum inquit tanto ausu, quome imprudens in amoris pericula conjeci, aut quid sperans cymbam meam æstuoso amoris pelago commisi, jamque nox atra premit oculos, & fluctibus procellosi maris terreor, & prope voragine sum absorbendus, & hæc omnia quin vel minimam quidem notitiam habeat amasius de statu nostro, quid enim sciunt tuti & a curis vacui habitatores littoris de iis, quæ naufragantes in alto mari perpetiuntur. Utitur hic poeta epitheto miræ elegantiae *selukbar*, quod non nisi græce uno vocabulo efferre valeas, *ἁπαργυρός*.

Differt hic iterum aliquatenus Sudii interpretatio, quæ continuæ metaphoræ adminiculo sensum talem elicit, videlicet: *Divortii tenelra, & rivalis metus, & perpetuæ separationis vorago, tantorum periculorum formidinem, quâ nos tenemur, quomodo sciant illi, qui in tranquillo littore conjunctione animorum fruentes metu æmuli, & divortii timore carent.* *)

همه کارم ز خود گامی ببد نامی کشید آخر
نهان کی ماندان رازی کز و سازند محفلها

Omnes

*) Meninsky sic vertit: quomodo sciant statum nostrum onere levati ac liberi incolæ littoris, seu qui jam ad litus pervenerunt, ibique onera sua deposuerunt.

*Omnes actiones meæ ad arbitrium meum (gestæ) malum nomen pepererunt ad ultimum,
Quomodo occultum maneat secretum illud, ex
quo instituunt conversationes (conventus.)*

*Paraph. Quid ergo aliud, inquit, inconsultis
& temerariis, ac unice ad nutum & lubricinam meam
tendentibus actionibus effeci, nisi quod dedecus &
infamiam mihi paraverim, & quod vulgi fabula fa-
ctus sim, aut quomodo sperare potui teetum occul-
tumque fore amorem, de quo in conventiculis &
concionibus confabulationes instituunt? *)* sic fere
Horatius:

*Heu me per urbem, nam pudet tanti mali,
Fabula quanta fui;*

Conviviorum & pœnitet,

In quæis amantem & languor & silentium

Arguit & latere

Petitus imo spiritus. Epod. XI.

Sensum hujus strophæ fufius explicat Sudius, & suis
observationibus fulcit his fere verbis: *Omnes actio-
nes atque operationes meæ, ex eo quod voluntatem meam
pertinaciter fim fequutus, id est, quod meo commodo ac lu-
bidini obsequens, nutui & voluntati amici famulari ne-
glexerim, convertuntur ac tendunt ad malum nomen, igno-
miniam videlicet atque opprobrium; verbo, ut aliquis amo-
rem*

*) Juxta effatum Prophetæ: Külli schejin giaver-el-ameind
seba-a, quidquid amorum scientiam excedit, divulgatum est,
& Posta Hælaly.

*Posthac arcanum Hælaly abditum esse nequit,
Quia in quovis recessu ex eo instituunt sermocinationem.*

rem & benevolentiam amati condigne mereatur, fortunas, vitam, & libertatem impendat necesse est, utque summa cum devotione ac reverentia serviat, immo ut domesticis ac familiaribus ejus, atque ipsi etiam cani blandiatur ac morigeretur, juxta hoc proverbium turcicum Isyni aghyriajan Itine gemük atar. Qui dominum honorat, cani ejus os projicit. Hinc versu secundo a vulgari apophthegmate petito, ait: Quo pacto occultum maneat secretum illud, ex quo conventicula & confabulationes institunt, nimirum secretum, quod in confesso & concione narratur, quomodo testum & absconditum maneat?

حضورى كرنى خواهى از و غايب مشو حافظ
متى ما تلق من تهوى دع الدنيا واهلها

*Si quietem desideras, illud ne negligas o Haphyz!
Ut pervenias ad amatum valedic mundo &
missum fac eum!*

Paraph. Si pacem & animi tranquillitatem expetis o Haphyz! sententiam hanc sedulo meditare, seu ut Horatii verbis utar, Præceptum auriculis hoc instillare memento, quod præceptum sic habet; si re amata potiri desideras, mundo valedic & rebus terrenis nuntium dato. Id est: mundanarum rerum curam & sollicitudinem abjice, & mentem in sola amoris contemplatione defige.

Hujus & similium locorum indicio credat aliquis Poëtam sub schemate terreni amoris semper ad Divinum amorem mystice alludere, quod & pluribus visum, mihi tamen non placet, neque vereor asserere, illum id data opera factitasse, ut criminatorem cavillationes subterfugiat, quemadmodum totum

tum Divanum evolventi manifesto compertum erit, in quo pleraque erotica sublimem hanc allegoriam nulla ratione admittunt, uti probe monet Sudius, qui & alios Scholiastas, versus quosque ad coelestium rerum cupidinem pueriliter & *βρασιος* detorquentes, reprehendit. Secundus hujus strophæ versus, uti & primus primæ, arabico idiomate sunt exarati.

GAZELA II.

اكر ان ترك شيرازى بدست ارد دل مارا
بخال هندویش بخشم سمرقند و بخارارا

*Si Formosus ille Schirazius in manus sumeret
cor meum (gratum haberet.)*

*Nævo ejus nigricanti donarem Semercandum
& Bocharam.*

Paraph. Si venustus ille puer Schirazius, id est urbis Schirazi incola, amorem nostrum gratum & acceptum haberet, nævo illius nigricanti quem in facie habet, totas Regiones Semercandi, *) & Bocharæ **) dono darem. Fama est Tamerlanum vitio
ver-

*) Semercand, aliis Samarkand urbs Asiæ ad flumen Sogd, a quo toti Provinciæ nomen, quæve inde veteribus Sogdiana dicta. Ptolemæo & Curtio Maracanda, Straboni Paracanda. Anno 1220. Transoxanæ caput esse cepit, jam & antiquitus inclita, & Orientalium traditione plane fabulosæ originis. Fuit Tamerlani gentium domitoria sedes & Regia, nec minus gymnasio frequentatissimo in oriente precrebuit. Nunc a Tartaris Usbegiis incolitur.

**) Bochara sive Bochara, Urbs alia Transoxanæ Regionis, olim provinciæ caput priusquam Semercandum a Tartaris ad ca-

vertisse Poëtæ nostro, quod cum complures alios Reges carminibus suis celebraverit, nullam sui mentionem fecerit; cui ut morem gereret, duas præcipuas urbes, & quodammodo Regis incunabula hoc disticho memoravit, sed non plane ἐπαινετῶς; utpote qui utramque non majoris fecerit nævo pueri sui. Quod cum Rex ægre ferens poetam objurgasset, ille hoc dicto indignantem placasse fertur: *Quid, inquit, tibi dona mea detrimenti adferre possunt?* innuens, vatribus etiam illa, quæ non habent, dare licere.

Commendatio nævorum in pueris & puellis, maxime vero si indici fuerint, ut auctor loquitur, id est atrii & nigricantes, frequens admodum est apud Poëtæ orientis, & in hoc opere ubivis obvia; etenim gentium illarum iudicio nævi in candida cute conspicui non postremam pulchritudinis partem constituunt. Quod etsi mirum & invenustum nonnullis videri possit, tamen populis quibusve cultissimis nævos in deliciis fuisse Cicero testatur: *Nobis, qui adolescentulis delectamur, etiam vitia sæpe jucunda sunt; nævus in articulo pueri delectat Alcæum; at est corporis macula nævus, illi tamen hoc lumen videbatur*, l. i. de Nat. Deor. Adde, quod nostrates etiam Reminæ talis ornatus illecebrarum conscia defectum naturæ fictis & adscititiis nævis adminiculentur.

Notan-

stigmæ eveheretur. Circa Ann. Chr. 1220. cessit in potestatem Genghizkhani, cujus posterius subinde regno positi sunt usque ann. circiter 1370. quo Tamerlanus Hussuinum, ultimum ex hac prosapia Regno exiit.

NB. Antonius Jenkinson in itinere suo corrupte Boghar pro Bochara scripsit, quod & errori Thomæ Corneil ansam præbuit, qui in Dictionario suo Geographico unam eandemque urbem duobus distinctis articulis est complexus, & pro diversis habuit.

Notandum quod Persæ formosos pueros (Türk) id est turcas apellent, communi cum gente iis invisa vocabulo, cujus rei ratio non aliunde magis patebit, quam ex ipsius turcici Schollastæ verbis. Turca, inquit Sudius, si vocis originem respicias, dicitur de gente Tartarorum, qui cum feri essent ac inmisericordes, crudelitate item ac perfidia omnibus exosi, poetæ persici venustos sed inclementes pueros ob sævitiam illis comparantes Turcas compellarunt. Alii etymon vocis inde petunt, quod cum ex exercitu Helakui complures se Schirazum recepissent, ibidemque domicilium fixissent, relicta demum numerosa progenie, soboles eorum vero & genuino Turcarum Schirazensum nomine nuncupari cæpit sine ulla seu allusione sive comparatione. Cæterum Turcæ gens est inter Chorasmios, & extremi orientis Tartaros, de quibus Lexicon turcicum a Meninskio citatum hæc habet: Hoc nomine vocantur incolæ regnorum Scythiæ, Chata, Chytaya, & Chaten dictorum, & camporum Kypciacensium, & quia omnes alba facie nigris vero oculis ac superciliis præditi, adeoque vexatores sunt, poetæ persici per modum comparationis amafios, amafiasve suas eodem nomine indignant.

بده ساقى مى باقى کددرجنت نخاى يافت
کنار آب رکناباد و کلکشت مصلا را

*Porrige o Pocillator! quod residuum est vini,
neque enim in Paradiso reperies
Ripam rivi Rucnabadi, aut deambulacra Mu-
sellæ.*

Paraph. O Pocillator infunde, age quod residuum est in lagena vini, neu speres te inventurum in Paradiso, videlicet in altero mundo, amœnas ripas aquæ

aque Rucnabadi, aut suavissima deambulacra Musellæ. Id est: Quid te spe incerta futuræ beatitudinis lactans præsentium bonorum ac voluptatum studium negligis, cur non potius hic inter delicias rivi Rucnabadi & nemoris Musellæ animum relaxas, & genio, dum licet, indulges? Epicurea me hercle sententia, quæve non obscure arguit poetam de futuræ vitæ felicitate, deque asserta horti illius voluptatis doctrina parum orthodoxe sensitse. Hac tamen vice ab ista criminatione eximere eum conatur Sudius, sed minus feliciter, dicit autem intelligendum esse, non quasi Paradisus nihil comparabile habeat fonti Rucnabadi aut nemori Musellæ, sed quod simpliciter hæc loca ibi non reperiantur, sed his longe amœniora.

Est autem *Rucnabad* fons, indeque scaturiens rivus, loci ac limpidissimæ aque amœnitate ac salubritate clarus, & a poetis Persarum, præcipue ab Haphyzo crebro celebratus, non secus ac fons Blandusæ ab Horatio. Intelligitur tamen hoc nomine tota etiam illa vallis prope Schirazum in declivi collis cujusdam *Allab-ekber* dicti. Dicitur vero *Rucnabad* quasi Rucni-Abad, ex eo; quod Sejid Rucn-eddin prædii illius dominus ædificia omni ex parte extruens, ductisque quaquaversum ex pulcherrimo fonte alveis, deambulacrum illic peramœnum fundaverit. Mos autem obtinuit apud Persas, ut si quis locum quemplam cultum & ornatum reddiderit, eum nomini illius dedicantes, hujus vel illius *Abadum* nuncupent. Hoc modo dicitur *Mabmud-abad*, *Husseïn-abad*, & Constantinopoli *Giafer-abad*. Interdum etiam loca quæpiam ob præstantiam aut rei cuiusvis copiam *Abad* appellant, sic *Char-abad* &c.

Musel-

Musella, proprie est locus eminens in aperto campo, ex lapide extructus, & precibus dicatus, quem Muhammedani hora orationis ingruente conscendunt, ne humi, aut in immundo loco prosternere se cogantur, sed hic contentum est pro continente, intelligitur enim plaga Musellæ adjacens.

Kulgesch. Nomen est ambulacri cujusdam amœni juxta urbem Schirazi in margine rivi Rucnabadi, sed & de quocunque alio spatioso & grato ambulacro dicitur; *Kesch* namque est deambulatio, & *Kul* in similibus compositis particulæ augendi vim habet, ut ζα & βη apud græcos, sic *Kulbank* de magna vociferatione vel sono dicitur &c.

فغان کین لولیان شوخ شیرینکار شهر آشوب

چنان بردند صبر از دل که ترکان خوان یغارا

Heu mihi! quia isti Lulii lascivi, blandi, & urbem tumultu - complentes,

Eodem modo rapuerunt patientiam ex corde, quo Turcæ dapes prædatorias.

Paraph. Heu mihi, quia protervi isti ac melliti, & omnes urbis incolæ ad insaniam redigentes Lulii formosi, adeo omnem patientiam ex meo pectore eripuerunt, sicut Turcæ epulum prædatorium diripiunt.

Lulii. Gens quædam est apud Persas μελανόματος & μελανόφρυς, & fusci corporis, ex qua singuli fere cantores sunt & musici; cum uno eorum ait Sudius, tribus circiter annis convixi, qui in urbe Herpbat matrimonio junctus erat & pœsi operam dabat. Sed Niæmetullah hæc de illis habet: Lulii, inquit, qui & Lolo & Lulu, populi Persiæ sunt Karagii, sic dicti, quod inter hilaritatem Lulu aut Lolo exclamare soleant. Sunt autem in eorum numero multi formosi, & Prædatores, und:

E

trans-

translate venustis pueris ac puellis per modum epitheti attribuitur. Dicitur etiam de pulchro & pulchra quavis ejus amore homines capiuntur. Differt tamen ab illis Sudii sententia, qui & refellit Sururium dicentem: singularem tū Lulian esse Lulu vel Lolo, eosque esse Karagios populos nigris oculis præditos. Miræ sane elegantiae sunt Luliorum in hoc versu epitheta, præcipue tertium illud σούβητον, quod nullo æquipollenti vocabulo in alia lingua efferri posse sciam, est autem Schebri-ashub ille, qui in urbe turbas ciet, & tumultum concitat, quod per metaphoram formosis apprime convenire nemo negaverit, cum quotidie usuvenire soleat, ut si quo speciosa & eximiae formæ mulier aut puella advenerit, primo tota civitas rumore completur, mox vero quasi compage solutâ ad spectandum accurrit, & tanquam seditione aliquâ concitata fertur.

Turca hic non in eodem sensu sumendum quo in primo disticho, de Tartaris videlicet, qui Schiraz sedem & domicilium collocarunt, sed de Turcis orientis, ait Sudius, quorum opera usi sunt Chalyphæ Abassidæ, uti ex Chalypharum Historia patet. Iis nimirum, qui hodie dum late imperant.

Quid autem sit illud Chani-jaghma, sive epulum prædatorium, nulli ignotum puto cui ad aulam Turcarum accessus patuit. Ibi enim statis diebus in anteriori palatii atrio millenæ paropsides pulmento ex oryza refertæ humi positæ cernuntur, quas totidem milites Jenitzeri dicti signo dato summo nisu ac impetu, & mirandâ spectantibus celeritate diripiunt. Cujus instituti rationem hanc esse tradunt, ut videlicet semper memores sint, victum militibus non aliunde quam ex raptis & spoliis hostium parandum esse, utque constanter prædæ cupiditate teneantur. Quam tamen ut feram & barbaram consuetudinem non obscure sugillat Poëta.

Amo-

ز عشق ناتمام ما جمال یار مستغنیست

باب ورنک و خال و خط چه حاجت روی زیبارا

Amorem nostrum imperfectum decor amici de-
dignatur,

Quid enim opus est fūco & colore, & nāvo
& mystace faciei per se speciosæ.

Paraph. Nostro manco & imperfecto amore pulchritudo & celebritas amici nostri necquicquam eget, nec illi ex eo quidquam claritatis accedere potest; Quid enim opus habet decora ac nitida facies comptricis mentita arte, ejusque pigmentis, fucis, & adscititiis nævis, aliisque hujus generis adminiculis. Notat hic Sudius Haphyzum data operâ amorem suum culpāre & imperfectionis arguere, quo magis pulchritudinem & decorem amici sui extollat. *Etenim,* inquit, inter plerosque amatores hi aut his similes sermones ferri solent; dicunt nempe: omnis nostri amici pulchritudo & æstimatio a nostro amore pendet, ita quidem, ut si oculos ab illo averteremus, nullus amplius ei honorem deferret, adeoque dicit hic poeta, nostri amasii forma & venustus omnibus numeris absoluta est, sed amatorum amor mancus est & imperfectus, adeo ut nihil tali amore ad commendationem opus sit amato.

حدیث از مطرب و می کووراز دهر کمتر جو

که کس نکشود و نکشاید بجمکت این میجارا

Fac verba de cantore & vino, sed arcana Fati
parcius inquire,

Nam hoc ænigma nemo adhuc solvit, neque sol-
vet, cum omni scientia.

Paraph. Loquere de psalte aut fidicine, deque vino sermocinare, sed secreta Fati, & futurorum

eventum desiste rimari, namque hoc ænigma est, cujus solutionem nemo adhuc dedit, neque quisquam daturus est cum qualicunque doctrina; cum, ut addit Sudius, secretum hoc soli Deo constet. Sic fere Horatius:

*Tu ne quaesieris scire, nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dî dederint, — vina liques, &c.*

من از آن حسن روز افزون که یوسف داشت دانستم

که عشق از پرده عصمت بیرون ارد ز لیخارا

*Ego ex illa pulchritudine in dies incrementum
capiēte, quam Josephus possedit, comperi,
Quod amor ex velo pudicitiae extrabat (etiam)
Zelicham (uxorem Putiphari.)*

Paraph. Ex quo historiam de Josephi pulchritudine in-dies-crescente legi, compertum habui, quod amor velum pudicitiae detrahat castissimae cuique mulieri, ac ipsi etiam Zelichae. Est autem Zelicha nomen uxoris Putiphari juxta Muhammedanos, quam iidem castissimam fuisse tradunt, antequam Josephum deperire coepisset. Dicit ergo Poeta exemplo Josephi sibi constare tantam esse amoris vim ac vehementiam, ut nullius foeminae pudicitia & castimonia satis tuta sit adversus formae & pulchritudinis illecebras.

Surat seu caput Alcorani, quod Josephi Historiam complectitur, omnia reliqua tam styli, quam narrationis elegantia antecellit, ideoque Muhammedanis summo in pretio habetur. Josephi autem speciosa forma tantopere celebrata est apud eosdem, ut formosos & venustos quosque hoc nomine compellent, quemadmodum nos Adonides, Narcissos &c. vocamus.

Con-

نصیحت کوش کن جانا که از جان دوستتر دارند
جوانان سعادتمند پند پیرانارا

Consilium ausculta o anime-mi, nam anima carius habent

Juvenes bonæ-indolis monitum senis sapientis.

Paraph. Puerum suum alloquens dicit: O anime mi! præbe aurem monitis & consiliis meis, etenim probi ac bonæ indolis Adolescentes cariora habent præcepta gravium ac cordatorum senom suâ ipsorum animâ.

بدم گفتی و خر سندم عفاك الله نكو گفتی
جواب تلخ میزید لب لعل شکر خارا

Male dixisti mihi, & ego contentus sum, Deus te servet, bene dixisti,

Sed asperum responsum non quadrat labro pyropi, sacharum mandenti.

Paraph. Mala verba dixisti mihi (amasium suum alloquitur) & ego dictis tuis acquiesco, nihil tibi succenseo, parcat tibi Deus, bene dixisti, sed hoc capere nequeo, quomodo dicta aspera & mordacia convenient cum labro tuo melleo, & colore pyropum æmulante. Differt nonnihil interpretatio Suidii, quæ sic habet: Mihi male dixisti, id est: tu malus es, dixisti, at ego me malum a te dici non renuo, vel etiam mala verba dixisti mihi, & ego verbis tuis acquiesco, Deus a te malum omne avertat, bene dixisti, quia pungens dictum quadrat roseo & melleo labro, id est mordens & amarum dictum tuum, alterius dulci verbo suavius & jucundius mihi est, nam tu blandiloquus & mellissus es, & amara ac acerba quævis in tuo mellito ore dulcescunt. Eodem plane modo Moschus in epitaphio Bionis vers. 75.

Φάρμακον ἦλθε, βίω, ποτὶ σὸν σῶμα, φάρμακον εἶδες,
 πῶς τὸν τῆς χεῖλεσσι ποτὶ δραμε, καὶ ἐγλυκάνθη;

غزل گفتی و در سفتی بیا و خوش بخوان حافظ
 که بر نظم تو افشا ند فلک عقد ثریا را

O Haphyz! *odas recitasti, & uniones filo tra-*
jecisti, accede, & pulbre modulare,
Quia super carmina tua sparget cælum acer-
vum Pleiadum.

Paraph. O Haphyz! dum tu versus tuos per
 seriem recitas, totidem margaritas filo trajicere vi-
 deris, accede igitur, & quam potes, suaviter accine;
 fiet ut cælum modorum tuorum dulcedine commo-
 tum, carminibus tuis suas Pleiades inspergat. Notat
 Sudius Haphyzum perquam canora voce præditum
 fuisse, ideoque de se dixisse, accede huc & argute
 canta. Poëtæ perfici cumulum pleiadum monili
 comparant. *)

ODE III.

زونق عهد شبا بست دگر بستانرا
 میرسد مژده کل بلبل خوش الحانرا

Decus ætatis juvenilis est iterum (restitutum)
viridario,
(Jam) pervenit lætum nuntium rosæ ad Philo-
melam canoram.

Paraph. Rursus ver juvenile pristinum decus
 hortis restituit, & ædon rosarum adventum canora
 voce

*) Pleiadum decus poëtico ornatui attributum etiam a græcis,
 apud quos & nomen fuit septem poëtarum sub Ptolomæo Phi-
 ladelpho.

voce nuntiat, verbo ver est & hyems transit. Scien-
dum Philomelam, poetarum orientis commento, ro-
sæ amore teneri, eamque vehementer deperire, ideo
vel maxime quod utraque veris sit prænuncia, quod-
ve cum primum rosæ apparere incipiunt Luscinia
etiam melos exaudiatur; fabulantur proinde flebiles
illos modos & φθόγγος philomelæ nil nisi flagrantis
erga rosam amoris esse indicia & quærimonias. Hoc
autem prænotandum duxi, quia sæpius recurrit.

ری صبا کربا جوانان چمن بازرسی
خدا مت ما برسان سرو و گل و ریخا نرا

O Zephyre! si ad adolescentes pratorum rever-
sus fueris,

Obsequia nostra defer, Cyparisso, rosæ, &
ocymo.

Paraph. O Zephyre! si te transire contigerit
per novellos campos & virentia prata, dic amabo
salutem meo nomine Cypresso, rosæ, & ocymo.
Vocat autem juventutem pratorum flores, herbas,
& frutices recenter natos.

گرچنین جلوه کند مغ ایچه باده فروش
خاکروب در میخانه کنم مژگانرا

Si tales blanditias fecerit ganymedes vini-ven-
ditor,

Verram pavementum ænopolii ciliis meis.

Paraph. Si Ganymedes *) vini-venditor, id est
formosus ille pocillator diu has & his similes blan-
ditias

E 4

*) De significatione & etymo vocabuli *Muspece* jam supra
affatim dictum est.

ditias & oblectamenta fecerit, qualia nunc facit, ciliis meis instar scoparum pavementum tabernæ veram, id est constanter popinæ limini addictus famulabor, & servilla quæque lubens præstabo. Metaphora hæc absfona est a latino loquendi modo, bene tamen congruit cum persico, cum apud illas gentes salutationis aut reverentiæ exhibitio fiat per prostrationem, & capitis ad terram usque inclinationem, hinc phrasis, oculos aut cilia in pulvere condere, idem sonat ac apud nos salutare, venerari aliquem.

ترسم این قوم که بردرد کشان میخندند
 درس کار خرابات کنند ایمانرا *)

*Timeo ne isti homines qui (nos) vini-potiores
 deriserunt,
 In desiderio rei cauponariæ Religionem (suam)
 impendant.*

Paraph. Vereor ne genus hoc hominum, qui nos facis vini potiores, sive ut Horatius ait, poti facie tenus cadi redarguerunt, nuper & deriserunt, vereor inquam, ne ipsi nunc omnem suam fidem & Religionem cum studio & concupiscentia cauponæ commutent, & expendant; verbo: Hypocritæ illi, qui nos hæctenus ob vini potum tam acerbe criminati sunt, quam timeo, ne nunc vini dulcedine capti, Religionem omnem in caupona expendant. **)

بروازخانه کردون بدر و نان مطلب
 Exi

*) In Sudii Exemplari est *Ser-ii-kar* in desiderio & opere.

**) Redarguitur hic jure Surrius, qui particulæ *ser* multiplicis significationis ignarus, in sensu *capitis* & initii accepit, ac si esset, in *capite operis caupona*.

کین سیه کاسه در آخر بکشد مهرا نرا

*Exi ex domo Cæli, & panem noli petere,
Nam iste hospitum - interfector ad ultimum ad
venam jugulabit.*

Paraph. Egredere de hospitio cæli, nec ibi panem aut victum require, id est, in cælo, videlicet sorte & fortuna, nullam fiduciam ponas, fors enim ξενοφθορος est, & ad ultimum hospites & advenas omnes interficiet, id est, perdet & deludet. De inconstancia sortis ac fortunæ quærimonia est, monetque poeta, ne in donis cæli ac fortunæ nimiam fiduciam ponentes, in iisque fidem ac constantiam sperantes, prosperitati, opibus & honoribus confidamus. Sententiam hanc alterius poetæ perfici adducto carmine corroborat Suidius, cujus hæc sunt verba:

*De mundo, cujus initium carentia, & finis perditio,
Opinionem habere constantiæ error est & stultitia.*

هر کز خواب که آخر بد و مشتی خاکست

کوچه حاجت که بر افلاک کشی ایوانرا

*Cuicunque dormitorium postremum duobus pugillis terræ constabit,
Dic illi, quid opus est ad cælum elevare palatium.*

Paraph. Dic hominini luxu ædificiorum operoso: quandoquidem ultima tua mansio duobus terræ vel arenæ pugillis corpori tuo adspersis constabit, aut binis ternisque spithamis circumscribetur, cui bono in extollendo ad nubes usque palatio dedudas, ita plane Hor. l. 2. od. 18.

Tu secunda marmora

*Locas sub ipsum funus; & sepulchri
Immemor, struis domos.*

ماه کنعانی من مسند مصران تو شد
گاه انست که پدرود کنی زندانرا

O mi Iosephe! (cor meum) tuus Ægypti thronus est,

Tempus est jam, ut valedicas carceri.

Paraph. O mi alter Iosephe! cordis mei folium sit tibi pro throno Ægypti, age tempus est, ut relicto carcere regni folium occupes, id est, in corde meo regnes. Allusio est ad historiam Patriarchæ Josephi, qui ab ergastulo ad regni gubernacula promotus fuit; vocat autem illum figurate Lunam sive pulchritudinem terræ Chanaan. Formosos quosque pueros Iosephos dici apud poëtas orientis jam superiore ghazela notatum fuit; Hic itidem nomen hoc suo amasio tribuit ob formæ elegantiam. Particulæ *an* vim & significationem, inque ea peculiarem linguæ persicæ idiomum, nulli antea notatum, & ad versum hunc intelligendum cognitu necessarium, vide in notis.

در سر زلف ندانم که چه سود اداری
باز برهم زده کیسوی مشک افشا ذرا

In cuspide cincinnorum nescio quid propositi babeas,

Quod intricaveris cæsariem moschum redolentem.

Paraph. Ignoro, quid cincinnorum tuorum extremitate omineris, vereor tamen, ne quid mali mihi portendat confusa & intricata tua coma, & moschi odorem spargens cæsaries. Augurium capit ex coma amici sui, quam quia turbatam videt & incompositam, funesti quidpiam auguratur.

ای که بر مه کشی از عنبر سا را چو کان
مضطرب حال مگردان من سرگردانرا

*O qui super lunam (id est faciem) ducis ex electro puro clavam-lusoriam (videlicet supercilium, *)*

Ne me dolore-opprimas attonitum (amore percussum.)

Paraph. *O qui ciliis vel cincinnis puri electri odorem spirantibus lunæ arcum imitaris, ne me miserum & vecordem sævo amore confici patiaris. Sed hæc tota metaphora est, a similitudine clavæ lusoriæ Cerkian dictæ petita, quæ arcuata est; vide notas hujus & alterius loci.*

حافظامی خور و رندی کن و خوش باش ولی
دام تزویر مکن چون دگران قرائرا

O Haphyz! vinum bibe, & comessare, & genio indulge, verum,

Noli adulterare, ut alii, Alcoranum.

Paraph. *O Haphyz! quidquid animo tuo collibitum fuerit, age, bibe, lude, helluare, voluptates carpe, cave tantum, ne ut ab allis fieri solet, Alcorani textum vities, & ad erroneos sensus detorqueas. Insectatur Hypocritarum fictam & simulatam pietatem, & sanctimoniam, qui quidem a vino, & levioribus culpis abstinere, sed ad maximorum scelerum, quibus obnoxii sunt, excusationem verba Alcorani depravant, & ad libitum explicant. Dicit ergo, quidquid facere volueris, facias, dummodo hypocritin*

*) Juxta Sudium cinctum.

crisin non admittas, quæ ut Sudii ipsius verbis utar,
irreligione ipsa majus malum est.

O D E IV.

صوفی بیا که آئینه صافست جام را
تا بنکری صفای می لعل فام را

*O Anachoreta! accede, nam speculum purum
est cyathus,
Ut videas (in illo) delicias vini, pyropum
colore æmulantis.*

Paraph. O Monache abstemie accede huc & inspicere hoc poculum vino limpidum ac rutilo plenum, ut in eo tanquam in puro speculo cernere possis gaudia & voluptates, quæ vinum purpureum bibentibus largitur.

Sophi hoc loco significat monachum & anachoretam, virum scilicet Deo dicatum, & contemplationi rerum cœlestium unice addictum; qui plerumque si non opere, specie tamen vitæ austeræ & rigidæ, ac omnigenæ macerationis studio tenentur. Quos proinde Poeta hoc versu, ut passim alibi, deridet, & ad ludibrium usque cavillatur. Cæterum Sophus etiam de sapiente ac vere religioso dicitur. Dicitur autem a lana, quod Sophi sericis vestibus uti renuant, nam *Saf*, arabicum, a quo Sophi profluxit, lanam significat. Sudius ait illos proprie dici Sophos, qui res divinas, & ad Dei amorem spectantes visibilium rerum figuris adumbrant, & hinc addit, *Rex Sophorum idem qui Persarum, quia Ismael ex profapia nunc imperante, primus ex illo hominum cætu delectus est.*

Notat denique Sudius antiquum esse poetis persarum ut subdolos, speciem sanctimonie præferentes hypocri-

pocritus, Sophios, vel potius Sophiorum pietatem simulantes sycophantas acerrimis diffis & conviciis confectentur; non item vere pios ac probos Sophios, nam hi se suasque res unice curantes, nullos cavillis & contumeliis proscindunt.

راز درون پرده زرندان مست پرس

کین حال نیست زاهد علی مقام را

*Secretum intra velum (reconditum) ab bel-
luonibus ebris require,
Nam hoc negotium non est Religiosorum emi-
nentium.*

Paraph. Arcana rerum, quæ fati velo occultantur, sciscitare ex ganeonibus & vini potoribus, etenim scientiæ hujusmodi non est locus apud summæ dignitatis Religiosos & continentes. Et hic sensus quidem prima fronte se offert, sed argutior est Suddii explanatio, quæ sic habet: Arcanum amoris quod intra velum abditum est, a vino & amore ebris sciscitare, nam iste status, sive hoc negotium, non est eminentium Religiosorum negotium; namque institutum ascetarum, est institutum amoris, siquidem vitam omnem in amore divini amassii, ejusque contemplatione transigunt, & dilectionis plenam notitiam & arbitrium habent, sed mysterium amati nulli revelant, immo secretum in animo & imo pectore recondunt, adeoque arcanum quod ea ratione subtus velum est, propalare, non est illorum negotium. Verbo Arcanum amoris ab ebris require, nam ascetæ sobrii & continentes de hoc mysterio loqui nefas ducunt.

عنقا شکار کس نشود دام باز چین

کا اینجا همیشه باد بد ستست دام را

*Avis-Ænka præda nullius facta est, contrabe retia,
Nam hic loci nil nisi ventus incidet in retia.*

Paraph.

Paraph. Avis *Ænka*, id est Gryphus, aut Phoenix, nullius unquam aucupis præda facta est, *) contrahe retia, nam hic præter ventum inanem nihil retibus tuis comprimes, nihil capies; nimirum: Formosus, qui ad instar Gryphi aut Phœnicis sublimis, ac præcellentis naturæ est, arte, dolo, vel fraude captivari & circumveniri nequit; ideoque dicit: ad formosi possessionem paratas machinas & insidias mitte, quia omnis conatus infructuosus est.

Ænka est avis fabulosa, cujus species sic definitur ab Arabibus: *Mevgiud - ul - ism*, *megbul - ul - gism*. id est: nomine nota est, sed corpore carens. Putant nonnulli, quæ de illa fabulantur Arabes convenire Phœnici, aliti itidem commentitiæ, ex eo vel maxime quod *Ænka* unica esse in tototerrarum orbe feratur; sed grypho melius assimilari tum ob molem corporis, tum ob alia signa illi attributa ex mox dicendis patebit. *Varia* & plane contrariæ, inquit Sudius, sunt opiniones scriptorum de avi *Ænka*, nonnulli asserunt temporibus Patriarchæ Moysi binas aves a Deo creatas fuisse in regione Hierusalem, quæ post obitum Moysi ad montes Meccæ convolaverint. Alii dicunt evenisse hoc temporibus tribus Res dictæ, cujus Propheta fuit *Hanzilet ibni Isfoan*. **) Alii rursus quod vitam protraxerit usque ad tempora Chalidi filii Siran Ysû, qui fuit Propheta medius intra Jesum & Mubammed. Haphyz ait *Ænkam* in proverbium venisse apud omnes antenatos, tum vel maxime cum indicare voluerunt rem auditam quidem, sed nusquam visam. Eandem sententiam tuetur Kibrit Ahmed. Addunt nonnulli *Ænkam* vocari propter spiram vel

*) Sic Terentius:

Quia non rete accipitri tenditur, nec Miloio.

Ter. Phor. 2. 2. 16.

**) Menninsky Commentarium Haphyz citans sic ait: *Ænka*, gryps, gryphus, avis ingens & fabulosa, quam ceu Reginam in monte Kaf commemorari ferunt; Alexandrum magnum cum hac avi in monte Kaf confabulatum fuisse, nugantur iidem Arabes.

collare album, quod in ejus collo conspicitur, *) sunt, qui ita dici putant propter colli longitudinem. Persice vero Simurgh vocatur, ob enormem corporis molem, ac si triginta aves essent, (si enim triginta, Nurgb, avis) Cæterum qui avis Ænka naturam & proprietates plenius discere voluerit, consulat notas Mutarrazy in quinquagesimum Makame seu confessum Haririi.

در عیش نقد کوش که چون بخوار نماند

ادم بهشت روضه دار السلام را

Bonis paratis frueri; nam & sorte frustratus Adamus missum fecit paradisum felicitatis.

Paraph. Fruere præsentibus gaudiis, & paratis voluptatibus stude, & futurorum curam metumque abjice, nam & Adamus amissa pristina felicitate, fugitivus ex paradiso exulavit. Id est, gaude paratis, & scientiam futurorum exemplo protogenitoris Adami comparare cave, qui dum sciendi cupidus arboris scientiæ fructum imprudens degustat, bonis omnibus privatus, ex horto voluptatis exulare coactus est.

Abchor & Abishchor, & in versu nonnunquam *Abchar* proprie est, alveus, aquarium, sed hoc loco fors, fortuna, portio. *Dar-üs - selam* porta salutis, domus felicitatis, & simpliciter Paradisus.

در بزم دور یکدو قدح در کش و برو

یعنی طمع مدار وصال دوام را

In

*) Ænka etiam propria significatione dicitur de cane, longo collo, & parte colli albicante.

**) Sic fere Theocritus:

τὴν παρεῖσαν ἄμελεγε τί τὸν φεύγοντα διακρίσει.

*In convivio sæculi unum alterumque scyphum
bauri, & discede,*

Scilicet: optare noli gaudium perenne.

Paraph. In symposio hujus mundi unum alterumque cyathum confestim ebibe, & recede, nimirum noli sperare constantem & diuturnam felicitatem. Mundum & sæculum juxta ghazelæ genium symposio comparans Poeta dicit: In mundi symposio semel aut bis bibe, & statim excede, id est, paucis bonis contentus esto, copiam noli concupiscere, cujus rationem reddens sequenti versu addit, cave, inquit, putes gaudia & voluptates constantes futuras, ad instar potatorum, qui uno alterove poculo non contenti, ad ebrietatem usque bibunt, deinde vero intemperantiæ incommoda patiuntur. Verbo adhortatio est ad ἀντάφρατον.

ای دل شباب رفت و نچیدی کلی ز عمر

پیرپزانه سر یکن هنری ننگ و نام را

O anime! juvenus transit, quin tu decerpseris rosam unicam ex vita,

Senectutis tempus impende virtuti & bonæ famæ.

Paraph. O anime mi! ver juvenutis transit, quin tu vel unicam rosam decerpseris, id est, quin fructum ex retroacta ætate collegeris, age jam, dum tempus est, saltem senectutem in acquirenda virtute & bono nomine impende. Sudius ad anasium verba hæc referens sic explicat: O anime! ætas juvenilis elapsa est, quin tu quidpiam digni feceris, quo ad amici possessionem aspirare possis, satage ergo, ut quod reliquum est ævi, in conciliando illius amore, & demerenda ejus copia impendas.

Ser vocabulum est πολυσήμαντον, sed hic pro tempore & ætate sumitur, vel simpliciter vim habet complexivam.

حافظ مرید جام میست ای صبا برو *)

وز بنده بنده کی برسان شیخ جام را

*Haphyz cupidus est calicis vini, O Zephyre abi,
Et a servo servitium defer Doctori Giamio.*

Paraph. Jam alias dictum est, eam esse legem Ghazelæ, ut poeta in ultimo quovis disticho se ipsum nominet, sed hic alia argutia est in verbo *Giam*, quod & appellativum nomen est poculi, & proprium celebris Doctoris, Poetæ nostri amici. Verba hæc sunt: Haphyz desiderio tenetur poculi vini, perge o Zephyre, & Doctori Giamio nostra obsequia defer. Lusus verborum tam frequentes sunt in hoc carminum genere, præcipue apud hunc poetam, ut qui Ghazelas attente legerit, in una quavis acumina hujusmodi animadvertet. Sed hæc nulla ratione in metaphrasi reddi possunt, nec dubito, si reddantur, pro inficetis habenda, cum latinæ linguæ genius ab hoc ludicro genere abhorreat, etsi facitatum a nonnullis compertum habeam, ut in illo Martialis:

*Defungi fungi homines Macrine negabas,
Boleti Lethi, causa fuere tui.*

F

At

*) In nonnullis codicibus ante hos versus sequens distichum reperitur:

Nobis ad solium tuum multum juvis est ob servitia.

O Domine respice cum misericordia servorum tuorum.

Et hic quidem per *Chage* intelligi *Chage Kavam* - ed. - Hasan, verosimile est, vel etiam Kavami Ekber. Vide inferius. Sciendum autem *Vezirios Chaze* appellari solitos.

Iste autem Ahmed beni Ebu Hasan El - giami Namaki, auctor juxta d. Herbelotum libri cujusdam, dicti: *Enis - il - Sabitin*.

At linguæ persicæ indoles argutias in verbis similibus admittit, uti & aliæ linguæ orientales, nec insulse quidem, quod ideo notatum volo, quia plerique ad vernaculæ linguæ normam aliarum gentium idiomata trutinantur, & expendunt.

Monet Sudius Giamium, eundem esse ac Ahmed Namaki, & sic dictum, quod ex urbe Giam fuerit, additque Interpretes, qui poetæ scopum non perspexerunt, mirum quantum hallucinatos esse. Est autem urbs Giam patria dicti Doctoris, uti & Mevlanæ Giamii, adeoque quotiescunque in poetis persicis Giamii mentio occurrit, de Ahmed Namaco sermo est.

ODE V.

دوش از مسجد سوي ميخانه آمد پير ما

چيست ياران طريقت بعد از اين تدبير ما

*Hesternæ nocte ab oratorio versus cauponam
ivit Antistes noster,*

*Quid est, o Socii instituti! posthac consilii
nobis?*

Paraph. O contubernales, & ejusdem instituti monastici affectæ, quid restat nobis posthac consilii, aut quam normam & regulam sequemur in monasterio, quandoquidem hesternæ nocte Senior (Abbas) noster a sacrario directe ad popinam se contulit. Verba hujus strophæ si nude accipiantur, nihil difficultatis involvunt, multo secus si ad sensum allegoricum advertatur; tunc enim ita sonant. Hesternæ nocte, id est, preterito tempore Abbas noster Meca Cæsaream profectus est (quæ cum id temporis a Christianis teneretur, cauponam, id est, locum impurum vocat, ac si diceret: a loco sacro ad im-

mun-

mundum concessit) O disciplinæ & instituti ejusdem focii, quid erit nobis impoſterum conſilii, aut quem a Præfecto noſtro dereliſti tramitem ſequemur. Qui plenius perſpicere voluerit ſenſum hujus ſtrophæ ad-
cat libri *Mantyk - üt - tair* dicti primam narrationem. Nonnulli, inter quos Schæmius & Sururius, alluſio-
nis hujus ignari futilia quæque & inepta blaterarunt. Intelligitur ergo hic per *Mefcid* Mecca, per *Duſch* tem-
pus præteritum, & per *Meichane* Cæſarea. Conti-
nent autem ghazelæ hujus tres primæ ſtrophæ con-
tinuam alluſionem ad apologum Sænæni, ſive Abdür-
rezaki Ieminiſis, de quo pro pleniori explanatio-
ne *Scheib-Attar* peculiarem apologum ſcripſit in di-
cto *Mantük - üt - tair*. Haphyzi vero & aliæ ghazelæ
huc reſpiciunt, ut ſuo loco monebitur. Itaque cen-
ſendum hæc & ſequentia verba ex ore diſcipulorum
Scheichi profluere.

با مریدان زوی سوی کعبه چون اریم چون

روى سوي خانه خمار دارد پيرما

*Cum diſcipulis faciem verſus Meccam quomo-
do dirigenus? cum*

*Faciem verſus tabernam vinariam vertat Se-
nior noſter.*

Paraph. Quo pacto ſciamus nos diſcipuli vul-
tum inter precandum debito modo Meccam verſus
*) convertere, quandoquidem Magiſter noſter obtu-
tum in taberna deſigit, videlicet memorati Scheichi
diſcipuli ac ſectatores conſilium ineuntes dicunt: Præ-

F 2

ful

*) Muhamedani præcepto religionis adſtricti, vultum inter pre-
candum ad regionem Meccæ convertunt, ob ædem ſacram inſi-
bi ab Abrahamo Deo dictam, Cabæ dictam, & traditione Ara-
bum toto orbe antiquiſſimam.

ful nosſter vinum bibit, puellas deperit, & illicitas ac vetitas quasque actiones committit, immo forte juxta Attari dicta, a fide degenerando infidelis factus eſt; proinde quis ſtatus expoſt, quæ noſtra conditio futura eſt? aut quomodo nos diſcipuli inter orandum faciem ad Meccam convertere valeamus, cum antiſtes noſter ſe ad popinam convertens prævaricatione, ſceleribus, & omnigena impudicitia animum polluerit.

درخرابات مغان ما نیز هم منزل شویم

کین چنین رفتست در روزازل تقدیر ما

In Taberna cauponis (age) nos quoque con-
victores ſumus,

Quia hoc modo emanavit ab æterno ſors noſtra.

Paraph. Agedum ſequamur Archimandritam noſtrum omnes ad cenopolium, ſiquidem ita ſtatutum eſt æterno & immutabili Dei decreto; vel etiam: cum in die creationis hæc ſors nobis assignata ſit. *Ruzi ezel* enim potiffimum de die creationis dicitur. Tres iſtæ ſtrophæ ad præſatum apologum conſtanter alludunt.

باد بر زلف تو آمد شد جهان بر ما سیاه

نیست از سودای زلفت پیش ازین توفیر ما

Ventus cincinnos tuos attigit (&) mundus
ſuper me obſcuratus eſt,

Nullum eſt ex amore cincinnorum tuorum aliud
quam hoc lucrum nobis.

Paraph. Zephyrus comam tuam (ad Amaſium loquitur) involavit, & contrectando diſperſit, at mihi illico præ Zelotypia oculi caligare cœperunt,
&

& aër obscurari ac nigrescere visus est; hoc solum est mihi lucrum ex infano amore, quo erga cæsariem tuam feror.

میرغ دل را صید جمعیت بدام افتاده بود

زلف بکشادی زدست ما بشد تخجیر ما

*Aliti cordis (mei) præda collectionis-animi in
retia inciderat,*

*Tu comam (tuam) explicasti, (& statim) ex
manu præda elapsa est.*

Paraph. Avis cordis mei collectionis animi præda potita est, id est: animus meus se recolligere cœperat, & quiete ac tranquillitate frui, sed tu cæsariem tuam explicasti, & nodos comæ tuæ solvisti, & illico pax & quies omnis e manibus meis elapsa est; videlicet: quamdiu coma & antiæ tuæ nexæ & nodatæ fuerunt, animo meo vis & constantia adfuit, sed ut primum comam tuam solvisti, & vento spargendam dedisti, una vis & robur cordis mei dispersum est; verbo, fors & fortuna animi mei a cæsarie tua pendet, si illa collecta fuerit, & ego animum meum colligo, si sparsa, ego vicissim animo sum disperso.

عقل اگر ادا ند که دل در بند زلفش چون خوشست

عاقلان دیوانه کردند از پی زنجیر ما

*Si mens sciret, quam cor in laqueis cincinni
ejus bene se babeat,*

*Sapientes delirarent præ desiderio catenæ
nostræ.*

Paraph. Si mens humana conscia esse posset voluptatum illarum, quas animus illius comæ vin-

culis irretitus persentiscit, quidni cupido vinculo-
rum ejus sapientissimos quosque redigeret ad in-
saniam; videlicet: nemo est tam sapiens, qui non
velit furere mecum in iisdem laqueis, si suavitatem
eorum perspectam haberet.

روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد

ز آن سبب جز لطف خوبی نیست در تفسیر ما

*Vultus tuus pulcher unum paragraphum de gra-
tia nobis explicuit,*

*Ea de causa nil nisi gratia & venustas est in
commentario nostro.*

Paraph. A quo venustum labrum tuum unum
textum prælegit & explicuit nobis de gratia (ajet
proprie de Alcorani versiculis dicitur) nostra vicis-
sim dicta & scripta nil nisi veneres & gratias spirant.
Verbo, si qui scriptis nostris insunt lepores & gratiæ,
omnes ab ore tuo legimus.

بادل سنکینت ایا هیچ در کیرد شبی

آه اتشبار و سوز سینه شبگیر ما

*Cordi tuo faxeo prob nullane unquam nocte
vestigium impriment!*

*Suspiria mea ardentia, & tota nocte flagrans
incendio pectus.*

Paraph. Proh nunquamne fiet, ut cor tuum fa-
xeum mollescat æstu & fervore suspiriorum meorum,
& pectoris mei nocturna conflagratione, id est in-
cendio, quod per totam noctem durat. Dicit autem
nocturnum incendium, quia tunc temporis intensior
est amoris æstus. Reprehenditur hic iterum Shæ-
mlus

nius, qui putat vocem *Shebkin* significare *insomnem*, ac si esset *pectus insomne*, quem & Nleninsky in suo Dictionario secutus est, sed perperam.

تیر آه ما ز کردون بگذرد حافظ خوش

رحم کن بر جان خود پرهیز کن از تیر ما

Tela gemituum nostrorum Cælum pertransseunt,
o Haphyz tace,

Miserere animæ tuæ, abstine a telis nostris.

Paraph. Figurâ *tariki tegrid* seu monologiæ utens Poeta inquit, O Haphyz! gemitus & querelæ nostræ sagittarum instar sidera ferierunt, tace jam, nosque suspiriis & lamentis ultra laceßere noli, sed potius animæ tuæ quiete consulens a telis nostris cave. Videlicet: cave ne suspiria mea ad cælum elata tuo damno effectum sortiantur. Schæmius dicit Poetam aperte quidem seipsum alloqui, occulte autem ad amasium verba dirigere, sed Sudius asserit illum non esse affectum auctoris scopum, etsi mihi hac vice iniquus Judex videatur.

O D E VI.

ساقی بنور بادہ بر افروز جام ما

مطرب بگو کہ کار جهان شد بکام ما

O Pocillator! fulgore meri Coruscum-fac poculum meum,

O Psalter canta, quia res mundi ad mea vota cedunt.

Paraph. Heus Pocillator vino puro & instar luminis claro irradia, *) id est vino purpurea reple,

F 4

o

*) Aut si verbum verbo reddere mavis, *lumine vini accen-*

o Musice canta, quia res & negotia mundi ad nutum meum fluunt. Sic etiam intelligi potest, ait Suidius, canta o Musice quod negotia mundi, id est vitæ ad votum meum decurrant, vel etiam: canta id, quod sequenti stropha continetur. *Ma der Piale &c.*

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم

ای بی خبر لذت شرب مدام ما

Nos in calice repercussionem genarum amici vidimus,

O ignari gustus potationis nostræ continuæ.

Paraph. O miseri! qui ignoratis gustum & voluptatem, quæ in potu constanti sita est, scitote, quod genas Sodalis nostri in poculo vini reflexas intuiti sumus. Potest autem intelligi, ac si revera faciem amici in poculo reflexam viderit, tum etiam quasi si purpureus vini color ex repercussione rosearum pueri genarum manaverit. de *miudam* consule notas.

مستی بچشم شاهد دلbind ما! خوشست

زان رو سپرده اند بمستی. زمام ما

*Ebrietas in oculis formosi Cor-nostri, devin-
cientis decens est,*

Ea de causa remiserunt ebrietati habenas nostras.

Paraph. Ebrietas mirum quantum convenit oculis formosi pueri mei, *) id est in oculis ejus languidis

de cyathum meum, quod ideo dicit, quia vinum rubrum & rutilum quale Shirazium est, ignis instar ardere videtur.

*) Sic fere Catullus.

Et dulcis pueri ebrios ocellos,

Illo purpureo ore suaviata. Catull. 43. 11.

guidis & vino turgidulis maximæ sunt illecebræ, hinc puto factum est, quod frena arbitrii mei Deus aliquis ebrietati laxaverit. Verbo: ebrii & natautes pueri mei ocelli causa sunt, cur & ego me vino & crapulæ addixerim.

چندان بود کرشمه و ناز سهی قد آن
کاید بجلوه سرو و صنوبر خرام ما

*Tamdiu durabunt blanditiæ & oblectamenta
gracilis & proceri-corporis (puellorum,)
Donec cæperit se motitare Cyparissus (meus)
pinum-vacillando-æmulans.*

Paraph. Tamdiu placebunt, & exhilarabunt spectantes mollium & gracilis staturæ puerorum blanditiæ & motus lascivi, donec ad saltum veniat cyparissus, id est puer meus, qui molli ac delicato incessu, proceræ pinus vacillationem & mobilitatem præcellit; videlicet si hic prodierit in medium, illorum nulla ratio habebitur. Puerorum cum Pinu Cypressso ob gracilitatem & proceritatem comparatio oppido frequens est apud Persicos poëtas, nec sane illepada, cum & Virgilius ea usus sit, de Lycida loquens:

Fraxinus in sylvis cedat tibi, pinus in hortis.
Eccl. 7. 68.

هر کس نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق

نبتست بر جریده عالم دوام ما

*Nunquam morietur ille, cujus cor animatum
est amore,
(Ideo) certa est in libro vitæ perpetuitas
mea.*

Paraph. Cujuscunque pectus igne amoris calet, & animatum est, nunquam morietur, ideoque in libro vitæ hujus mundi perennitas & immortalitas meo nomini adscripta est, quia ego ex illis sum, qui vitam in amore transigunt.

Geride proprie liber est, ait Sudius, aut volumen flabelli instar complicatum quod utrinque inscriptum est, sed ejus hoc tempore nullus est usus; sumitur etiam promiscue pro quovis libro, hic vero pro libro vitæ & elencho sati.

ترسم کہ صرفہ نبرد روز باز خواست
نان حلال شیخ زاب حرام ما

Vereor, ne quidquam amplius (retributionis) percipiat in die resurrectionis,

Panis licitus Archimandritæ, quam vinum prohibitum nostrum.

Paraph. Quam vereor, ne in die extremi Judicii eandem sortem plane nanciscantur legitimus ille sed mucidus monachorum panis, quem panem *fundationis* vocant, & liquor vetitus, id est vinum nostrum; videlicet, timeo ne non pari passu ambulent in novissimo die austeritas & maceratio ascetarum, cum luxu & incontinentia nostra. Remunerationem & pœnas alterius vitæ videtur hoc versu poeta pro fabula habere, eas saltem, quæ temperantiam & luxum comitari debere creduntur; sed ab hac suspitione eximere conatur illum Sudius, dicens verba hæc ad hypocritas solum alludere, hoc modo: *Quam vereor, ne idem lucrum percipiatur in die novissimo ex tua cum abstinentiæ simulatione & hypocrisis exacta vita, meaque gaudiis, voluptatibus & comessationibus insumpta, immo forte major erit ratio intemperantiæ meæ, quia fraudis & hypocriseos expers est.*

ای باد اگر بکشن احباب بکذری
ز بهار عرضه ده بهرجانان پیام ما

*O Zephyre! si per bortum amicorum transieris,
Memento ferre in conspectu sodalis (mei) no-
vum-muntium a nobis.*

Paraph. O Zephyre! si acciderit transire te per viridarium, id est locum conventiculi formosorum, fac de me mentionem in conspectu amasii mei. Videlicet commemora illi, quod in sequenti Strophâ continetur,

کونام ما زیاد بعد چه میبری
خود اید انکه یاد نیاد ز نام ما

*Dic (illi) nomen nostrum ex memoria cur da-
ta opera aufers,
Sponte veniet (tempus) illud, quo mentio nulla
fiet nominis nostri.*

Paraph. Dic illi (videlicet o Zephyre) quare nomen meum data opera niteris ex tua memoria evellere, cum per se tempus venturum sit, quo nominis nostri nulla memoria, nulla recordatio supererit, nimirum moriemur omnes, & lethum nomen ac famam nostram obliterabit.

دریای اخضر فلک و کشتی هلال
هستند غرق نعت حاجی قوام ما

*Mare viride cœli & navis novæ-lunæ,
Submersa sunt in beneficiis Hagii Kavami
nostri.*

Paraph. Viride æquor cœli, & navis nascentis lunæ, id est cœlum & sidera immerfa sunt donis & mu-

muneribus Hagii Kavami. Elogium est hyperbolicum viri illius munificentissimi ob eximiam liberalitatem. Fuit autem Cavam-ed-din Hæfæn Regis Persarum Sultani Hæfæn Elchani, ejusque filii Sultani Scheich Avifi summus regni minister (Vezirius) quemadmodum Haphyz in Chronographico mortis ejus meminit:

Süruri Æbli Æmajim Scheny gemy engiimen,

*) *Sabybi Sahibkyran Hagi Cavamed-din Hæfæn.*

id est: Solamen cidari insignium virorum (Judicum) & lumen omnium confessuum,

Vezirius felicissimus Hagi Cavam-ed-din Hæfæn.

Ante hunc fuit Vezirius Kavami-ekber dictus, de quo pariter meminit Haphyz in chronographico mortis ejus, sub nomine Kyvam ad eum alludens.

Azam Kyvami devlet-ü-din anki ber deresh,

Ex behri Çbaki-pus nilnudi Felek Sügüd. id est:

Summum Columnen Regni & Fidei, ille in cujus limine, In osculi-pedum gratiam, exhibuit cælum adorationem.

Post hunc ergo Hagi Cavam-ud-din decem annis summi Veziratus munus obiit, prouti ex utriusque chronographo manifestum est. Est etiam Hagi Cavam Gymnasii illius Fundator, in quo Haphyz lectioni & sacrarum litterarum studio pluribus annis operam navavit, & commentarii *Teffiri-Küşbaf* dicti loca dubia & obscura glossis idoneis dilucidavit; quemadmodum & in opus *Sükkiakie* dictum notæ ejus marginales de loco in locum hodiedum extant.

حافظ ز دیده دانه می فشاند

باشد که مرغ وصل کند قصد دام ما

O Haphyz! ex oculis stillam lacrymæ sparge,
Fiet,

*) Persæ pro primo Vezirio frequenter verbo *Sabyb* utuntur.

*Fiet, ut avis conjunctionis tendat ad retia
nostra.*

Paraph. Metaphorâ ab aucupio petitâ amasium suum avim, guttas lacrymarum grana illicii, quibus aves ad laqueos pelliciuntur, nuncupat & dicit, o Haphyz sparge aliquot grana lacrymarum ex oculis tuis, sic enim fiet, ut avis tua, videlicet amasius, illicio granorum illorum allectus ad tua retia tendat, tibi que sui copiam faciat. Verbo: Lacrymare o Haphyz! ut fletibus tuis permotus amasius voti te compotem reddat.

O D E VII.

ضبا بلطف بکوان غزال رعنا را

که سر بکوه و بیابان تو داده مارا

*O Zephyre! placide dic illi binnuleo delicato,
Quod caput nostrum in montes & deserta tu
conjeceris.*

Paraph. Heus Zephyre age dic illi molli ac tenero cervæ hinnulo (illi Ghazelæ sive Dorcadi) quod illius cæco amore percitus per avia & deserta montium juga amenti similis ferar. Poëtæ orientis persæpe cum Zephyro colloquuntur, ejusque ministerium in amore flagitant, ideoque pro eorum nuntio ec tabellario habetur; *) *Tanta enim sunt dignitatis*, inquit Sudius, *amasi, & formosi, ut ad eos sola aura matutina aut vespertina cum nuntio ablegari possit.*

Ra-

*) Consimili munere funguntur Zephyri etiam apud nostrarum regionum poetas, & inter reliquos apud Menagium.

-- -- les jeunes Zéphirs
Fidèles Messagers des amoureux désirs,

Rana proprie talis rosa est, quæ ex parte rubra ex parte flava est, vel potius similis rosæ epithetum est, quod ideo notatum volo, quia significatio hæc in lexicis non facile reperitur. His tamen & similibus in locis tener, delicatus, gracilis, significat.

شکر فروش که عمرش دراز باد چرا
تغذی نکند طوطو شکرخارا

*Venditor sachari, cujus vita longa sit, quare
Nihil sciscitatur de Psittaco saccharum manden-*
dente.

Paraph. Venditor sachari, id est dulcis ac mel-litus ille puer, quem Deus diu servet incolumem, quare non est memor Psittaci sui saccharum mandentis, id est suaviloqui ac disertis, cur non amplius porrigit ori ejus bellaria. Venditor sachari *πευμα-τοπώλης* est amasius poetæ, Psittacus autem saccharivorus est ipsemet Poeta, quia & Psittacis vox est *mutandis ingeniosa senis*, ut Ovidius ait, hinc hic fere est sensus; Formosus ille, ex cujus ore mel & saccharum fluit, quare cum mihi simili Psittaco dulciloquo, nimirum cum poeta *γλυκυλόμω ἢ γλυκυμειλέ-χω* amicitiam & unionem non colit?

غفور حسن اجازت مکرنداد ای کل
که پرشش نکنی عند لیب شید ارا

Arrogantia pulchritudinis (tuæ) forte non con-
cedit o rosa! (in causa est)
Quod nullam quæstionem facias de Philomela
amenti.

Paraph. O Rosa! est ne superbia formæ tuæ in causa, quod nullam curam geras Luscinæ, quæ te de-
pe-

periens in furorem versa est? De rosæ & lusciniæ poeticis amoribus jam alias affatim dictum, hic vero monendum restat, allusionem esse hanc, ut superiori strophæ, ad amasium poetæ, hoc modo: O Formose puer! numnam formæ & venustatis tuæ superbia obstat, ne de statu & conditione miserorum amantium quidquam scisciteris.

ند انم از چه سبب رنك اشنای نیست

سهی قد ان سید چشم ماه سیارا

*Nescio, qua de causa nullum sit indicium amoris
In gracilibus, nigris oculis, & facie nitente
(præditis.)*

Paraph. Mirum sane inquit, neque assequi possum, cur formosi; gracilis ac proceræ staturæ, & nigris oculis insignes, ac vultu lunæ instar radiante præditi nullum signum vel indicium amoris edant; id est: ignoro, cur puer meus, qui omni ex parte venustus est & amabilis, tam sit *ἀνέμενος*, & ab amore alienus. Honoris gratia utitur plurali pro singulari, persico idiotismo.

جز این قدر نتوان گفت در جمال تو عیب

که وضع تو مهر و وفا نیست روی از یبارا

*Nullum aliud potest exponi pulchritudini tuæ
vitium,
Nisi quod modus amoris & constantiæ nullus
sit in nitenti vultu.*

Paraph. In forma & pulchritudine tua nullum alium defectum reperiri posse existimo, præterquam quod fidei & constantiæ nulla norma, nulla regula servetur a tua decora facie. Id est: Formæ & gratia-

tiarum perfectio omnis te maneret, nisi hoc unum
obstaret; quod constans non sis, quod volubilis sis,
videlicet ut Theocritus ait:

τῶν μορφῶν ἀγυθός, τὸν δὲ τρόπον ἐκ εἴθ' ὁμοιος.

حسن خلق تو ان کرد صید اهل نظر

ببند و دام نکیرند مرغ دانارا

*Pulchritudine morum captivari possunt cor-
dati viri,*

Laqueis & retibus non capiunt avem sagacem.

Paraph. Adolescentem formæ elegantiâ elatum
alloquens inquit: O formose! perspicacis & cordati
viri morum & indolis pulchritudine captivantur, non
autem specie corporis, sapientes quippe instar avium
astutarum & sagacium sunt, quæ laqueis & retibus
neutiquam capiuntur. Tales proinde viros comitate,
mansuetudine, observantia & honore tibi devinci-
re stude.

براسمان چه عجب کز گفته حافظ

سماع زهره برق ص اورد مسیحارا

*In celo, quid mirum, si verba (carmina)
Haphyzi*

*Cantu proferens *) Venus, ad saltum moveat
Messiam?*

Paraph. Quid mirum, inquit, si Haphyzi sua-
vissima carmina Venus cantu proferens, aut cum
sono chordarum modulans, Messiam ipsum ad sal-
tum permoveat. Est autem Venus, teste Sudio, Mu-
sicorum

*) Vel ad verbum ex dictis Haphyzi: Conventus Veneris ad
saltum ducat Messiam.

ficorum & cantorum planeta, & virtus canendi, ejus influentiæ adscribitur ab orientalibus.

Stropham hanc in versione ligata aliter extuli, suppresso Messiae vocabulo, nequis forte joci indecentia offendatur. Absit tamen, ut ex eo poeta impietatis arguatur, atque Messiam ludibrio habuisse censendus sit, cum Mahometani omnes, etsi non Divinitatem, summam tamen Sanctitatem in Messia recognoscant, quem & spiritum Dei, & Virginis filium, & divinum Prophetam uno omnes ore profitentur. Atque adeo quod hic de Christo dicit, de Muhamede ipso libere dixisset, nisi res peculiarem figuram & allusionem involveret. *)

ODE VIII.

تا جمالت عا شفا نرازد بوصل خود صلا

جان و دل افتاده اند از زلف خالت در بلا

*A quo pulchritudo tua amantibus spem dedit
copiæ tuæ,
G Ani-*

*) In nonnullis rarioribus tamen codicibus hi versus hujus ghazelm adduntur :

Bobebukri sobbeti Esbah u aschbinai bache

Be jad dar gariban desebt ü sabrava

*In gratiam consuetudinis amicorum, & ob amorem
felicitatis (tuæ)*

Serva in memoria exules, in desertis & campis.

Præterea & hi :

Cim ba babib nischini ve bade peimail

Be jad dar mubibban badi peimara.

Quos sic verti.

Si quando eximio cinctus amantium

Catin, pura bibes pocula nectaris,

Esse tunc & amici

Tentillum memor exulis.

*Animus & cor inciderunt ex cinnamo & næ-
vo tuo in ærumnam.*

Paraph. Ex quo pulchritudo & venustas tua
amantibus spem fecit copię & conjunctionis tuę, cor
& animus, cinnamos & nævum tuum deperi-
entes in infortunium inciderunt; id est: a quo forma
tua egregia spectatores quosvis amore captivavit,
omnium animi & corda illicio nævi tui, *) & laque-
is cinnamorum tuorum illaqueata & impedita in
ærumnas & dolores inciderunt. Tales enim, addit Sud.
sunt formosorum machinę & doli, ut primo qui-
dem spem copię illecebris pollicentes nos alliciant,
tum vero irretitos & captivos in vinculis detineant.

آن چه جان عاشقان از دست هجرت میکشند
کس ندیده در جهان جز کشتگان کردلا

*Id quod anima amantium ex manu separatio-
nis tuę patitur,*

Nemo vidit in orbe præter interfectos Kerbelæ.

Paraph. Quantum tolerant amantes te ob fu-
gam & divortium tuum, nemo unquam sensit, nisi
forte illi, qui cæsi in campo Kerbela occubuerunt;
vel ut Sudius, qui ibi siti extincti sunt; legit enim
tesebnekian pro *Küshtegian*; videlicet: dolorem & æru-
mnas, quas amatores tui extorres & a te sejuncti
ferunt, nemo puto in hoc mundo pertulit præter illos,
qui in campo Kerbela cæsi, & siti necati sunt. Hi ve-
ro sunt septuaginta illi Martyres, qui cum Husse-
jino filio Ali interfecti sunt. **)

For-

*) Nævus puerorum grano illicii comparant Persę, quo aves
capiuntur.

**) *Kerbela* campus Alię in Persia ad Euphratem situs, in quo

ترك ماكر ميكند رندی و مستی جان من
ترك مستوری و زهدت كرد بايد اولاً

*Formosus meus si addixerit se bacchationi &
ebrietati; o anime mi!*

*Te nuntium dare continentiae & temperantiae
oportet prius.*

Paraph. Si meus pufio crapulae & ebrietati animum addixerit, o anime mi! videlicet o Haphyz! te primum oportebit continentiam & temperantiam exuere, & sobrietati nuntium dare; scilicet amafius tuus, qui tibi normæ & regulæ instar esse debet, ad comeffationes & helluationem animum adjiciendo, te quoque ad continentiam & sobrietatem abjiciendam compellet.

وقت عیش و موسم شادی و هنگام شراب
پنج روز ایام فرصت را غنیمت دان هلا

*Tempus voluptatum, & lætitiæ, & opportuni-
tas bibendi nunc est,*

Quinque dierum occasionem lucro appone! obe!

Paraph. Nunc tempus & opportunitas est, voluptatum, vini, & lætitiæ, videlicet veris tempestas præsto est, adeoque hanc quinque dierum, id est: brevem occasionem corripe, & lucro appone

G 2

casus est, atque interfectus Imam Houssejin filius Ali, nepos Muhamedis cum pugnaret contra exercitum Jezidi filii Moavia, qui cum eo de Chaliphatu contendebat. Juxta interpretem Historiæ Timuri sita est gradu longitudinis 77. lat. 32. 30. Herbelot ait esse prope Cupham ad orientem urbis Casben- Hobeirah. Sudius dicit sepulchrum Housseini hodieum ibi conspici, & addis septuaginta numero viros, cum Housseino isti necatos esse.

o quisquis es! nimirum: ver cito transit, ideoque dum licet oblata opportunitate utentes gaudiis & voluptatibus animum relaxare par est, & genio impigre indulgere.

حافظا کرپای پوس شاه دستت میدهد

یا فتی در هر دو عالم رتبت غزو عالم

O Hapbyz! si pedum osculum manus tua prae-
buerit,

Consecutus es in utroque mundo dignitatem
honoris & majestatis.

Paraph. O Hapbyz! si manus tuæ suppeditaverint, id est si contigerit te regis *) amasii tui pedibus osculum figere, puta te utriusque mundi gloriam honores & dignitates consecutum esse. Etenim, inquit Sudius, formosi pedes osculari summa felicitatis participatio est. Addit præterea ghazelam hanc in plerisque Hapbyzi Divanis non reperiri, ac in iis etiam, in quibus exstat, extra seriem post he litteram rejectam inveniri, cum tamen inquit omnes ejus Casæ (ἱσσοκαταλήξεις) sanæ sint & integrae, ac præcedentibus per omnia similes, & suo ordine inferendam duxi, etsi raritas ejus non careat aliqua difficultate, nisi forte quod una ex primis existens in publicum edita non sit, aut quod apud privatos latens compilatorum manus effugerit.

ODE IX.

ساقیا بر خیزو در ده جام را

خاک بر سر کن غم ایام را

0

*) Poëta crebro venustos pueros Regis titulo condecorant ob dignitatem.

*O Pocillator! surge, & porrige calicem,
Pulverem super caput projice tristitiæ
sæculi.*

Paraph. O Pocillator! surge & poculum vini propina, & pulverem sparge super sæculi tristitiam; id est: age vino nos inebriemus, & adversitatem sæculi mero & oblivione sepeliemus, non secus ac si subtus terram condita esset.

باد درده چند ازین باد غرور

خاک بر سر نفس نافر جام را

Vinum adde, quia plerisque ex hac aura vanitatis

Terra super caput (est) malum finem fortitis.

Paraph. Cedo vinum, quia noxia est vana aura sæculi, complures inconsultos & imprudentes exitio dedit; aut ut Suidius explicat: quicumque vitam omnem vino, gaudiis & voluptatibus non impendit, tempus suum dilapidare & perdere censendus est.

سا غرمی بر کفم نه تا زبر

بر کشم این دلق ازرق فام را

*Scyphum vini super palmam meam pone, ut
a me*

Avellam hunc centonem cærulei coloris.

Paraph. Impone palmæ manus meæ scyphum vini, id est, porrige eousque dum ebrius factus la-
cernam hanc cæruleam a humeris meis revellam; videlicet donec furens præ ebrietate tunicam hanc monasticam discerpam, & rejiciam. His versibus infectatur poëta *Sebeichum Hefan Azark- pusch* ejusque
aff-

affectas, quorum singuli pannis cærulei coloris induebantur, uti suo loco uberius dicitur. Advertendum autem, quod quotiescunque mentionem facit cærulei indumenti, aut togæ, hos ipsos cavillari in animo habeat. *)

گرچه بد نامیست نزد عاقلان

ما نمی‌خواهیم نذک و نام را

*Esto malum nomen habeamus apud sapientes,
Nos neutiquam quærimus famam & nomen.*

Paraph. O Pocillator! quamvis vinum bibere, inebriari, tunicam discerpere & lacerare, denique revulsam abjicere, infame sit apud sapientes, quid tum, cum nos famam, honorem, & nominis commendationem non ambiamus, nec quidquam aliud pensi habeamus, quam ut vini potorum calculo adscripti hilarem vitam ducamus.

دود آه سینۀ سوزان من

سوخت این افسردگان خام را

*Fumus suspiriorum pectoris mei flagrantis
Aduffit bos gelidos & crudos (viros)*

Paraph. Mei candentis, & æstu amoris incensæ pectoris gemituum fumus cremavit homines illos gelidos & crudos; illos videlicet cæruleam tunicam indutos hypocritas, ut paulo superius. Etenim Poeta multas ab illis molestias est perpeffus, jurgiis & cavillis eorum oppido impetitus, uti suo loco dicitur.

*) De his & alibi Poeta in hunc modum:

*Illorum me obsequio devoveo qui bellantes sanitate (servent)
calent.*

Non illorum qui sub toga cærulea cor nigrum gerunt.

setur. In epithetis *Efsurdekian*, & *cham*, ait Sudius, summæ inertiae & stoliditatis emphasis continetur, nam utrumque epithetum in re quavis vituperabile est, maxime in homine. Vide notas.

محرم راز دل شیدای خود

کس نمی بینم ز خاص و عام را

Conscium-arcani cordis insani mei,

Nullum (dignum) video, nec inter procures,
nec inter plebem.

Paraph. Væsanî cordis mei arcanorum conscium & participem fieri nullum dignum scio tam ex proceribus, quam ex populo; id est: nullus est in orbe mortalium, quem tuto conscium & participem secreti facere possis, & cui mentem & abdita pectoris impune recludere valeas, aut qui, ut Sudii verbis utar, *cordis tui dolorem amice leniat*, juxta hoc turcicum adagium. *Söilemez - sem, ölürim, şöölür - sem raz acilir.* Si non dixerò dolore opprimar, moriar, si dixerò, secretum divulgabitur.

بادلارام مرا خاطر خوشست

کز دلم یکباره بردارام را

*Cum venusta *) (puella vel puero) animus meus*
contentus est,

Quæ ex corde meo uno impetu rapuit quietem.

Paraph. Laudo & lubens acquiesco puellæ illi formosæ, quæ uno impetu pacem & tranquillitatem ex corde meo abstulit. Sudius ait hic sub schemate amasiæ poetam de *Pirio* seu Seniore loqui, & verisimiliter de *Scheich Mahmud*.

G 4

Non

*) Cordis ereptrice: adverbium. vide notas.

فنکرد دیگر بسر و اندر چمن

هر که دید آن سرو سیم اندام را

*Non contemplantur amplius cupressos in pratis,
Quicumque vidit illum cyparissum argenteæ
formæ.*

Paraph. Non amplius mirabitur proceritatem & gracilitatem cupressuum in campis & nemoribus, quicumque illum eximie staturæ puellum conspexerit; id est: ait Sudius, quicumque te speciosissimum inter homines viderit, rudes & impositas ruris arbores mirari desinet; de *sim-endam* consule notas, epithetum enim *argenteus* vim habet elegantie, fere ut apud græcos, ἀργυρόπνευα ἀργυρόπνευα &c.

صبر کن حافظ بسختی روز و شب

تا بیای منتهای کام را

*Patiens esto o Haphyz! firmiter diu ac noctu,
Donec assequaris terminum ad votum.*

Paraph. O Haphyz! die ac nocte fortiter patiens esto, vel etiam duritiem & ærumnas patienter fer, ut ad ultimum voto tuo potiri possis; quia inquit Sudius juxta proverbium: *Essabrû mistab-ul-fevab.* Tolerantia clavis est ad latitiam. Et ut Horatius ait:

*Durum sed levius fit patientiâ,
Quidquid corrigere est nefas.*

O D E X.

ملا برفتیم تو دانی و دل غمخوار ما

بخت بد تا بکجا میبرد (بشخوار ما)

Nos

Nos discessimus, tu nosti, & afflictum cor nostrum,

*Fortuna mala quo locorum deferet mansionem nostram. *)*

Paraph. Me profectum esse tu scis, & cor meum mœrore oppressum scit, id est: sentit; sed quo tandem locorum deferet iniqua fortuna mea domicilium meum (aquarium.) Querimonia est de adversa sorte, quæ illum a latere amici sui divulgavit, & cum eo vivere prohibuit. Discrepat nonnihil Sudii Periphrasis, sed in summa tamen convenit. Castigat autem severe alium scholiasten, qui illud *tu dani* ad secundum strophæ versum refert, ac si esset, *tu scis, quem in locum mala fortuna mea removebit sortem meam* &c. De *abischbar* consule notas.

فلک اواره بهر سو کندم میدانی

رشک می آیدش از صحبت جان پرورما

Celum me vagum in quasvis partes effecit, tu scis,

*Invidia nempe tangitur consuetudinis suavis-
simæ nostræ.*

Paraph. Cœlum me vagum, & in quasvis partes oberrantem effecit, id est, exulem, & extorrem fecit,

G 5

*) Poeta Yezdum profectus, odam hanc amico suo misit. Est autem Yezdum urbs Persiæ, inclita olim, ditionis ejusdem nominis caput, & Regum sedes, quorum unius sæpe occurrit mentio in Divano Haphyzi. Sita est in provincia *Irak-egemi*, quam interpretes galles vitæ *Timur-begti*, similitudine vocis deceptus, Hyrcaniam quinti Curtii esse asseruit, cum revera antiqua Parthorum regio sit; distat ab urbe Ispahani quadraginta millibus passuum, si fides viatoribus. Sudius dicit trium dierum Spatio Schirazo distare; jacet in via, quæ Ispahano Kermanum ducit, prope æquali utrinque distantia. Vide Gazelam Ei sürugh.

fecit, tu nosti; invidia quippe & livore tangitur suavissimæ & amicissimæ nostræ consuetudinis. Nimirum ait Sudius: *Sidera, sive Fatum in eo solum adlaborat, ut amantes ab amantibus, & amicos ab amicis sejungat, & separet; adeoque quod me patrum solum vertere coegerit, non eo sine fecit, ut cum Rege Texdi colloquio me dignetur, utque ab eo donis & beneficiis cumuler, sed ideo tantum, ut me a tuo latere avulsam separet, & in longinquas oras removeat, vidit quippe, quod inter nos discordia & dissidium extra omnem aleam sit, ac proinde arctam & indissolubilem unionem nostram ferre non valens, hac specie divortium nostrum machinatum est. Videtur Poeta his dictis excusare velle suum ad Regem Texdi discessum, eumque fati necessitate palliare. Refelluntur terum Schæmius & Sururius, qui nulla necessitate urgente sensum hujus versus per figuram istifam, seu interrogationis efferunt.*

زنتار مزه چون زلف تو در سر کیرم

قدمی کز تو سلامی برساند بر ما

Aspersione ciliorum, instar cincinnorum tuorum, auro obducam

Pedes (illius) qui mihi a te salutem pervenire fecerit.

Paraph. Quicumque mihi a te salutem detulerit, illius gressus, vel pedes adinstar cincinnorum tuorum lacrymis ciliorum meorum deaurabo, id est, flens præ gaudio pedes ejus rigabo. Difficilis & dura videtur metaphora, nisi allusionem spectemus; hæc autem a nuptiali orientalium festivitate petita est, in qua pro more gentium illarum aurei & argentei nummi sparguntur, & puerorum virginumque capilli filis & bracteis aureis involvuntur. Ad primum itaque usum respicit poeta in ciliorum aspersione

sione, ad secundum autem cum dicit, ita se inauraturum pedes nuntii salutem ab amico suo deferentis, sicut inaurantur crines epheborum *) in festo nuptiali. Hoc neutiquam observans Schæmius, vocabulo *Zer* simpliciter & sine restrictione auri significationem adscribit, & adhuc errorem longe magis auget, cum dicit *nisari muje* sic intelligi debere, quasi præ gaudio sanguineas & cruentas lacrymas sit sparsurus, nam ut bene observat Sudius, lacrymæ etiam gaudii intensi signa esse possunt, sed sanguineæ lacrymæ non nisi summi doloris indicia sunt, hic autem de lætitia sermo est.

Idem Sudius notat, & citationibus fulcit, *Zer* non semper aurum significare, sed etiam pro quavis pecunia accipi: paribus testimoniis auctorum ostendit, aurum deurationi serviens, sive purissimum *Zeri tyla* vocari, & inter alia quatuor versus ex Sadii *rosario* adducit, ex quibus patet, olim in Persia etiam pecuniam ex corio in usu fuisse. Versus hos sic verto:

*Vir doctus auro comparatur optimo,
Cujus perinde quovis est pretium loco;
Indoctus instar nummi erit coriacei,
Cujus valorem nesciunt extranei.*

بدعا آمده ام هم بدعا دست برار

که وفا باتو قرین باد و خدا یاورما

Ego ad preces venio (age) tu quoque ad preces manus extolle,

Ut

*) Eundem ornatum fuisse pueris priscorum Persarum auctor est Strabo l. 15. κοσμήνται οἱ παῖδες χρυσῷ τὸ πρῶτον τῶν μέσων ἐν τιμῇ.

Ut fides tibi sit comes, & Deus adjutor noster.

Paraph. Ego ad preces & vota venio, age tu quoque supplices palmas ad cœlum tende, voveo autem, ut fides & constantia semper te comitentur, & ut utriusque nostrum adjutor & protector sit Deus. Hac strophæ inquit Sudius, continetur solennis valedictio Poëtæ sodali suo facta.

کر همه خلق جهان بر من و تو حیف کنند
بکشد از همه انصاف ستم داور ما

Si totius mundi populus mihi & tibi injuriam intulerint,

Sumet ex omni ultionem injuria Judex noster.

Paraph. Si totum humanum genus mihi aut tibi injuriam intulerit, impune non erit, quia Judex & vindex noster Deus sumet de omni injuria vindictam, cujus præsidio & auxilio se jam superius commendavit; vel etiam imperative:umat vindictam Deus &c. & tunc phrasis vim habet imprecationis. Redarguuntur hic iterum Schæmius & Sururius, qui *Insaf ve fitem*, sed inepte scribunt, cum *Insafi fitem* sit ultio injuriæ, idque sine *vau*.

بسرت کر همه عالم بسرم تیغ زنند
نتوان برد هوای تو برون از سرما

Per caput tuum si totus mundus super caput meum enses strinxerit,

Non poterit evellere amorem tuum ex capite meo.

Paraph. Testor caput tuum, si mundus universus, videlicet totum humanum genus enses stringeret
in

in caput meum, nunquam efficeret, ut amorem tuum a meo pectore dimoveat; quia ut addit Sudius, amor tuus mihi innatus est, non est adventitius, & fortuitus, sed conjunctio animorum nostrorum ita a natura est comparata. Negat tamen ha primum vim habere juramenti, aitque simpliciter æquivalere præpositioni, propter, cui non ausim assentiri.

روز باشد که بیاید بسلامت یارم

ای خوش آن روز که اید بسلامی برم

Dies aderit, quo adveniet cum salute amicus meus,

O felicem diem illum, quo veniet cum salute ad me.

Paraph. Veniet utique dies, quo iterum sodalis meus ad me salvus & incolumis revertetur; O fortunatum diem illum quo me salutans adoriatur & compellabit; vel ut Sudii verbis utar: Beatam lucem illam, qua Sodalis mihi Selamün aleiküm dicens, ad partes meas veniet, verbo: veniet tempus, & fiet, ut ego ex itinere redeam, utque amicus meus ad portam mihi occurrens consueto more salutandi me excipiat. Potest etiam in eo sensu accipi primus versus, ut sit: Proh venietne unquam dies illa, qua ad me amicus cum salute veniat &c.

تا زوصف رخ زیبای تو دم زد حافظ

ورق کل حجل است از ورق دفترما

Quamdiu laudem genarum tuarum nitentium spirat Hapbyz,

Folia rosæ pudore-erubescunt præ foliis libri mei.

Paraph.

Paraph. Quamdiu Haphyzi carmina laudem & encomium venustæ tuæ faciei spirabunt, id est, quoadusque Haphyz nitentes tuas genas carminibus suis celebraverit, folia rosæ coram foliis libri illius erubescunt, & pudore suffundentur. Poëtica sane imago, quasi rubor rosarum ex æmulatione, & zelotypia foliorum Haphyzi contractus esset, ac insuper hyperbolica carminum Poëtæ laudatio, utpote qui suarum paginarum elegantia rosis pudorem intulerit. *)

O D E XI.

صلاح کار کجا و من خراب کجا
بین تفاوت ره کز کجایی تا بکجا

*Integritas ubi est? & mei devastatio ubi?
Vide discrimen quantum sit inter utramque
viam.*

Paraph. Poëta licentiosam suam vivendi rationem cum piorum Religiosorum instituto per jocum & lusum componens, & contraria contrariis opponens, tanquam meditabundus ex abrupto sic orditur: Ubi est probitas & morum integritas, ubi mea vinolentia & liguritis, vide, quæso, quanta sit & quam

*) In Sudii exemplari aliud est Schahi Beit, hoc modo:

Her ki Kujed Sepber dur ne dared Haphyz,

Ku divani sepber ne biyd ser en feri ma.

Quicumque dixerit, iter Haphyzi longum non est,

Dic illi, longitudo via ex capite nostro non excessit.

Idest, via ad æternitatem, quæ via est sine termino, ex memoria mea nunquam recedit, adeoque quotidie iter meum prosequor. Nota: Si hic primum *ser* desiderium & cupidinem significat, tum hic erit sensus: Vix longæ desiderium nunquam ex memoria mea elabitur.

quam enormis inter utramque vitæ rationem distantia & disparitas. Id est: Proh quantum discrepat meum, a piorum ac religiosorum vivendi instituto, quorum illi morum sanctimonia & probitate clarent, ego autem vino & crapulæ sum deditus. Addit Suidius poetam innuere, quantum intercedat discriminis inter tramitem amoris & continentiae. *)

چه نسبتست برندی صلاح و تقویرا

سماع وعظ کجا نه؟ باب کجا

*Quæ est congruentia crapulæ cum continentia,
Auscultatio concionis ubi? concentus fidium
ubi?*

Paraph. Priorem sententiam corroborans dicit: Quid commune est temulentiae & libidini cum sanctitate & continentia, quantum discrimen inter auscultationem sacrae concionis, & phthongos ac sonum cytharæ aut fidium; videlicet: Proh quantum discrepant inter se studium voluptatum ac luxus cum sanctitate & temperantia, auscultatio item homiliae sacrae cum sono & concentu fidium. **)

دلم ز صومعه بکرفت و خرقة سالوس
کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا

*Cor meum a sacrario abborret, & a centone
Hypocritæ,*

Ubi est ædes cauponis? vinum purum ubi?

Paraph.

*) De metro hujus versus consule notas.

**) Vide notas de descriptione & pronuntiatione perſica τῆς
in *tares*.

Paraph. Cor meum a sacrario abhorreere cœpit, id est, fastidium me cœpit ædium sacrarum, vel etiam cœnobii, & pannosum monachorum hypocritarum cilicium abominor; videlicet tædet me vestis monachorum, quos hic vocabulo hypocritarum designat; agite, dicite, ubi est claustrum cauponis, id est, taberna vinaria, quam sic per derisionem seu scommata joculariter vocat, dicite, ubi est purum & purpureum vinum? verbo: austeritatis & hypocriseos monasticæ sum pertæsus, amorum ac voluptatum studio teneor.

بشد که یاد خوشش باد روزگار وصال
خود ان کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

Elapsum est tempus conjunctionis, cujus recordatio felix sit,

Illæ blanditiæ (pueri) ubi nunc sunt, & illæ objurgationes ubi?

Paraph. Tempus antea actum conjunctionis amorum nostrorum cum amasio, cujus memoria felix sit, transiit & evasit, ubi nunc blanditiæ illæ & illecebræ pueri mei? ubi illius jurgia? Poëta transactæ ætatis felicitatem memoria reCOLens, præterita bona, gaudia, & amores in mentem revocat, eorumque jacturam queribundus commemorans, dicit: Ubi sunt nunc illa fortunata tempora, quibus prospero semper & secundo amore fruebar, ubi nunc motus illi illecebrosi & lascivi pueri mei, ubi jurgia & criminationes amantum. Sic fere Horatius l. 4. od. 13.

Quo fugit, Venus, heu, quove color decens?

Quo motus? quid habes illius, illius,

Quæ spirabat amores,

Quæ me surpuerat mihi.

Multa

Multa eaque virulenta hoc loco memorat Sudi-
 us, de sua cum Schæmio, altero hujus poetæ
 Scholiaste, altercatione, qui voci *jad* erronee *Kes-
 ram* subscripsit, quæ omnia hic referre abs re foret.
 Hoc unum e re nata animadvertere mihi liceat, tam
 ex hoc loco, quam ex plurimis aliis, in quibus
 Schæmium & Sururium poetæ hujus interpretes, suos-
 que contreraneos acerbissimis quibusve conviciis in-
 sectatur, jure argui posse, eandem esse ubique ter-
 rarum grammaticorum indolem, & ingenium ad ca-
 villationes & jurgia proclive, quibus nihil est anti-
 quius, quam ut se invicem mutuis contumeliis lace-
 rent, & maledictis proscindant. Sed vitium hoc
 naturæ humanæ aliqua ex parte condonandum est,
 de cætero autem Sudi-
 us omnibus numeris absolutus
 est interpres, suisque æmulis citra invidiam ante-
 ponendus.

زوی دوست دل دشمنان چه دریابد
 چراغ مرده کجا شمع افتاب کجا

Ex vultu amici cor inimicorum quid colligit?

Lychnus extinctus ubi? fax solis ubi?

Paraph. Quid assequuntur inimici, sive æmuli mei
 ex facie amici mei, id est, quid inde luminis aut ful-
 goris capere possunt? Ubi enim est extinctus lychnus,
 ubi solis fax? nimirum: cor & amorem æmu-
 lorum extinctæ lampadi aut candelæ comparans, &
 vultum amasii sui solis faci, sic infert: Quid lumi-
 nis potest pervenire ex fulgida facie amici mei ad
 fumosa & tenebrosa corda æmulorum? illud nempe,
 quod extinctus lychnus a solis face capere potest;
 videlicet quam parum lychnus vel lampas extincta
 a sole potest reaccendi, tam parum possunt æmulo-
 rum meorum hebetia & *ἀναισθησία* pectora amore
 incendi.

H

Cum

چو کحل بینش ما خاک استان شهاست
کجا رویم بغرما ازین جناب کجا

*Cum collyrium liminum nostrorum, sit terra
liminis vestri,*

*Quonam eamus, impera, ex hac parte, quo-
nam?*

Paraph. Quandoquidem pulvis liminis tui collyrium & medicina oculorum meorum est, jube & impera, quonam mihi eundum sit ex hac aula. Notandum metaphoram hanc a consuetudine proster- nendi se profluere, more apud gentes orientis recepto, dum nempe honoris & reverentiæ ergo coram summis viris ac Principibus capite & facie humum contingunt, unde & illa vulgaris loquendi formula: *faciem in pulvere pedum prosternere*, pro salutare, venerari. Atque adeo dicit: Cum omne lumen & solatium oculorum meorum in pulvere liminis aulae tuæ sit, jube, quo me hinc concedere velis, semper enim domus & solii tui limen sequar, nec ab eo amplius quavis de causa recedam. Sudius inquit distichi hujus sensum talem fere esse: *Oculos nostros aperuimus, & hoc limen vidimus, huic nos usque ad mortem devove- mus, neque unquam alio concedemus.*

مبین بسیب زخندان که جاه در راهست
کجا هی روی ای دل بدین شتاب کجا

*Cave, aspicias pomuni menti (pueri) quia fo-
vea est in via,*

*Quorsum properas o anime! cum hac festina-
tione, quorsum?*

Paraph.

Paraph. A mento pueri, poni speciem præferente, averte oculos, & noli illud temere contem-
plari, nam in illa via fossa latet abscondita, vide-
licet scrobs menti; quo festinas mi anime cum tanto
impetu, & quo te præcipitem dare pergis; nimirum
cave, ne nimium properanter & cum festinatione ad
mentum formosi contendas, ne te præceps in foveam,
quæ in mento est, conjicias. Addit Sudius: Cave, ne
in foveam incidens, in perpetuo carcere detinearis, sunt
quippe corda puerorum, stylo Poetarum, carceres, uti cin-
cinni eorundem luquei, vincula, & catena, quibus si quis ir-
retitus fuerit, non iterum libertatem consequetur, itaque si
captivus esse detrectas, ab illa parte oculos defle-
ctas, est necesse. Mentum puerorum malo communi
& etiam cydonio assimilari, alterius adhuc Poetæ
auctoritate probat Sudius, & Sururium reprehendit
dicentem *Ciab* hic puteum significare.

مقار و صبر ز حافظ طمع مدار ای دوست
قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

*Constantiam & patientiam nolite petere a Hap-
hyzo o amici!*

*Quid est constantia, ubi patientia, & somnus
ubi?*

Paraph. Fortitudinem, constantiam, & parem
ferendis malis animum a Haphyzo ne requirite o
amici! Quid enim est constantia, ubi patientia,
aut ubi somnus? Videlicet hæc & similia apud aman-
tes locum non habent, cum præcipui vœsani amo-
ris comites sint curæ, sollicitudines, vigiliæ; utitur
autem figurâ *Istifbami inkiari* apud arabes notâ, si-
ve interrogatione negativa, quid est constantia, ubi
patientia, ac si diceret, neque quid constantia aut
patientia sit, scio.

O D E XII.

بلازمان سلطان که رساند این دعا را
که بشکر پادشاهی زنظر مران کدرا

Ad Ministros Regis quis pervenire faciet has preces,

Ut propter amorem Regiæ dignitatis a conspectu ne arceas egenos.

Paraph. Quis pervenire faciet has preces ad ministros & familiares Regis, ut ille, videlicet in consideratione Regii muneris, nos pauperes & egenos a conspectu suo non arceat. Sudius dicit hic per Regem iterum amasium subintelligi, ac proinde sic explicat: quis deferet supplices meas preces ad familiares & necessarios formosi pueri, ut in gratiam regiæ dignitatis, id est pulchritudinis, me miserum amantem a conspectu suo non arceat.

زرقیب دیو سیرت بخدای خوں پناهم

مکران شهاب ثاقب مددی کند سهارا

Ab æmulo diabolicis moribus - prædito, ad Deum ipsum confugio,

Forte illud astrum ardens opem feret pusillæ stellæ (id est mihi) vel in Sudio: propter Deum.

Paraph. A diabolicæ indolis æmulo seu rivali meo ad Dominum *) meum confugio, id est ad meum amasium, fiat, ut illud astrum forte & ardens me pusil-

*) Duobus versibus probat Sudius *Cbuda* apud antiquiores Poetas significare Dominum simplicitate.

puffillam stellam tueatur & defendat contra inimici technas. Est autem *Schibab* *) astrum insigne, & primæ magnitudinis fulgore præditum, cujus virtutem amico suo tribuit ob excellentiam, contra *Sûba* est stella illa minor & obscurior in urfæ majoris constellatione, quæ in quadrilatero duarum in coxa existentium australior est; sub cujus specie se ipsum denotat Poeta per modestiam. Metaphora hæc non obscure innuit commento aliquo orientalium stellam illam *Sûba* in alicujus majoris astri tutela servari, uti ad hoc allusionem videtur facere auctor. Nec dissimili figmento, referente Hygino, Bootes cum matre Callisto in cælum est translatus, & illi velut custos appositus, unde & *Arctophylax* dictus. Sudius pro *Sûba* *Chuda* legit, & sic interpretatur: *Fortè mihi opem feret astrum illud ardens propter Deum, vel ob amorem Dei.* Notat tamen in nonnullis codicibus *Sûba* reperiri.

چه قیامت است و قامت که بعاشقان بودی

دل عاشقان ربودی ز که دامن این بلارا

Quis tumultus est ob staturam, quam amantibus ostendisti?

Cor amantium uno-ictu-surripuisti, quis mihi causam dicet bujus infortunii?

Paraph. O dilecte puer! quis iste tumultus est, quæ hæc confusio, quam tu excitasti speciem corporis tui amantibus exhibens? & uno ictu cor & spiri-

H 3

tum

*) Et etiam meteorum illud stellæ cadentis, de quo multa fabulantur; & Heros fortis, strenuus &c. Sudius dicitur esse *Sûba* parvam quandam stellam pone septentriones, qua mediante homines aciem oculorum experiuntur.

tum te intuentium furripiens? quæ, obsecro, est origo tantæ cædis, aut quis mihi rationem reddet hujus infortunii? Aliter legit stropham hanc Sudius, & illius lectionis hic est sensus: Quæ hæc resurrectio est o formose! postquam te amantibus tuis monstrasti, nimirum illi viderunt faciem tuam ad instar Lunæ fulgidam, & Cypressi staturam cor rapientem. De *Kiamet* vide notas, quæ proprie quidem resurrectio est mortuorum, sed metaphorice tumultus, confusio &c.

دل عالمی بسوزی چون عذار بفروزی
تو ازین چه سود داری که نمی کنی مدارا

Cor hominum cremas, quando genas tuas accendis,

Quid ex eo lucri capis, quod non sis mansuetior.

Paraph. Quando tuæ genæ inflammantur, id est, rubore accenduntur, omnium hominum præcordia uris, id est, amore incendis, quid, quæso, emolumentum te manet ex tanta inclementia? nimirum, inquit Sudius, dum te exornas, & pulchram speciem induis, contemplantes te redigis ad insaniam, & amore maceras, & sic demum oppressos deferis, annon hæc sævitia est, aut quam, quæso, utilitatem capis ex dolore & tormento amantium? *de mudara* consule notas.

مژه سیاهت ار کرد بخون ما اشارت
ز فریب او بیندیش و غلط مکن نکارا

Si cilia tua nigra in sanguinem meum nutum dederunt,

Illo-

*Illorum fallaciam perpende, & culpam noli
admittere o venuste!*

Paraph. Si nigricans cilium tuum nutu sanguinis mei effusionem petiit, nempe si oculi tui in meam necem conspirarunt, cave, o formose! a luminum tuorum fallacia, ne te in errorem inducant, neve innocentem sanguinem spargas. Vel ut Sudius: Si tua nigra cilia nictu sanguinem meum fundi innuerunt, teque dolo ac fraude circumvenire & decipere voluerunt, eorum astutia falli cave, nam si iis obtemperans nos occideris, penitentia duceris, quia nobis similis amator non amplius tibi continget.

زفرب چشم جادو دل دردمند خون شد
نظری کن ای عزیز که چه گونه کشت مارا

*Ex præstigiis oculorum (tuorum) veneficorum
cor meum ægrum cruore repletum est,
Intuere o excelsè! quo pacto nos interfeceris.*

Paraph. Tuorum veneficorum luminum præstigiis, & fascinatione cor meum miserum sanguine oppletum est, vide, quæso, o eximie! quomodo repente spiritum meum evocaveris; proinde addit Sudius: Medicinâ conjunctionis iterum nos ad vitam revoca.

هه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی
به پیام اشنایان بنوازد اشنارا

*Tota nocte in hac spe sum, quod aura matutina
Cum nuntio amici me demulcebit amice.*

Paraph. Hoc unum solatur me tota nocte pervigilem, & lactat spe inani, quod ventus auroræ bono aliquo nuntio de amico meo me recreabit, videlicet quod ille mihi copiae & conjunctionis ejus

nuncium adferet. *Aschinajau* pluralis pro singulari honoris ergo. De Zephyro Poetarum & amatorum nuntio jam sæpius dictum.

دل! دردمند حافظ که ز هجرت تست پر خون
چه شود اگر زمانی برسد بوصل مارا

Cor afflictum Hapbyzi quod (nunc) ob separationem tuam cruore plenum est,
Quale erit, si quando pervenerit ad conjunctionem, o amice?

Paraph. Cor ægrotum & desolatum Hapbyzi quod nunc ob divortium tuum sanguine manat, in quo statu futurum est tunc, cum ad tuam conjunctionem pervenerit? nempe: si tantus est dolor & tristitia a te sejunctum & separatum vivere, quantum vicissim erit gaudium & lætitia conspectu tuo frui, tuoque consortio potiri.

O D E XIII.

دل! می‌رود زدستم صاحب دلان خدارا
دردا که راز پنهان خواهد شد اشکارا

Animus me fugit, o viri cordati! per Deum!
Heu (cavete) ne arcanum reconditum palam fiat.

Paraph. O Cordati & mentis compotes viri, me animus linquit & cor ex pectore fugit, at vos proh dolor! advertite per Deum, ne quo pacto secretum amoris hætenus reconditum divulgetur & palam fiat, vel ut Suidius: O possessores cordium! animus mihi ex manu elabatur, adferite aliquam medelam per Deum, alias, proh dolor! secretum amoris divulgabitur; videlicet ego, quem mens & animus fugit,

arca-

arcanum amoris celare amplius non potero. Quocunque modo intelligatur, inquit, evidens est, quod sit petitio subsidii a cordatis viris, ut possessionem amati ope sua adjuvent.

کشتی نشستگانیم ای باد شرطه برخیز
باشد که بازینم دیدار اشنا را

Navis nostra in vado hæsit, o vente secunde surge!

Fiat, ut iterum videamus faciem amici.

Paraph. Navis nostra in syrtes & vadum impigit, o vente secunde! id est, ex opposito flans, surge, videlicet exoriens spira, sic fiet, ut iterum vultum sodalis mei videre mihi contingat. Navis in vado residens, ait Sudius, significat angustias cordis & animum dolore oppressum, nam illi, quorum navis in vado subsidit, mærore & formidine replentur, per ventum secundum autem vir cordatus & consilio fortis intelligi potest, uti in superiori strophæ jam præcessit, & tum hic erit sensus: O mihi & statui meo opportune vir consilio, aninus meus vehementi dolore & tristitiâ oppressus est, fer precor opem, ut sodalis mei pulchritudinem cernens ab ærumna cordis mi liberer. Monet præterea figuratam esse hanc locutionem, cum Haphyz toto suæ vitæ tempore nusquam concefferit ultra urbem Jezdi, ut suo loco dictum est, in itinere Jezdi autem mare nullum occurrat. Addit præterea per subsidentes cum navi se ipsum intelligere Poetam, ac plurali numero uti pro singulari more apud Persas recepto.

ده روزه مهر کردن افسانه است و افسون
نیکی بجای یاران فرصت شمار یارا

*Decem dierum cæli favor fabula est & dolus,
Beneficii unius erga amicos occasionem corripe
o amice!*

Paraph. Cæli decem dierum favor, seu siderum brevis ad nutum tuum circumvolutio, anilis fabulæ instar est, & fraudis ac doli plena, ideoque bonum unius diei inter amicos lucro appone, & horæ instantis occasionem corripiens hic amico gaudio perfruere. videlicet: fallax est fortuna, & dona ejus fluxa sunt & inconstantia, quod & Horatius queritur:

*Fortuna sævo lata negotio
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc aliis benigna. l. 3. 29.*

De effane, & effum, deque usu particulæ gîai apud Persas Schirafios vide notas.

در خلای کل و مل خوش خواند دوش بلبل
هات اصبح هیوا یا ایها السکارا

In confessu rosarum & vini bene cecinit hesternâ-nocte Luscinia:

Adferite vinum matutinum, & parate o potatores!

Paraph. In hesternæ noctis confessu inter vinum & rosas sic suaviter cecinit Luscinia, dicens: Heus ferte & parate vinum matutinum, id est, mane bibi solitum, o sodales vini potatores! De singulis versus hujus arabici verbis consule notas, cujus variante lectione sensus hic etiam esse potest: vinum matutinum amissum est, id est, tempus τῆ Sabuth elapsum est, agite, evigilate! expergiscimini o bibuli potatores! Notat Sudius τὸ Sikkara plurale videlicet τῶ

Sek-

Sekkeri proprie quidem ebrios & temulentos significare, sed hic simpliciter pro vini potoribus accipi, cum ebrii ad parandum aliquid neutiquam sint idonei.

ان تلخ وش كه صوفى ام الخبايش خواند
 لشهى لنا واحلى من قبلة العذارا

Illa subacida res, quam Propheta matrem scelerum vocat,

Gratior est nobis & dulcior osculo virginis.

Paraph. Liqueur ille asper & subacidus, nimirum vinum, quod Propheta noster matrem scelerum vocat, suaviorem & dulciorem gustum excitat in palato nostro, osculo virginali, id est: per me licet appellet vinum Propheta matrem omnium criminum, nihil obstat tamen, quin meo ori æque gratum sit ac suave, ac virginis osculum! Derisio & sugillatio esse videtur effati illius Muhammedis, quo vinum *unmul chabais*, matrem scelerum nuncupavit, ideo quod vinosi & ebriosi ad flagitia quævis sint proclives. Sed hæc & his similes explosiones sacri textus oppido sunt frequentes apud hunc auctorem, maxime cum de potione vini lege Prophetæ vetitâ agitur. Interpretes tamen plerique, virtuti & famæ Poetæ consulentes ad mysticam interpretationem recurrunt, & futili plane ac insulsa circumlocutione similia loca ad sensum religiosum ac divinum detorquent. Sudius ipse, qui cæteroquin est candidior, pietati Haphyzi adstipulari nititur, & dictorum hunc esse sensum suspicatur. *Res illa aspera, nimirum Propheta dicta & effata, nobis dulciora & suaviora sunt osculo virginis, & quidquid ab illius ore processit, gratum est nobis & acceptum, proinde & effatum illud, quo vinum scelerum matrem vocat.* Versus secundus hujus strophæ totus est arabicus, & *Sophi* non ut alias ascetam, sed

trans-

translate Prophetam Muhhamedem significat. Reliqua vide in notis.

ایینه اسکندر جام می است بنکر
تا بر تو عرضه دارد احوال ملک دارا

*Speculum Alexandri poculum vini est, inspice
hoc,*

Ut tibi exhibeat fata Regni Darii.

Paraph. Scyphus vitreus vini vere pro celebri illo Alexandri speculo haberi potest, converte huc oculos, ut videas in eo fortunam & fata Regni Persiæ. De speculo Alexandri, inquit Sudius, nota & per-vulgata est traditio, fama est autem, Darium cum Alexan-dro de regno armis contendente speculo mirifico usum fuisse, ut technas & dolos adversarii irritas redderet, quod & tam diu ex voto cessisse ferunt, dum consulto in omnem eventum speculo, providentia sua insidias Alexandri a se repulit. Quo cognito Alexander a Philosophis & Sa-pientibus, quos in comitatu habuit, consilium petiit, & ad excogitandum aliquod artificium stimularit, quo & ipse quovis tempore statum & negotia Regni Darii perspecta haberet, cujus mandato obtemperantes Philosophi Alexan-dria super ingenti columna speculum magicum erexerunt, in quo septem mundi climata conspici possent, adeoque de hoc speculo loquitur Poeta in primo hamistichio, in secundo autem per vitrum vini innuit illud giami gem, sive gia-mi gihan nilma, quod est, vitrum mundum exhibens. Reprehendit Schæmium Sudius, quod secundum strophæ versum hoc modo extulerit: Inspice hoc pocu-lum, ut videas fortunam & interitum Regni Darii, & temere dictum putat, ex eo quod Poeta solam fell-citatem in vino reperiri posse arbitretur.

هنگام تنگدستی در عیش کوش و مستی

Tem-

کین کیمای هستی قارون کند کدارا

*Tempore angustiae laetitiae operam da & vino,
Nam hæc chemia substantiæ Carunum facit ex
paupere (id est divitem.)*

Paraph. Quocunque tempore te a pauperie & egestate premi senseris, ad vinum & hilaritatem confuge, & potui operam da, nam hæc est vera Chemia, quæ ex paupere locupletem efficit, videlicet Bacchus est lætitiæ dator, & qui vino aliquantisper madent, sorte sua contenti sunt, nec Regibus ipsis invident, adeoque divites censendi sunt. Est autem Carun traditio orientalium nomen unius ex agnatis Moïsis, quem opulentissimum fuisse dicunt; historia illius in commentariis Alcorani exarata legitur.

اسایش دوکیتی تفسیر این دو حرفست

بادوستان مروت بادشمنان مدارا

*Tranquillitatis utriusque mundi explanatio his
duabus litteris (continetur.)*

Cum amicis benevolentia, cum inimicis dissimulatio.

Paraph. Quid ad pacem & tranquillitatem huius & alterius mundi requiratur his duabus litteris, id est, paucis hisce verbis continetur: Cum amicis amicitiam cole, cum inimicis dissimula. Vel ut Suidius, cum amicis comitas & affabilitas, cum inimicis dissimulatio & circumspectio. Quæ qui bene observaverit, nullam in mundo calamitatem experietur. Addit præterea, duas litteras dici ab Auctore, quod pauca verba, sed multum sensum complectatur hæc sententia.

درکوی نیکنامی مارا کذر ندادند

In

کرتو نمی پسندی تغییر کن قضا را

In vico boni nominis nobis transitum non concesserunt,

Si tibi hoc non placet, corrige (si potes) fatum.

Paraph. In vico boni nominis transitum nobis negarunt, id est, inter sanctos & electos locus nobis ab æterno assignatus non est, ut bonum & clarum nomen adipisci mereamur, si tibi o cavillator hoc displicet, æterna Dei decreta immuta. Videlicet si potu & voluptatum studio malam famam mihi pepereris, aut si quis meis factis gravatur, per me licet fatum corrigat.

ای صاحب کرامت شکرانه سلامت

روزی تفقدی کن درویش بینوارا

O Domine gratiarum! respectu felicitatis (tuæ)
Uno die scisciteris (saltem); de paupere stipe destituto.

Paraph. O gratiarum & munerum dator, per tuam te ego incolumitatem obtestor, ut aliquando tandem scisciteris, & statum explores mei pauperis stipe destituti. Sudius dicit: *Dominum gratiarum* referri ad amasium, Dervischum vero, sive pauperem ad Poetam. In nota tamen marginali per *Dominum gratiarum* intelligi dicitur *Kavum-eddin Haseen*, de quo jam superius mentio facta est.

خوبان پارسى کو بخشندگان عمرند

ساقى بشارتى ده پيران پارسارا

Formosi perfice loquentes vitæ datores sunt,

O Pocillator bonum nuntium da senibus ascetis.

Paraph. Venuisti pueri linguâ persicâ utentes, vere sunt vitæ datores, o Pocillator! grandævis illis solitariis bonum nuntium fer, & dic, ut veniant, utque talium puerorum servitio addicti, persice sermocinantes audiant, & recentem juventam adipiscantur. Sudius, quem Turcam licet, persico sermone nimium quantum delectatum fuisse par est credere, hæc verba addit: *Et quicumque dixerit, ut Deus Sudio talium formosorum consortium tribuens, novam juventam conferat, illi Deus requiem & misericordiam largiatur.* Innuit ergo his dictis Haphyz tantam ineffe linguæ persicæ dulcedinem ac suavitatem, ut non tantum voluptatem, sed ipsam etiam vitam augere valeat. In *Parsi* & *Parisa* lusus est verborum.

سرکش مشو که چون شمع از عیرت بسوزد
دلبر که در کف او مومست سنک خارا

*Refractarius esse noli, quia ad instar facis
zelotypia te comburet,
Formosus (ille) in cuius volâ ceræ instar est
filiex.*

Paraph. In amore pervicax esse noli, quia si te pervicacem senserit, zelotypiâ sicut facem cremabit, & torrebit puer ille, cuius tantum est robur, ut in manu ejus filices velut cera liquecant. Nimirum, inquit Sudius, lenitas, mansuetudo, & voluntati amati absoluta obtemperatio conciliant amorem, contra vero morositas & tergiversatio teporem & refrigerationem inducunt.

حافظ بخود نپوشید این خرقة می الود
لی شیخ پاک دامن معذور دار مارا
Ha.

*Haphyz non sponte induit hunc centonem vino-
pollutum,*

O Præsul incontaminate veniam concede nobis.

Paraph. Haphyz non sponte, nec suo arbitratu tunicam hanc vino inquinatam induit, id est, non voluntario vestem monasticam vino foedavit, sed æternis Dei decretis coactus vinolentiæ se addixit. Tu ergo o illibate Antistes sortem meam perpendens a maledictis abstinere, & lapso veniam concede. Sudius ait esse commutationem personarum tertiæ, videlicet pro prima, & absentis pro præsentis ac si esset: Ego, qui Haphyz sum, non meo arbitratu vini potor & meri cultor factus sum, sed potius siquid tale ago, facultate mihi concessa utor. Citat præterea alterius poetæ distichum sententiam hanc corroborans, quod sic habet:

*Ego seu spina sim, seu rosa, campi ornatum constituo,
Qualem ex illa manu, quæ me educavit, accepi.*

Videlicet quas mihi Creator partes tribuit, illas adimpleo. Non abs re futurum arbitror recensere hic, quæ Sudius in hunc locum adnotavit: Nonnulli, inquit, putarunt Haphyzum vestis-vino-inquinata vocabulo scilicet illorum perstrinxisse, quos Arabes melamije vocant, videlicet, qui animo vere religiosi sunt, exteriori autem specie nequam & discoli habentur, quod absit, cum virorum illorum sanctitas & integritas tam bene asserta sit, ut ne minima quidem impuritatis aut immodestiae labe adspersi posse videantur; nam & Hazreti Mollai-rum ex eorum numero fuit, & tamen de illius morum ac vitæ sanctitate non anceps est opinio, aut quis unquam palam vel occulte actionem minus honestam ab eo patratam esse vidit aut audivit &c. Quæ de metro hujus ghazelæ, deque natura ἰσωναυδήςως prolixè tradit hoc loco Sudius, vide in notis.

O D E XIV.

ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما
آب روی خوبی از چاه زخندان شما

O (puer) splendor pulchritudinis lunæ ex tua
facie nitenti est,

Decor venustatis ex scrobe menti tui est.

Paraph. O Formose puer! quemadmodum luna lumen & splendorem suum a sole mutuatur, sic pulchritudo omnis a tua nitenti facie procedit, & decor omnis ac venustas ex puteo, id est scrobe menti tui præfluit, nimirum in fovea menti tui veneres & gratiæ nidulantur; verbo: tu archetypon es pulchritudinis, & formosi quique speciem & decorem a tuo vultu mutantur, ut luna lumen a sole.

کی دده دست این غرض یارب که همدستان شوند
خاطر مجموع ما زلف پریشان شما

Quando potiar voto hoc Deus bone! ut simul
eveniant

Animi mei collectio, & cincinnorum tuorum
dispersio.

Paraph. Bone Deus! quandonam sperem desiderium hoc meum exitum fortiri, ut uno eodemque tempore ego animum colligam, & tui cincinni spargantur? Sudius ait esse figuram Istisbami inkiari, interrogationem nempe pro negatione: quandonam fiet? id est nunquam sane fiet, implicat enim, namque animi mei collectio ab antiarum tuarum crispitudine & conglomeratione pendet, quæ si dispergantur, etiam animus diffunditur & dispergitur &c. Nota præterea ja rebb hic simpliciter loco interjectionis exclamantis esse ut, proh, papæ.

عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده
باز گردد یادراید چیسب فرمان شما

Desiderio conspectus tui tenetur anima (mea)
& ad labrum ascendit,
Iterumne redeat, an exeat, quod est manda-
tum tuum?

Paraph. Anima mea tui videndi cupida ad labrum ascendit, & nunc tota a tuo arbitrio pendet, quidvis jube, & impera, sive ut exeat & me exanimem relinquat, sive etiam ut revertatur & corpus meum animare pergat. Vel ut Sudius ait, visne, ut animam tibi immolem, & tui amoris victima cadam, an vero animum mihi reddendo vivere teque amare me mavis. Non absimile est illud Platonis in Agathonem puerum.

τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλοῶν, ἐπὶ χεῖλεσιν ἔιχον,
 ἦλθε γὰρ ἢ τλήμων ὥς διαβησομένη.

Agathonem basians, animam super labris habui,
 Venit enim misera, tanquam transitura, (in illum.)

Ber ajed in stricto sensu est: *ascendit*: sed hoc loco *exit*, *migrat*, *significat*; in persico codice pro *ber ajed* est *der ajed*. de reliquis vide notas.

دل خرابی میکند دلدار را که کنید

ز نهارای دوستان جان من و جان شما

Cor (meum) ruina collabitur, Dilectum) (de*
boc) certum reddite,
Cave-

*) Ad verbum: cordis possessorem.

Cavete o amici! anima mea est ut anima vestra.

Paraph. Cor meum præ dolore fatiscit & ruinam minatur, agite de hoc amasium cordis dominum admonete, cavete vobis o amici! quia anima mea eadem est cum anima vestra, & quidquid animo meo acciderit, idem & vestris animis evenire est necesse, vel ut ait Sudius, *cor meum anxium & perturbatum gemitibus & suspiriis totum orbem complentibus funditus evertitur; at vos Sodales! dicite illi cordium Domino, ut vestra animæ miseratus, nos a simili perditione liberet & immunes reddat.* Particula *zinbar*, quæ admonentis est, potest tam ad *charabi mi-kuned*, quam ad *Akeb künid* referri.

دور دار از خاک و خون دامن چو برما بگذری
کند رین ره کشته بسیارند قربان شما

*Remove a terra & sanguine limbum-vestis-
tuæ cum penes me pertransis,
Quia in hac semita interfectæ multæ sunt vi-
ctimæ tuæ.*

Paraph. O dilecte puer! si te contigerit ad nos gressum ferre, & ad limen nostrum pertransire, cura diligenter, ut limbum vestis tuæ attrahas, ne te terra & sanguine commacules, quia in hoc tramite terra continuo madet cæde victimarum tuarum; videlicet, inquit Sudius, *via hac, quam ego sequor amoris & doloris via est, & multi in ea amatores tibi victimæ cadentes prostrati jacent, ideoque laciniam tuam sublevans a sanguine declina, ne te polluas; scopus Poetæ est, ut amasium hac querimonia ad miserationem permoveat.* De *Kejchte* vel *Kushte* vide notas.

کس بدور عارضت طرفی نبست از عاقبت
 بده که نفروشد مستوری بهستان شما

Nemo tempore tuarum genarum lucrum percepit ex continentia,

Melius est ne ventitent pudicitiam coram oculis tuis.

Paraph. Quis unquam utilitatem aliquam percepit ex temperantia in conspectu genarum tuarum, aut quem tutari potuit continentia contra formæ tuæ illecebras, nonne ergo satius est, ne quisquam jactet pudicitiam coram tuis oculis; etenim, ait Sudius, quicumque te aspexit amore ebrius & amens factus est, & vel invitus oculorum tuorum concupiscentia flagra- vit, neque ex tutela continentia lucrum ullum percepit; est autem figura Zikri giüz ve iradei küll, seu pars pro toto. Oculi nimirum pro puero.

بخت خواب الود ما بیدار خواهد شد مگر
 زانکه زد بردیده ای روی رخشان شما

Fortuna mea somnolenta excitabitur forte,

Quia oculis (ejus) aquam asperfit nitidus vultus tuus.

Paraph. Quidni tandem excitabitur fortuna mea gravi sopore sepulta, siquidem fulgens & nitidus tuus vultus oculos ejus perstrinxit; quod est, aquam oculis ejus asperfit. Vel ut Sudius ait: Facies tua nitens caligantem & somnolentam fortunam evigilare coegit, vulgare est enim, ut fortunam alicujus somnolentam esse dicamus tunc cum in ærumnis & calamitatibus versatur, vigilem contra, dum in quiete & animi tranquillitate vitam agit, adeoque fortuna somnolenta malam fortunam seu infortu-
 nium

nium denotat. Reprehenditur hic Sururius, qui *ab* ad *ru* retulit, acsi esset *abi-ru*, id est decor, honor &c.

با صبا همراه بغرست از رخت کلدسته

بوکه بوی بشنویم از خاک بستان شما

Cum Zephyro simul mitte ex genis tuis manipulum-rosarum,

Fiat, ut odorem percipiamus ex terra horti tui.

Paraph. O Dilecte! ex roseto genarum tuarum mitte mihi cum Zephyro unum manipulum rosarum, quo fiat, ut ex terra horti tui, sive ex terra, quam in horto pedibus calcas, odorem aliquem percipiam: nimirum, inquit Sudius, terra horti tui, quam pedibus tuis contingis, odorem rosæ spargit, ideoque voluntas odorandi rosas genarum pueri, pure cupido est odorandi terram vel flores sub gressibus illius natos &c. Sed Sudius *ba Saba* non explicat cum Zephyro vel per Zephyrum, sed simpliciter in Dativo ponit, acsi esset: mitte Zephyro.

عمرتان باد و مراد لی ساقیان بزم جم

کرچه جام ما نشد پیر می بدوران شما

Estote longævi & felices o pocillatores convivii Regis,

Licet poculum nostrum non fuerit plenum vino in tempore vestro.

Paraph. Estote longævi & voti compotes o ministri convivii Regis *) quantumvis poculum meum

I 3

nun-

*) Gem inquit Sudius proprie est nomen Regis & Prophetæ Salomonis, uti ex adducto altero Haphyzi versu patet, sed & simpliciter pro quovis alio Rege accipitur ut hic.

Hic ergo est Sensus: O Rex Jezdi vita & regnum tuum felix

nunquam vino repleveritis. Per pocillatores Regis intelligit ipsum Regem Jezdi, cui ingratum animum exprobrat; sciendum enim, quod Haphyz laudibus illum in carminibus suis extulerit, nec ullam remunerationem perceperit, uti ex his versibus apparet.

Armuzia Rex, quem nec unquam contigit

Videre mihi, donum dedit,

Jezdi Monarcham vidi & ad cælum extuli,

Nec sic tamen quidquam dedit.

ای صبا با ساکنان شهریزد از مابکو

کای سرحق ناشناسان کوی چوکان شما

*O Zephyre! incolis urbis Jezdi ex parte mea
dic:*

*Quod: o capita ingratorum (sint) pila clavæ-lu-
soriæ vestræ.*

Paraph. O Zephyre! dic meo nomine Regi Jezdi *) & proceribus aulæ ejus id, quod nunc voveo, scilicet ut capita eorum, qui ingrati & immemores sunt beneficiorum vestrorum, sint vobis instar pilæ clavæ lusoriæ, nimirum ut multa mala ingruant in ingratum caput invicem vestri beneficii. Est autem *geukan* scipio quidam oblongus & una extremitate recurvus, quo instructi equites colludunt, & sphæram in medium campi projicientes clava lusoria al-
ter-

*sit & pervenire, etsi me gratiis tuis frustratum vos exper-
tem feceris.*

*) *Urbs Jezdi, inquit Sadius, Schirazo trium dierum i-
nervis intervallo distat, & rivus Rucnabadi, qui prope Schir-
azum secaturis versus Gezduum labitur, & utraque ripa salici-
bus secta est, ita ut viatores immunes sint ab aestu solis; Ha-
rum duarum urbium intermedia plaga mirum quantum cul-
ta est, non secus ac provincia inter Tocatum & Amasiam sita* &c.

ternatim fustollunt, quod qui obtinuerit, lucratur; ideo dicit: caput illius, qui vestri beneficii immemor fuerit, instar sphaerae lusoriae circumagatur, & collidatur, sed ironice dictum puto, quia superiori disticho nihil se beneficii tulisse questus est, atque adeo ab imprecatione hac caput suum eximere videtur, quasi diceret, per me licet ingruant multa infortunia in ingratum caput erga vestri Regis beneficia, at meum saluum erit, quia nihil illi debeo.

کرچه دوریم از بساط قرب همت دور نیست
بندہ شاہ شہایم و ثنا خوان شما

Etsi procul sumus a strato proximitatis, desiderium longe non abest,

Servi Regis vestri sumus, & fausta precantes vobis.

Paraph. O Incolæ Jezdi! etsi corpore longe a vobis remoti sumus, animo tamen & votis præsentes sumus, nosque servos Regis vestri profiteamur, & bono ac gloriæ vestræ addictissimos. Sudius addit Poetam his verbis Regis favorem sibi conciliare voluisse.

ای سہنشاہ! بلند اختر خدارا ہمتی
تا بیوسم ہچو کردون خاک ایوان شما

O Rex excelsum fidus! per Deum fac gratiam, Ut osculer ad instar cæli terram Palatii tui.

Paraph. O Rex felici fidere nate tribue mihi per Deum hanc gratiam, ut in Palatii tui cælo æquandi pulvere caput meum prosternens te venerari audeam.

میکند حافظ دعای بشنو و امین بگو
روزی ما باد لعل شکر افشان شما

Facit Haphyz votum, ausculta (o puer) & dic amen,

(Orat quippe) ut fors nostra sit labrum nectareum tuum. viz. sacharum spargens.

Paraph. Haphyz preces fundit, ausculta o formose puer! & dic amen, dic, ut Deus vota mea rata habeat, quod autem voveo, hoc est, ut labra tua mellea & sacharum spargentia sint fortis meae portio, id est nihil aliud opto fortiri, nisi ut mihi roseum & mellitum tuum labrum contemplari & suaviari contingat.

Sequitur alia adhuc ghazela apud Sudium, cuius hoc est initium:

Lutfi basched ker ne puschbi ez Kedaba rutra. &c.

Gratia erit, si non operueris faciem tuam coram pauperibus &c.

De qua hæc habet Sudius: Ghazelam banc inquit Haphyzo tribuere, res est plena difficultatis; primo quia in Divanis illius rara & δυσχερὴς est; secundo: quia in ghazela quinque stropharum tres dari ejusdem vocabuli ἰσογλυφίαις a norma sancta poetices abhorret, neque inspicim a peritis versificatoribus factum constat; tertio: vox Keda utpote nomen rationale cum terminatione ha pluraliter efferrī juxta regulam non potest. Adeoque ghazelam banc Haphyzo nemo sine discrimine attribuerit, nisi forte tyro adhuc & ἀρχαίος eam scripserit, & sic sublatam quispiam alicui Divano inseruerit. Mea quidem sententia ghazela hæc alterius cujusdam Haphyzi est, cujus patria Tauris est, & qui vulgo Tarakci nuncupatur, id est: pectinum artifex. Hujus aliquot ghazelas, dum Damascus versarer, vidisse me memini, quæ potissimum ad hunc modum inepte desinebant, etsi dubium non sit, quin auctor totum id elegantiae tribuerit.

Et vocum difficiliorum explicatio.

O D E I.

I.

Ela est *Harfi Ifsiab*, ut loquuntur grammatici Arabes, id est, interjectio implorantis auxilium. Meninszky vult esse interjectionem vocantis & alloquentis simpliciter, ut: o, heus agendum. Ja est *Harfi-nida*, interjectio inclamantis. *Eijü* est *münadii-müfred-marife* & *ba* adjectum, est *harfi tenbib* interjectio excitantis; Meninsky utrumque reddit per: o quisquis es. *Saky* in lexicis dicitur: aquarius, aquæ bajulus, quem Turcæ corrupte *Saka* vocant, sed proprie ille est, qui potum ministrat, ænechous, pocillator. Sudi dicit *Saky* esse *münada rü Eijü*, five *vocatum*. *Ediv*. 2. p. Imper. juxta formam conjug. *Fsal*. circumfer, circumage. notandum vero Schæmium & Sururium falso transitive usurpasse, & male vertisse *fac circumferri*. *Kees*, proprie est poculum vino plenum, & nonnunquam etiam ipsum vinum; at *Kedab* universale est, & latius patet. *Navil* 2. per. Impera. formæ conjug. *mesayle*. id est: propina. Sudius dicit scribendum fuisse *naviliba* sed metri necessitate *jai-mütekellim* elisum esse. *ba* propomen scem. ad *Kees* relatum. Notandum porro in lingua arabica vinum, ejusque species, & vasa quæcunque ad illud pertinentia terminari esse generis, et si terminatione sint masculina. *Ki* persicum tam nominis, quam conjunctionis vices supplet; & cum pronomen est, significationem obtinet relativi qui quæ quod, deque ratione præditis dicitur, quando vero conjunctio est, duas potissimum orationis partes conjungit, ut *muhtedam* cum *chabero* adjectivum cum substantivo, & *causam* cum *causato*. hoc loco est particula causalis. *Afan* facilis, *nümad* præter. verbi *nünuden*, quod tam activam, quam neutram significationem admittit, ostendere videlicet & apparere. hic neutrum est. *Veli* est *harfi-issidrak* five conjunctio adversativa, & vim habet arabici *takin* verum, enimvero, sed &c. *Ufiad*. est *fyli-mazy* five præter. significat autem verbum hoc tam cadere proprie, quam etiam accidere. *Müschkil* difficilis, arduus. *ba* est terminatio pluralis numeri irrationalium.

2.

Bui cum *ja* & sine *ja* scribitur, ut & pleraque alia substantiva binis vocalibus terminata. Duplici significato pollens,

est vocabulum, primâ quidem ac vulgari notione pro odore sumitur, altera vero eaque rariori pro spe, atque etiam *tâ regia* arabici vices explet. Hic in utroque sensu accipi potest. Si pro odore sumatur, tum *ba* præfixum dicetur *bai-sebebjet*, & per præpositionem propter reddetur. Sin spem significet, erit *bai-meyjet*. *Napbe*. est vesica moschi, vide notas in paraphrasi. *Ki* amittit hic *bai-resmi* ob sequentem vocalem. *Achyr* in persicis vim habet *tâ takrir* vel *teekid*, videlicet particulæ confirmandi & affirmandi ut omnino &c. *Saba* in Lexicis dicitur ventus spirans a regione orientis sub auroram aut crepusculum sed apud Poetas accipitur pro aura flante a domicilio amasi, pro Zephyro, & subsolano. *Zan* contractum est ex *ezan* ab illo. *An* vero pronomen demonstrativum absentis, vel distantis. *Türre* syncipit, proprie pars antica capitis, & frons, deinde etiam pro capillis illius partis, nimirum pro antiis in fronte pendulis sumptum est per figuram *Zikri mabal ve iradei Hal*, id est continens pro contento; pluralis hujus vocis est *Türer*. *Be-küschajed*, quod metri necessitate *Büksebjed* legitur est 3. p. Fut. indic. aperiet, solvet; est autem verbum *Küschaden* activum simul & neutrum, significans aperio, & pateo, hic activum est. *Ba* præfixum indicat tempus futurum, quippe in persicis ut & in arabicis præsens & futurum eodem modo flectitur. *Zitab*. *Zi* contractum ex *Ez*. *Tab*. *πολυσήμαντον*, hic pro coma & antiis sumitur. *Giad* est *sifati-müschebbehe*, sive substantivum adjectivi vice fungens & similitudinem exprimens, refertur ad capillos crispas, & cincinnos catenæ instar annulatos. Nonnunquam etiam ut hic omisso adjectivi substantivo, simpliciter adhibent. *Müsbe* moschum, est persicum, at *misk* arabicum, *ja* est *jai-nispet*. Sed sciendum litteram hanc apud arabes scribi cum *tesbâd* apud Persas autem cum *Sükun*. Rursum apud Persas sæpius post *ja* sequitur *nun* ut hoc loco, idque ob *teekid* five amplificationis gratia. *Schin* hic est pronomen possessivum 3. personæ, & ad amasum refertur, vel etiam ad *Türre*. Particula *ci* hic vim habet augendi. *Cbun* sanguis. *Ustade* ut supra cecidit, decidit. *Dilba* pluralis numerus *tâ dil*, cujus terminatio *ba* nominibus rerum ratione destitutarum propria est. Est autem *Dil* tam pectus, quam cor & animus; hic cor significat.

3.

Renkin. *ja* hic est *jai-nispeti* & *nun* est propter *teekid*. *Klin* est a *Küniden*, non a *Kerden*. Notandum inquit Sudius, quod

quod omnes infinitivi conjugationum perficarum in *nun* desinant, & quod penultima consonans semper *ta* sit vel *dal*. ut: *daniſten*, *ebanden*. Quodsi ante *dal* fuerit *ja*, ut in *Amuziden* omnia tempora inde formantur, exceptis tantum præterito, & participio passivo, quæ ab alterutro ex prædictis derivantur. Quo bene notato regula generalis habebitur fere pro omnibus temporibus, sine exceptione. *Keret*, *ter* contractum ex *eker* vocatur *barſi-ſebart*, sive conjunctio conditionalis, & æquipollet *tā* si, liquidem, *ta* affixum, est pronomen secundæ personæ, nimirum: si tibi. *Mugb*, Magus, & Monachus, Religiosus, peculiariter Sacerdos Christianus, & simpliciter etiam infidelis ut in *Schahidi*, & hic *Pri mugban* talium monachorum Antistes, Abbas & translate caupo. Vide notas in periphrasi. *Kujed* a *Kujiden* non a *Küſſen*. Notat iterum Sudius, tertiam personam Imperativi eandem esse terminatione cum tertia præsentis indicativi; sciendum præterea in verbis perficis tantum particulas conjunctivum aut optativum regentes indicativo præfigi, in reliquo hos modos nihil intra se diserre. *Ki eſt Harſi-iſtil*, conjunctio causalis. *Salik* viator. Sed hoc loco cauponem denotat seu Abbatem cœnobii monastici, *reſm* est mos, consuetudo, institutum, *menzil* statio, diverſorium, sed hic pro popina accipitur.

4.

Mera. *mim* est *Zamiri*. *mütekellim* sive pronomen primæ personæ, *ra* affixum diversas habet significationes, omnes suo loco in decursu hujus operis expediendas; hic est *meſulijet* & latine per dativum efficitur, mihi. *Menzil* ut supra, statio, hospitium. Notat Sudius pro *menzil* *menazil* esse debuisse, sed necessitate metri singularem pro plurali positum esse, etenim inquit: ut ad amatum perveniatur unum solum hospitium intrare non sufficit, sed utique complura sunt peragrandæ, ut amans ad amatum contendens omnigenas molestias & arumnas experiat, & conjunctioni: *vim* ac pretium condiscat &c. *Gianan* videtur esse pluralis *tā gian* ait Sudius, idque per amplificationem, ac si amatus omnium simul amantum anima esset, uti eo videtur alludere versus iste:

Haman ben bendeniin giani degil-sin giani alem-sin.

Id eſt: non mei ſolum ſervi tui anima es, ſed totius mundi. Vel forte etiam ellipsis est alterius vocis, ut: *gian* *gianan*, anima animatum, ut apud Turcas adhuc in usu est, quo factum, ut ob frequentem illius usum brevitatis gratia prius vocabulum subiceatur, hæc Sudius. Cui est *Kelime-i-ſiſſam* particula inter-

rogativa, quid, quis? *Emn* est *maštar*, ex *Emene jeminü* formæ *Alema jalimü*. *Æiſeb* cum *fatha tš ain* vitam, incolumitatem, significat. *Emnt æiſeb* est securitas vitæ, incolumitas. Nonnulli *Emn* cum *æiſeb* copulative sumunt, ac si esset *Emn-ii-æiſeb*. Sed hoc a genuina linguæ perficæ phraſi abhorret; *Ciün* idem quod turcice *Ciünki*, ſiquidem, quandoquidem. *Herdem. ber* est *küllü eſrad* id est ſinguli, omnes, *dem* hic tempus denotat, ut *ſepide-dem* diluculum, *Sabah-dem* mane &c. *Gres* campana, tintinnabulum, illud præcipue, quod collo camelorum & mulorum appenditur. *Ferjad*, vociferatio, aliquando cum *ſiſgan* conjungitur. *Ferjad-ii-ſiſgan*, at *Ferjad-res* ille dicitur, qui fert auxilium in periculis & angustiis; ſed hic in ſenſu clamoris & vociferationis uſurpatur *ferjad*. Addit *Sudius* campanæ clangorem hic tranſlare pro *Præconis* clamore ſumi, ex eo, quod olim mos fuerit, ut peregrinantes voce ſtentoris ad iter ſimul & ſemel inuicem admonerentur, uti apud *Othomannos* in hunc ſinem buccina ſignum datur. *Midaved*. Particula *mi* præſigitur in verbis perficis præſenti, & futuro, quæ tamen non raro etiam confunduntur, & alterum pro altero ponitur, ac utrumque nonnunquam continuationem denotat. Accidit etiam, ut ante *mi* *ba* addatur, quod tum *bai teekid* dicitur, ut in *bemi-reved*, *bemi-reſed* &c. *Dared* est *ſyli-miſa-ry* a *Dariden* non a *daſten* ut jam antea monitum. *Berbendid* particulæ *ber* & *der*, quæ occurrunt in conjugatione *Eſaal*, poſitiſſimum confirmationis gratia ſunt, non raro utraque eandem vim habet, ut ſuo loco dicetur. *Bendid*, colligare, a *bendiden*. s. per. pl. imp. Convenit terminatione cum 3. pers. ſing. præſ. *Mabmilba* onera, ſarcinæ, plur. *tš Mabmil*.

5.

Seheb. nox. *Tarik*. tenebræ. *bim* metus *mrog* fluctus. *Kirdab*. gurgis, vorago. *ia* affixum eſt *jai-vabdet*, vel etiam *tenkir*. *Ciünin* eſt compoſitum ex *Ciün* & *in* quorum prius eſt particula ſimilitudinis, alterum pronomen demonſtrativum proximi, in compoſitione *vau tš ciün* & *hamza tš* in eliduntur. *Hail* terrificus, a *havl* terror. *Kügia* ubi, & quomodo. *Danend* ſciant, a *daniden*. *Hal* res & ſtatus rei. *ma* nos. in compoſitione noſter, vel noſtrum. *Sebük-baran*. plur. *tš Sebütkar*. cujus terminatio eſt rationalium, reſertur enim ad hominem & ſignificat levis oneris homines. Compoſitum eſt ex *Sebük* levis, & *bar* onus. *Sabilha* littora, ripæ maris &c. plur. Perſicus *tš Sabil* arabici.

6.

Hame collectivum, idem quod arabicum *Kulu*. *Kar*. opus, operatio. *mim* affixum est *Zamiri mütekellim*. *cbod*. ipse, meus ipse. *Kiam* voluntas, desiderium. *Cbodkiam* est *tafsi urkibi* sive nomen compositum significans illum, qui propriam voluntatem sequitur. *ia* affixum, est *hærh-mæstar*. *ba* est *barsi-sile*. significat ad, & refertur ad *Kejchid*. *Bed* malus, nequam. *Nam*, nomen, fama. *ja* itidem *barsi-mæstar*. *bed-nami* simul sumptum est mala fama, ignominia, *Kejchiden* convectionem & propensionem denotat hoc loco ait Sudius, estque neutrum sive *lazim*, non *müteaddi* id est activum ut putant nonnulli, quod & testimoniis *Hælalys*, & *Mevlanæ* probat. *Acbyr* est *Kelime* *reekid* ut paulo ante notatum. *Niban* abbreviatum ex *Pinban* eliso *pe* & appposito *Keire tû nun*, quod antea *Sakin* fuit. Significat occultum, absconditum, uti arabicum *Chafy*. *Kei*, ubi, quando, quomodo. *maned*, est *fyli-muzary* derivatur a *mauiden*, quod est medium inter activum & neutrum, nam & ponere, & manere significat. Est & aliud *maniden*, cujus *mæstarus* est etiam manifestus, & significat similem esse: *An* pronomen demonstrativum remoti, *Raz* negotium arcanum, secretum. *ia* est *jai-vabdet* vel etiam *tenkir*. *Kezo*. Contractum ex tribus vocibus *ki ez o*. quarum ultima est *Zamiri mersu munfasyl*. sive pronomen relativum disjunctum, arabice *büve*. refertur autem ad *raz*. *Sazend* *fyli muzari* geny. 3. per. pl. præf. a *faziden* facere, construere, habet & aliam significationem, de qua suo loco uberius dicetur. *Mabfiba* conciones, confessus, congregationes. plur. *tê mabfil*.

7.

Huzur proprie præsentia, sed hic quies, tranquillitas, *ja* est *jai-vabdes* vel etiam *tenkir*, id est unitatis, vel indeterminationis. *Chabi* est *fyli muzary muchatib*. a *chabiden* cujus alter infinit. est *Chasten*. Velle, cupere. Ezo refertur ad sequentis versus sententiam. Qui ad Deum referunt, vehementer errant, inquit Sudius. Aliqui etiam *o* illud ad secundi versus *men* relativum volunt. *Meschev*. Imper. negat. præf. *Hapbyz* est *mündadi*, sed *barsi-nida* suppressum est, & subintelligitur: *Ei Hapbyz*. *Meta* est ex genere *τῶν usmai-mankuse*, sive nominum defectivorum, & duos *muzarios* gezmat, & duplici sensu pollet, est nempe conjunctio conditionalis & interrogativa, sive ut Turcæ loquuntur: *Sebari-ile Ishfham-dur* hic conditionalis.

Mc-

Meninszky vult esse adverbium temporis vel conjunctionem conditionalem & sic vertit: *ad hoc ut. Ma* vocatur *Harfi-Zad* iive particula redundans confirmationis gratia. *Talka* 2. pers. fut. verbi *tska* seu *lakyje*, cujus fut. est: *jeska*, formæ conjugationis *elime*, significat convenias. Ordo vocum genuinus hic est: *meta eredit en-talka*, si volueris, ut convenias &c. *Men* est *imi-mesul* pronomen relativum, idem quod *elezi* is, qui estque indecl. ac potissimum in rationabilibus usurpatur; præterea est *mesulun-bib* טִּבְּ *talka*, & ad pronomen *eso* refertur. Qui dicit esse ex genere טִּבְּ *kabil-üz-zitr*. oppido fallitur. *Tebva* 2. pers. fut. verbi *beva* seu *bevije* formæ conjug. *elimes* debuisset esse *tebvabü* juxta syntaxim relativi arabici, sed hic omisum est pronomen relativum. *Da-yd-dünia*, da 2. pers. Impera. a *de-reda*, significat *abice*. In hac significatione reliqua tempora inusitata sunt, participiis tamen utuntur poetæ sed raro. Obsequentem articulum seu *vaslum* *gezma* mutatur in *kesyam* licet nempe *de-yd-dünia*. *Ebmilba* 2. pers. Imp. verbi *ebmele*, *jab-milu* formæ conjug. *efale*, significat *intermitte*, idem fere quod præcedens *de*. *ba* affixum est pronom. relat. scilicet *zami* *mon-sub* dictum & ad *dünia* relatum. *Dünia* mundus. Primus & ultimus hujus *ghazelæ* versus arabici sunt, reliqui omnes persici.

ODE II.

I.

Türk de hoc satis dictum in notis ad paraphrasim. vide. *Ared*. in origine fuit *avered* ab infi. *averdiden*, postmodum in nonnullis temporibus *vau* sustulerunt ut in *muzaric*, in *emro* in *nebio*, & in partic. act. *Hindu* cum *vau* in fine dicitur de iis tantum, qui ab origine ad indorum nationem spectant. qui vero sunt adventitii, uti & res quævis ab indicis regionibus proveniens, ut myrrha, gladius &c. *bindi* non *hindu* dicitur. Notandum vero, quotiescunque in fine vocabuli perfici occurrerit *elif*, vel *vau* vel etiam *ja*, occasione *izafeti* unum *ja* interseri, sic *bujeseb* a *bu*, *pajeseb* a *pa*, *peijeseb* a *pei* &c. *Schin* vero illud in fine annexum est pronom. 3. pers. ad *Türk* relatum. Semmercandum & Bochara duæ urbes sunt, quarum incolæ Turcæ sunt, & quas ideo vel maxime pro dono delegit poeta.

2.

Külkesch proprie perlustratio rosarum, & deambulatio vespertina rosarum tempore, & hinc locus omnis ad deambulandum

dum & animum relaxandum aptus, denique nomen proprium loci cujusdam prope Schirazum, reliqua vide in notis ad paraph.

3.

Füzan, contractum ex *efzan*. Persæ nomina & verba, quorum prima littera *hemza* est, eo eliso contrahunt. Volunt tamen nonnulli regulam hanc tum solum obtinere cum elis. est breve, non item cum longum est, ex. g. *Iskender*, *sikender*, *üsraden*, *fütaden*, *istaden*, *fitaden* &c. Est vero *füzan* interjectio dolentis, & exclamantis, ut *proh*, *heu*, *eheu*. *Julian* vide in paraph. *Schub* *πολυσήμενον*, sed hic pro *ζερός*, *θερμυργός*, fervidus, calido sanguine præditus, & lascivus, fallax. *Schirinkiar*, *schirin* est dulcis, *kiar* autem cum *kiafi-agemi* nominibus affixum actionem designat, ut apud Turcas *ei*, sic *suem* vis, injuria, *sitemkiar*, injuriæ & violentiæ auctor, vim inferens, violentus; pariter *gefakiar* &c. *Schebriaschub* adjectivum *σύνθετον*, velut: urbem tumultu complens, urbem perturbans, videlicet dementans, ad insaniam redigens. Ineptus hic rursus Surorius, dum dicit *schirinkar* ad instar *schebriaschub* ex duobus nominibus compositum esse, de *turkian* jam supra dictum. Reprehendit iterum interpretem Sadius, afferentem *türkian* hic idem esse quod *kedajan*, h. e. pauperes, mendici; & addit: *Qui epulum prædatorium diripiunt, validos ac robustos esse est necesse, uti hoc in arce Imperatoris Turcarum sæpius observatur, cum contra mendicorum turba infirma sit & debilis, quorum si cui quidpiam in manus porrexeris, tollit & manducat, sin minus, patienter fert.* *Cbyvan* arabicum est, sed Persæ *eban* scribunt, estque proprie mensa, sed translate pro epulo & dupibus sumitur, præcipue quando cum vocabulo *jagma* constituitur ut hic. Quid autem sit *eban-jagma* dictum in notis ad paraphrasim.

4.

Be ab-ü renk, *vau* istud metri necessitate interfertum est; proprie enim *abi-renk* scribendum fuisset, quod est liquor quidam, seu pigmentum album, quo fœminæ faciem illinunt. Potest etiam rubricam, sive fucum rubrum significare, quem turcæ *kuligane* vocant, tumque *ab* album fucum significabit. In nonnullis codicibus est *be-bui-ü renk*, & tum *vau* est *barfi aif*.

5.

Hadis proprie novus, item dictum aut factum recens, historia,

storia, narratio &c. sed hoc loco idem quod turcicum *föz*. *Mü*, *trib* de illo dicitur, qui cor & animum exhilarat, & alios ad tripudium movet cantu vel fidibus, verbo modulator, cantor, cytharædus. *Kemter* comparativus τῷ *kem* minus, parcius, aliquando pro absoluta negatione adhibetur, ut *k.m kin*, *kem giu*, *neutiquam dic*, *nullo modo quare* &c. *Kuschuden* & *Kuschaden* aperire, revelare, deberet autem legi *nekuschud* & *nekuschajed* sed metri necessitate legitur *nekuschud* & *nekuschajed*. *Hikmet*, Philosophia, scientia, doctrina. Sudius dicit esse positum hoc vocabulum pro *yimi-bikmet* quia inquit *disputatio* & *inquisitio de tempore, de cælo, de elementis, & fato illi scientia subjacent*.

6.

Ruz-efzun, epithetum οὐνθερον, significat id, quod de die in diem augetur, & incrementum capir. *Tmet* sumitur plerumque pro continentia & castitate. *Zelicha* nomen uxoris Putiphari juxta orientales; sed Sudius dicit primitiva significatione epithetum esse, ac idem sonare quod pulchra, formosa.

7.

Gusch proprie auris, & particip. audiens, & auditor a *guschiden*, sed *gusch kerden* est aurem præbere, auscultare, *mend* in persicis vocabulis est *edati-nispet*, ut in turcicis τὸ *iy* sic *seadet-mend*, *seadesly*. *Danischmend*, *daniichy* &c. Elif in fine vocis *giana* est *barfi-nida*, sive interjectio inelamantis. O, heus!

8.

Ghazel species est poematii, quod ut regulæ accomodatum sit, nec paucioribus quam quinque, neque pluribus quam decem (*Bett*) strophis seu distichis constare debet, etsi nonnulli ad tredecim extendant. *Dürr süsten* & *süstiden* est margaritas vel baccas filo trajicere, uniones conjungere & filo inserere. gall. *enfiler des perles*, quod phrastice de illis dicitur qui suavia & elegantia verba fundunt, & quibus dedit ore rotundo *Musa* loqui.

O D E III.

I.

Revnak decus, pulchritudo, elegantia. *Gevheri* dicit *revnak-üs-seif* esse nitorem & splendorem gladii. *Diker* hic significat iterum, scribitur autem sine *ja* ob metri necessitatem; errat *vehc-*

vehementer interpres, qui dicit *diker* hoc loco significare *adbuē*. *Bostan*. vocabulum hoc arabes sine *vau* scribunt, at Persæ promiscue cum *vau* & sine *vau*. *Elban* voces, phthongi, modulationes. plur. *tū labn*. ponitur in plurali ait Sudius ob varios & multiformes Luscinia modulos.

2. *Giūvanani-cemen*. per juvenes campi intelligit Poeta flores & gramina recentia, qualia sunt ineunte vere. *Baz*. retro, & iterum, sed hoc loco priorem significationem admittit; potest tamen etiam simpliciter *tū teekid* vim habere. *Resan*. imper. a *resaniden* transitivo. Sciendum, quod Persæ transitiva, sive ex neutris activa faciant interfertis *elis* & *nun*. Sic ex *residen* pervenire, sit *resaniden*, facere, pervenire, ex *tersiden* *tersaniden* &c. *Riban* & *Reiban* communius, herba odorata quævis, peculiari-ter autem, *Ocymum*, *Basilicon*,

3. *Ciūnin*. talis, similis. Compositum ex *cilūn* sicut, & *in* hic hæc hoc. *Mugb*. de hoc jam alias dictum. *Pece* proprie catulus, vel pullus, sed similibus in locis puer, puerulus &c. *Chak-rub* idem quod *ciarub*, vel *ciarū*, quod Arabes *seharub* scribunt, scopæ. Compositum est ex *chak* terra & *rubiden* verere; in origine fuit *rubendei-chak*. *Muje* & *mujkan* cilium, pili palpebrarum; errat iterum Sururi asserens *mujkan* plurale esse *tū muje*, nam si hoc esset *ja* cum *setha* legendum esset, nec quiesceret ut hic.

4. *Dürdi-kešchan*. Potator, qui vinum usque ad fæces haurit, vel ut Horatius ait, potans *feces tenuis cadum*. plur. *tū dūr-di-kešch*, cujus terminatio *an* ob rationale, est autem *dürd* fæx, sedimentum, amurca, hic pro vini fæcibus accipitur; Sudius dicit esse figuram *zikri-mabal* ve *iradei-bal*. sive contenti pro continente, fæx enim inquit non bibitur, sed quod superne est vinum. *kešbiden* est trahere, pro haurire, *micbandend* a *chandi-*den ridere, sed hic pro irridere, explodere, cachinnari, *ser*. in varia & plane diversa significatione accipitur, uti in decursu hujus operis patebit, sed hic est desiderium, concupiscentia. *Künend* facient, sed hic subanditur sumptus, impensæ, ac si esset impensas facient, id est: impendent, insument.

5. *Rirev be der*, abi ad portam, id est: exi. excede. *bedero* nonnulli ex tribus vocibus constare putant, ex *be*, ex *der*, & ex *o* pronomine ad *chane* relato, *vau* tamen illud melius pro conjunc. copulativa sumitur. *Sieb-kiasē* & *Sijeb-kasē* Hospitum occisor. & juxta alios avarus, sordidus, vilis &c. *Sijeb* enim proprie quidem niger, ater, sed translate pro maligno & nefario accipitur. *Kiasē* extra compositionem est patera, paropsis,

poculum &c. epithetum hoc mire eleganter cœlo & fato attributum est a Poeta.

6. *Chab* somnus est & somnium. *Chab-keb* contractum ex *chab-kiah* methodo supra dicta. *Müsceb* proprie pugnus, & vola manus, sed hic quantum vola contineri potest, pugillus. *Kesbiden* hic elevare, extollere, in altum ducere. *Eivan* de hoc infra uberius, *Perfæ* pro æstivario, Palatio & Triclinio sumunt.

7. *Ja* in *Kanaan* est *nisperi*. *Mesned* in lexicis est fulcrum, locus, cui quis innititur, ut cervical, pulvinar, sed hic solium, thronus. *An*, & *ezan* alteri pronomini præposita possessiva evadunt, & cum *Isafet* leguntur. sic *ani-tü* vel *ezani-tü* significat: tuus, tibi proprius, ut apud Turcas *senünki*. Regula, quam vix uspiam alibi reperiēs, estque hic idiotismus linguæ persicæ peculiaris, cujus ignarus verum hunc non facile intelliget. *Kiah* est nomen loci & temporis, hic tempus denotat; præterea etiam officium significat, immo & thronum, & unicuique harum significationum hic locus esse potest. *Pedürud*. valedictio.

8. *Ser* hic cuspidem, extremitatem significat. *Keisu* a fronte propendula coma. *Berbem* confusus, intricatus, implicitus. *müscek-eschan* epithetum οὐδιστος, moschi odorem spargens, aromaticus.

9. *Ei* vel *I*. subauditur puer mi. *Meb* & *mab* luna, sed hic translate facies, vultus. *anber*. *Ambarum*, succinum, vulgo Ambra. *Sara* ambræ epithetum, id est pura, præstans. Refertur hic jure Surxius, qui *Sara* istud putat esse nomen Regionis ambram producentis, etenim Sudius adducto alterius Poetæ versu probat *Sara* etiam de vino dici. *Gevekan* de hujus usu alibi uberius dicetur. *Perfæ* ita vocant clavam lusoriam, sive baculum incurvum, quem Turcæ *ciögen* appellant, arabes autem *savlegian*. Reprehenditur iterum interpret Turcicus, afferens vocem hanc apud arabes cum *gim* scribi, cum revera cum *sad* scribatur. *Münzarib* idem quod *mütebarrik*. motus, se commovens, mobilis, & percussus. *Kerdaniden* facere ut quid sit, efficere, reddere, de simili transitivorum formatione apud Persas jam alias dictum. *Kesbiden* autem & *Kerdiden* significat converti, redire &c. & primo quidem de statu in statum mutare, unde etiam significatio *tü* fieri, reddi, desumpta est; deinde sphaeræ instar circumagi, circumvolvi &c. proxima ergo verbi hujus significatio est: fieri, remota circumvolvi, hæc Sudius.

10. *Hapbyza*. *elif* in fine est *berfi-nida*. sive interjec. vocantis. *Rindi*. nomen hoc Persæ; potissimum in veritis rebus usurpant, &

& vel maxime in vini potione. *Dami-texoir*, hypocrisin denotat hoc loco. *Dam* enim decipula, laqueus, unde sensus est: ex corano *ne feceris decipulam falsitatis*, videlicet cave hypocrisin corano pallies.

O D E IV.

1.

Sophi. de hoc jam in notis ad paraph. dicitur a *sos*, quod arabice lanam significat, eo quod *Sophi*, & ejusdem farinae devoti & contemplativi ascetæ laneis indumentis plerumque utantur; quod bene notandum, quia quam sæpiissime in eos invehitur. *Bija* accede, adesdum. ab *ajiden*. cujus alter infinitivus est *ameden*. Regula generalis est: quotiescunque in initio verbi perfici hæmze occurrit, litteris præfenti, futuro, & *nebio*, id est imperativo negativo *ja* additur. ex. g. *bijaied*, *nejaied* &c. vel potius ut dicit Sudius hæmze in *ja* convertitur. *Lal* gemmæ species, pyropus, robinus, *rubis balais*, & ipse gemmæ hujus color. *Lali-sam* vel *kün* adjectivum compositum, rubrum & pyropi colorem æmulans &c. hinc etiam *lal* frequenter pro labio simpliciter; item vinum rubrum & suave, quasi liquidus pyropus.

2. *Derun*, intus, intro, & intimum rei. *Rindan plur.* *rū Rind* Lamyus dicit *Rind* significare impavidum, imperterritum, temerarium, sed Persæ pro vini potore, & vinolento usurpant, plerumque etiam pro græco *πᾶσις*, quod est: ad injuriam & contumeliam ex vino proclivis. *Kin* contractum ex *ki* & *in*, refertur ad *razi derun*.

3. *Anka* de hoc vide notas ad paraph. *Sebikar* refertur ad *kes* & cum *isapbet* legitur. Nonnulli *anka-sebikar* ut vocem compositam legunt, sed perperam.

4. *Æjsb.* & usitatus *yseb*, in lexicis est vita, victus, sed hic, voluptas, gaudium, deliciae. *Nekt*, hoc loco, præfens, paratus; alias de pecunia parata dicitur. *Abebor*, & *abisebebor*, & nonnunquam in carmine *abebor*. est proprie aquarium, alveus, gall. *abbreuvoir*, *auge*. hic vero fors, fortuna, portio. *Behischr.* 3. per. sing. præter. a *bischten*, cujus alter infinitivus est *beliden*, & *biliden*, signif. dimittere, missum facere, rejicere, &c. *Ravza* in lexicis est pratum, sed hic hortum, viridarium significat. *Dar*. domus, *selam* inter reliquas significationes etiam de Paradiso dicitur, adeoque *dar-ü-selam* ad verbum est Domus Paradisi, reipsa autem cælum, sedes Reatorum.

5. *Bezmi-deur* translate de symposio dicitur. *Derkesch. der tũ teekid* vices explet, *kesch* impera, a *keschiden* trahere, sed hic bibere, haurire.

6. *Schebab.* juvenia. *ser.* πολυσήμωντον, notiori significatione caput, sed hic tempus, vel etiam particula *tũ Zarffyjet*, complectendi. *Nenk* honor, virtus, probitas, boni studium &c. *ja* in fine est *jai vahdet.* Nam proprie nomen, hic fama, bonum nomen.

7. *Bendeki*, sciendum, quotiescunque nomen persicum terminatur *tũ hai-resmi*, tunc si addendum sit *jai-mestary*, vel *elif-nun* pluralis, *ba* in *kiaf* persicum converti. sic *bendc*, *bendeki*, *bendekian* &c.

ODE V.

I.

Dusch. hesternæ nocte, *mescbid* facellum, quod inde corrupto vocabulo *moschaam* dicimus, reliqua vide in notis ad paraphralim.

2. *Muridan* Discipuli, sectatores. *Kabs* Templum Meccanum, reliqua vide in paraphrafi.

3. *Cbarabat.* Popina, caupona, *mugban* caupones, & translate heterodoxi, infideles.

4. *Sevda* usitatus melancholia, atra bilis, sed hic pro deperdito amore, & ex amore amentia. *Bisch* cum *ba* arabico, signis. plus, amplius. *Teofir.* proprie perfectionem, plenitudinem significat, sed hic pro emolumento, utilitate sumitur.

5. *Murgbi dil & saidi gemiet* sunt *Isafeti bejanie.*

6. *Kerdend* fierent, a *kerdiden*, de quo supra. ubi vide, quomodo præsens pro optativo & conjunctivo adhibeatur a Persis.

8. *Samkin* in hac voce *ja* est *nisperi* & *nun* propter *teekid.* *Eija.* proh. papæ, particula dolentis, & etiam interrogantis cum admiratione. *Kired* hoc loco significat: vestigium imprimet, afficiet, penetrabit. *Atesch-bar.* adject. compos. significat ignem accendens, ardens; estque *Isafeti bejanie.* *Schebkir.* nocturnus, noctu accidens, epithetum σύνθετον, quasi res noctu tenens, invadens aliquem. Errat ergo Schæmius, qui putat significare insomnem, tota nocte vigilem, quem tamen & Meninsky sed temere secutus est. Refertur autem vocabulum hoc ad *abiateschbar*, & ad *suzi-sine*, proinde Schæmius dupliciter labitur, dum pro *suzi-sine* legit *suzi-nale*, & tam vocem, quam sensum ipsam carminis depravat. Nec minus fallitur Sururius, qui sic interpretatur: *nostra ignita suspiria & pectus insomne.*

8. *Cba-*

3. *Chamuseb.* cum *elis* & *vau*, & cum *elis* sine *vau* & cum *vau* sine *elis*; denique sine *vau* & sine *elis*, unius ejusdemque est significationis. 2. per. sing. impera. tace. file.

ODE VI.

I.

Nur *τῷ* *bade* est *sifati-muschebbehe*. *Efruziden* & *efruchsen* est neutro-activum, sed hic activum. *Murrib.* partic. act. ab *straba* formæ conjugationis *Efael*. usitatus: Cantor, cytharædus, alios ad tripudium movens. *Ki* causale, vel etiam conjunctivum sequentis sententiæ. Vide notas ad paraph.

2. *Pijale*, forte a *phiala*, juxta Lamyum est scyphus vacuus, in lexicis autem poculum, calix, patera. *Müdam* & *müdamet* juxta Gevherium vinum significant, errat porro Sururius, qui putat *müdamet* esse pluralem *τῷ* *müdam*. Est etiam in sensu primitivo vox *müdam* perennis, perpetuus, hinc *seburbi-müdam* potest esse: potio continua.

3. *Ja* in *mesti* est *berfi-mastar*, sive nominale, quod ex verbo substantivum efficit, ut apud latinos *io* lego, lectio, scribo, scriptio. *Ha* hic significare potest *in* & *cum*; videlicet ebrietas in oculis aut cum oculis formosi. Sururius causale esse asserit, sed perperam. *Schabid* vulgo testis, sed hic formosus, venustus. *Dilbende* epithetum syntheton, cor ligans, cor devinciens, *vi* significationis *de eo dicitur*, inquit Sudius, *qui solus in corde dominum exercet*. *Gbosch* proprie: bene, & bonus, sed hic decens, conveniens. *Süpürden* & *siperden* in Lexicis est commendare, & committere, sed hic remittere, relegare aliquo, vel traducere ad aliquid. *Zimam* ait Sudius in Lexicis est *habena*, *capistrum*, *frenum*, sed hic *subauditur* vox arbitrii, videlicet *frenum arbitrii*, uti yzani-ychtiar.

4. *Kirischebme* idem quod *naz*, blanditiæ. Scribitur cum *kias agemi*, non cum *kef* arabico, ut falso asserunt nonnulli interpretes, longe minus cum *fetha τῷ* *kef*, ut iidem putant. *Sebi* & etiam *sibi* rectus, procerus, plerumque epithetum est cupressi. *Sebikadan* adjectivum compositum, plur. significat graciles & proceræ staturæ formosos, amassios. *Gilos* juxta Lamy cselebi, est motus lascivus & lubricus, sed in lexicis, est formæ & pulchritudinis ostentatio, exhibitio. *Senenber-charam* epithetum syntheton, pinum motu & incessu æmulans, & refertur ad vocem *servo*, neque absolute sumitur, *charamiden* autem est moveri, vacillare, & hic est ordo phrasis, *cypressus motitans se ad instar pinus*.

5. *Geride ait Sudius proprie liber est seu charta stabelli instar complicata, quæ utrinque inscripta est, & cujus hoc tempore nullus est usus.* Sumitur etiam promiscue pro quovis libro, & hic pro libro *vite & elencho Faji.*

6. *Sarfe.* augmentum, emolumentum, anctarium. corollarium, id denique, quod supra mensuram vel pondus justum adjicitur, sed hic simpliciter significat plus, amplius. hæmze in *sarfe* est *barfi-teveffiil*, & *ja* est *barfi-vabdet*. *Ruzi baz-cbaff* est dies judicii universalis vel potius resurrectionis mortuorum, nam hoc est *baz-chyz*. *Nani-belal* panis legitimus, translate pro *nani-vakuf*, panis foundationis, aut eleemosinæ, quia plerique monachorum in cœnobiis τὸν ἀγανῶν panem tantum vescuntur. *Abi-chayam* aqua seu potus illicitus, figurate pro vino, quod vetitum. *Scheich* proprie Præfectus cœnobii, Senior, Antistes &c.

7. *Abbab.* amici, & formosi, amasii &c. plur. *tš Habib.* *külfsben*, *külzar*, & *külfsan* synonymina, rosetum, viridarium, hortus, denique locus, ubi agitur vita læta comessando, ludendo &c. *Arze* idem quod *arz*. sed illud hæc in fine vocatur *barfi-nakt*, five particula translative, ex arabico videlicet in persicum. *Ber* supra, vel etiam dativum regens particula. arab. *end.* *Pejam* & *fejem.* *Peigham* & *Peighem.* nuntium, novum.

8. *Jad-kerden.* memorare, recordari, *amd.* propositum intentio, & data opera.

9. *Derjai-achzar.* vide notas ad paraph.

10. *Ja* in *dansi* est *barfi-senkir*, non autem *vahdet*, ut vult Schæmius, *bemi* augmentativum. *Murgh.* nomen genericum quorumvis volatilium, quod appposito altero vocabulo ad speciem suam reducitur, sic: *murghi chaneghi.* gallina &c. *Kalli-dam* in nonnullis codicibus est *meili-dam*, *dam* est rete.

ODE VII.

I.

Lusf hoc loco lenitatem, comitatem significat, *be lusf bülku*, dic placide. *Ghazal.* hinnulus dorcadis, pullus cervæ, & ipsa dorcæ; Poetæ venustos pueros & puellas illi comparant. *Rana* proprie rosa est ex parte rubra, ex parte autem flava, vel potius talis rosæ epithetum est; quam significationem in nostris lexicis non facile reperies; significat etiam: mollis, tener, pulcher, & sui admirator &c. *Ser* ordine refertur ad *mara*. Interpretes, qui dicunt hæmze in voce *dader* vim habere secundæ perso-

næ, oppido fallitur, nam primo hic nullum est hæmze, sed *ain* illud mutilum hæmzæ substituitur; deinde hæmze in lingua pernica pro *chytā* nunquam ponitur, sed *ja*, quod & hic *chytā* locum obtinet, enimvero post hai-resmī veniens *ja* non adscribitur, sed signo tantum mutili *ain* indicatur, atque etiam pronuntiatur. Hæc Sudius.

2. *Sch-ker-fürusch*. Sachararius, sachari venditor, epithetum *σύνθετον*, quod translate de mellitis & blandiloquis ephebis dicitur. *Bad*. usitatum in formulis apprecandi & imprecandi. *Cira* quare, legitur etiam *cera* cum *sætha*.

3. *Gburux* in lexicis idem quod *ghafes* socordia, "negligentia, tum fraus, fallacia, usitatus tamen superbia, arrogantia. *Mc-ker*. Sudius carmine Afaphii citato probat, idem hic valere *me-ker* quod arabicum *keenne*. h. e. ac si, quasi, quasi vero. *Pur-sisch*. questio, interrogatio.

4. *Renk*. *πολυσήμαντον*, hic pro sorte, vel etiam signo, indicio; in nonnullis codicibus pro *renk* reperitur *bui*, *sebikadan* de hoc jam supra dictum, adjectivum plur. num. est substantivi loco inquit Sudius, & subaudiuntur pueri, ephebi &c.

5. *Ne-tüvan kiüft* modo; loquendi perfico pro *netüvan kiüften*; sic infra *netüvan kerd* pro *netüvan kerden*. *Vasa* hic idem quod *canun*, norma, regula. *Mibv* est *πολυσήμαντον*, hic amor, dilectio. *Zibava*. deberet esse *zibajessa*, sed metri necessitate *ja* & *ta* elisa sunt.

6. In aliquibus codicibus est: *Belut-f-ü-chusik*, in aliis: *be Chulk-i-lut*.

7. *Ber* pro hoc in aliis codicibus positum est *der. sema*. dicitur de quavis voce & sono, deque omnium instrumentorum musicorum concentu.

O D E VIII.

I.

Sela annunciatio, invitatio, sonus, rumor, & ut hic novi nuncii divulgatio. *Zed*. verbum *zedem* construitur cum compluribus nominibus, methodo linguæ persicæ peculiari, nec facile alio idiomate ad verbum efferri potest, habet tamen vim dandi, imprimendi &c. hæc Sudius. *Bela* & *belva*, *belijet*, & *belvet* synonyma sunt, & *bela* quidem proprie de camelo itineris molestiis extenuato dicitur, tum etiam de quavis ærumna & infortunio.

2. Vide notas ad paraph.

3. *Türk*. puer formosus. nota in *Türk* & *serk* lusum esse verborum, ut passim alibi. *Bajed* impersonale, oportet. *kerd bajet* quasi *kerden bajed* facere oportet.

4. *Hala* est *berfi tembib*, ohe, aliquando etiam propter *tekid. Sebadi*. Lætitia. *asch* cum *sætha tš æin*, vita, incolumitas &c.

5. *Hapbyza* elif in fine vim habet interjectionis vocandi, incusamandi. Per *scheb* intelligitur amarius. *Dest-debed*, quod Turcæ ad verbum efferunt per *el-veriir*. significat: licet, contingit, accidit, evenit &c.

ODE IX.

I.

Sakia. idem quod *ei saky*, o Pocillator. *Chyz* imperat. ab infinit. *chyziden*, qui & *chasten*. *Dib* imperat. ab infinit. *debiden* ufit. *Dadem*. Ra fere omnibus casibus affigitur, sed hic est accusativi nota, sive *tš edati-masul*.

2. *Badi-gburur* est *izafesi bejanie. nasergiam & bedser-giam*, quod malum exitum habet, κακοτελευτητον.

3. *Nib* imperat, a *nebiden* ponere, collocare. *sa* hic est *berfi talil* causale, lat. ut, quo. *Ziber*, subauditur *mimi-mürekellim*, ac si esset *zi-berem*. *Dalk* monachorum vestis fere usque ad medias furas. i. q. *cbyrka*.

4. *Nerd* apud, penes. *Nenk*. bonum nomen, fama.

5. *Dud* ad *Ab* & *ab* ad *sine* & *sine* ad *suzane*, & *suzane* ad *men*, *musaf* sunt invicem, atque hæc *izafetorum* congeries peculiaris est lingue persicæ; legitur ergo unumquodque cum *ja* infine hoc modo: *Dudi abi sinei suzanei men* cæterum *Dudi-ab* est *izafesi bejanie*. *Sinei-suzan*. *izafesi mevusuf* illa *sifatibi*; & *suzan sifati müschebbebe*. *Cham* proprie crudus, non coctus, & translate, iners, vanus, indis, *Efsurde* flaccidus marcidus, & congelatus; nota *kaf* hic intersertum in plurali per regulam supra dictam.

6. *Mabremi-raz* est: *massarüm mesule izafesi* signif. arcani conficius, particeps. *Dil* ad *sebeida*, est: *mevusufun sifate izafesi*. Ra in *amra* ad *kes* refertur, ac si esset *kesra nemi binem*.

7. *Dilaram* est *vasfi-serkibi* sive epithetum syntheton, signif. animo quietem dans, & simpliciter pulcher, formosus &c. ab *aramiden*, quod sublato elif etiam *aramiden* scribitur, immo etiam omisso *ja aramden*. *Jekpare* uno impetu, repente,

8. *Nenigered* non aspiciet, sed metri necessitate pronunciat-
tur *ningered*. *Diker* hic pro *daeby*, adhuc, amplius; errat Schæ-
mius, qui per *gyra* effert, id est: retro, vel rursus. *Sim-en-*
dam epith. composit. ex *sim* argentum, & *endam* proportio,
statura corporis, iusta ordinatio membrorum, species, habitus
oris &c. dicitur de venusto corpore ut ἀργυρόπεζα apud græ-
cos. idem etiam est quod *simi-sima*.

9. *Besachty*. *ba* istud potest esse arabum *ma* hoc est præ-
pos. cum. vel etiam *barfi-syle*, videlicet: in ærumna patiens
esto &c. *Sachti*, duritia, asperitas, adversitas & egestas. *Ta* hic
barfi-tatit. *Jabiden* & *jastien* infinitivi sunt ejusdem significa-
tionis, sed secundum est usitatus. *Mimteba*. idem quod *niba-*
jet & *yba-jet*. finis, terminus.

ODE X.

I.

Gamebar & *gamebor*. epith. compos. ex *gam* dolor ærumna,
tristitia, & *eborden* edere, vesci, & ad verbum significat do-
lore vescens, mœrore se nutriens, usitatus: afflictus, perturba-
tus &c. *Abiscebhor* & propter ἰσκαλῶληξιν, *abiscebhor*,
idem quod *abebhor*, aquarium. Sed in similibus locis: fors, por-
tio, & mansio domicilium &c.

2. *Avare*, iners, erro, vagabundus. *gian-perver*. epith.
compos. animam-nutriens, alens, recreans.

3. *Nisar* sparsio. item aurum & argentum in nuptiis aut
alia solennitate sparsum. *Kiriden* & *kirisien* quando cum *ser*
construitur, est: auro inducere, deaurare, non autem auro
immergere, tingere, ut nonnulli putant, ait Sudius. *Kadem* pro-
prie planta pedis vel solea, sed Persæ hoc vocabulo pro toto
pede utuntur. *ja* est propter *vabdet*, at in *selami* propter *senkir*.

4. *Be* primum est *bai-jebbijet*, signif. pro, propter; vel
etiam *bai-sie* ad, cum, videlicet: ad preces venio. *Berar*. *Ber*
est *barfi-istila* sive attollendi, id est: sursum fer manus, eleva,
Karin hic idem quod *Joldaseb* comes, socius &c. *Javer* adju-
tor, auxiliator.

5. *Haif* hic injuria, injustitia. *Bekesched* 3. per. sing. mu-
zarii, atque etiam imperativi; hic in utroque tempore sumi
potest. *Insafi-sirem* ultio injuriæ. *Daver* Regens, gubernator,
& Judex, & Deus.

6. In *heseret* *ba* est *barfi-tachsis*, at in *heserem* est *barfy-sile*,
h. e. in. *Hava* hoc loco, amor, desiderium. *Netüvan bürd*

pro *netüvan bürden* uti jam supra monitum. *bürun.* foris, foras, extra.

7. *Ruz*, deberet esse *Ruzi* cum *jai-vahdet*, sed hoc metri necessitate ablatum est per aphæresin. *Easched* & pro 3. p. fut. accipi potest, & pro apprecatione, nimirum *fiat, ut, Deus faciat* ut &c. *Jarem. mim* est *mimi murekellim* & ad *heajed*, refertur, ac si esset: *beajedem.* *Ei* vel *I* est interjec. exclamantis. O.

8. *Demzedem* est spirare, respirare, etiam gloriari, laudare &c.

ODE XI.

I.

Salab. probitas, rectitudo, status integer, pax, tranquillitas. & juxta *Sudium jarar-isch.* negotium decens, conveniens &c. *Tefavüt.* distinctio, discrepantia, discrimen &c.

2. *Nispet* relatio, convenientia, respectus. *Sema* auditio, & cantus, sonus, vox. *Rebab.* *Pandura*, cythara magno ventre, nervis chordis, quæ plectro pulsatur.

3. *Saoma*, & usitatus *saoma-at.* sacellum monachorum, & claustrum, cœnobium. Sudius dicit de templis christianorum potissimum dictum fuisse olim, tum vero pro quavis alia æde acceptum. *Deir* cœnobium, peculiariter christianorum, & translate caupona. *Nab* purus, sincerus. *Salus* hypocrisis.

4. *Æieb*, & *ytab* idem. Objurgatio, correptio, reprehensio. *Kirischme* ait Sudî, proprie de nictitatione oculorum, & supercilii vibratione, subinde vero de omni motu blando & illecebroso, deque languido & molli incessu usurpatum fuit. *Chosebesh.* secundum *schin* ad *ruzkar* refertur, estque transpositio, & suo ordine esse deberet: *Jadesch ehofsch bad.*

5. *Derjabiden* est assequi, intelligere, concipere; notat Sudius primitiva *jabiden* & *jasim* significare simpliciter: invenire, sed cum particula *der* composita, intelligere, capere &c. *Ciragb* Lucerna, Lampas, & Lychnus candelæ. Sudius dicit esse flammam in lychno candelæ ardentem. *Sebemy*, quando arabicum est, cum *Kesra* *rē mim* scribi auctor est Sudius, ac cereum significare, sed a Persis cum *sukun* *rē mim* usurpari.

6. *Köhl*, collyrium, & pecul. stibium. *genab.* juxta Sudium apud arabes est proprie, atrium, area, aula domus, & hinc dicitur per metaphoram *genabi yzset meab* atrium, quo confluit honor & gloria &c. *Afitan* & *Afitane* idem; Limen domus.

7. *Schitab* a *schitabiden* festinatio, properatio, est nomen substantivum, non vero *mæstar*, ut vult Sururius. *Sib*, pomum,

malum. Binorum carminum testimonio probat Sudius Poetas mentum puerorum pomo, vel malo cydonio comparare solitos esse. *Zenachtan* idem quod *Zenach* mentum & *serobs* sive fovea menti. *Ciah* fovea, fossa, non puteus, ut putat hoc loco Sururi.

8. *Tama* vulgo *tamah* cupido, aviditas, aviritia, sed hic *sama me-dar*. pro noli desiderare. *sabur*, valde patiens, mitis. *Karari cist*. est figura *Istifhami inkiari* dicta. *Saburi* hic mastarum esse probabile est. male autem Interpres dicens *ja* hic esse *jai-vabdet*. *küdam*. ubi, ubinam &c.

O D E XII.

I.

Per Sultanum sive Regem intelligitur hic amasius, per ministros aulicos vero, necessarii & familiares ejus, per supplicationem denique, vota & desideria amantis, quæ secundus versus continet. Hæc Sudius.

2. *Schibab*. accensus ignis, & stella lucida &c. & usitatus stella cadens, vel potius simile meteorum. De *süba* vide notas ad paraph. In Sudii Exemplari pro *Süba* est *Cbuda*, vide ibidem.

3. *Taban* fulgidus, fulgurans. est *sifati müschebebe* a *tabiden*. *Ditruba* epith. syntheton, cor auferens, eripiens, potest legi cum Fatha & Zamma *tẽ ra*.

4. *Ja* in *alemi* est *jai-vabdet*, vel etiam *nispet* & *alemi* similibus in locis, cætum & congregationem significat; *Tar* proprie pars faciei, in qua barba crescit, mentum. Sed apud Poetas pro genis accipitur, atque eo spectat *ro' bersuruzi*, quia genæ potissimum inflammantur. *Müdara* proprie & juxta regulam scribi deberet *müdarat*, cum sit formæ conjugationis *mesayle*. sed Persæ sine *ra* finali eo utuntur. signif. concordia, blandi mores, lenitas &c.

5. *Fixib* fraus, dolus, fallacia. *Ja* in *vazari* est *jai-vabdet* vel etiam *tenkir*. *gladu* & *giazu*, magus, fascinator, veneficus.

6. In *subbikiabi* *ja* est *nispeti* & significat ad tempus aurore pertinent. *nüvaxiden* & *nüvachren* blandiri, demulcere.

7. *Elif* in *Jara* ut & superius in *nikara* interjectionis vocandi vices explet. O, heus &c.

ODE XIII.

I.

Mireoid. particula *mi* præsentem statum denotat. *Sabyb-dilan* subauditur hic interjectio vocantis, *I Sabyb dilan.* *Cbudara* potest hoc ad utrumque verbum referri, si ad primum referatur, erit *ra*, *barfi iachsis*, si ad secundum, erit particula jurandi. *Derda* cum elis in fine interjectio est dolentis, heu, prohi dolor &c. *derd* namque dolor, afflictio &c. *Æquivalēt* τὸ elis litteris *sa* vel *vau* arabicis nominibus præfixis. *Aschikiara* & *aschikiare*, & *aschikiar* ejusdem sunt significationis, propalatus, divulgatus.

2. *Kesbti-nischebekian*, vocabulum compositum ex *navis* & *seco*, cur sit *kias* ante *an* terminationem pluralis, jam alias dictum est. *Sebaria* inquit Sudius, in lexicis, quæ ad manum habemus, non reperitur hoc vocabulum, in phrasi tamen communi est ventus secundus, & favens. *Niamet-ullah* habet pro favens & secundus, sed nihil de vento meminit. *Meninszky* legit *seburia* & itidem per *favens* effert, additque *badi seburta*, ventus navigationi favens. *Berebyz*, surge, id est spira. *Baz* potest hic significare, rursus, & simpliciter etiam amplificationem, ut jam alias dictum. *Aschina* notus, familiaris, & hic amicus, amicus. Turpiter errat *Suturius*, ait Sudius, qui *Kesbti-nischebe*, navis hærens, legit *Kesbti-sebikisse* id est navis fracta, & revera verbum fregit, quod vel inde patet, quia naufragi nullam venti secundi utilitatem percipiunt, cum contra ii, quorum navis in vadum impigit, vento ex adversa parte spirante, ex arena emergere possint. Hæc Sudius.

3. *Ræze*. in hac voce τὸ *bai-resmi* putant nonnulli quantitatem exprimere, uti in *iek-sale*, quod est anni unius quantitas, alii *mafiari* notam esse asserunt, & efferunt hoc per *annuus*, illud per *diurnus*. *Mibr πολυσήμερον*, sol, amor, amicitia &c. hic per *teriki ibam*, favor, fortuna &c. *Efsane* & *Fisane*, idem quod arabicum *usture*, fabula, historia fabulosa, hinc notum illud: *Efsayr-ül-evvelin* h. e. mendacissimi antiquorum. *Efsan* duas habet significationes, & primo quidem est: fraus, dolus, deinde verba illa, quæ ægrotorum auribus infusurrantur, arabice *Rukjes*, quod est, incantatio, magia, amuletum, oratio medica, superstitio &c. *Be giaz Jaran*, he est *barfi-syle*. τὸ *giaz πλεοναγκῶς* positum, nam idem fuisset simpliciter *be jaran*. Si tamen *giaz* pro *Hakk* accipiat, i. e. pro erga, respectu, ratione &c, tum *ba* erit ob *Zarfiet*. Nota τὸ *giaz* simili-

bus

bus in locis usurpare proprium esse Schirazenſibus, utpote peculiarem linguæ idiotiſmum, ut in illo *giuſſani*: *Tu be giai peder ei kerdi*. Nota etiam *eſebm* hic eſſe pro *imīd* ſpes, & *eliſ* ultimum in *Jara* pro interjectione vocandi. O, heus &c.

4. Monet Sudius τὸ *Cbalka* & uſitatus *Halka* circulus, proprie de hominum corona dici, quando vero annulum & circulum ſignificat *Halaka* pronunciari. *Mīl* vinum. *Duſeb*. heſterna nocte. *Hate* eſt particula, quam vocant *ismai-eſcāi*, cujus ſingularis eſt pro plurali; hinc in nonnullis codicibus ſcribitur *batu* cum *vau* & *eliſ*, ſed hoc non requiritur; ſignificat, da, cedo &c. *Haiju* para, appara, in aliis exemplaribus pro *bate* reperitur *faſe* mortuus eſt, extinctus eſt. Similiter pro *baiju* *babbu*, quorum primum ſignificat: parate, præparate, alterum, evigilate, expergiſcimini, id eſt vigilantes & attentī eſſote. Pariter ſi *bate* vel *batu* legatur, *ſabub* erit accuſativus, at ſi *faſe* erit nominativus. Eſt autem *ſabub* vinum matutino tempore bibi ſolitum, ſive ad potum matutinum ſervatum, namque ex potatorum ſententia ebrietas pridiana, hauſto mane moderate vino ſedatur. Similiter *gbabuk* eſt vinum diluco'o vespertino bibi ſolitum, atque hæc & ſimilia vocabula ubertatem linguæ arabicæ ejuſque *κρυπτοτέλειαν* vel maxime probant. *Sekkari plur. ſekkari*. cum *ſin* *fathato*, ſignif. ebrii, licet tamen etiam cum *zamma* legere. Sudius ſcribit τὸ *sukkari* per *ja*, alii more perſarum cum *eliſ*. Secundus hujus diſtichi verſus totus eſt arabice.

5. *Veſeb* eſt adverbium vel potius particula ſimilitudinis, ut turcicum *kibi*, inſtar. *telebi veſeb* eſt: *res acerba ſimilis*, id eſt vinum. *Umm-ūt-chabais*. eſt vini metonymia. *Umm* eſt mater. *Chabais* autem Sudius pluralem eſſe dicit τῷ *chabis* impurus, malus, turpis. Sed nescio an hac vice memoria lapſus non ſit, cum potius plur. τῷ *chabis* ſit *chabeſa*, *chabais* autem pluralis ſit τῷ *chabiſet*. *Schin* in *chabaiſeb* ad *telebi veſeb* reſertur. *Eſebba* eſt *līm-ūt-taſzil* τῷ *ſebebi* ſive comparativus, & ſignif. deſiderabilior, gravior &c. *lena* nobis, *abla* itidem comparativus τῷ *buto* dulcis. *Kuklet* eſt osculum non osculari, ut vult interpres, qui in hoc ſubſtantivum a verbo non diſcrevit, nam osculari eſt *takkil*, *azara* & *azari* &c. *azaravat* plurales ſunt τῷ *azra*. poteſt autem pluralis iſte cum *fatha*, vel cum *keſra* τῷ *ra* eſſeri, hic tamen requiritur *fatha*, immo ſetiam neceſſe eſt hoc loco *ja* per *eliſ* ſcribi, ut uſui perſico reſpondeat; Perſægenim vocabula arabica,

quæ

quæ pronunciationem *τῷ elif* sub specie *τῷ ja* involvunt, per *elif* scribunt. sic in *Musa*, *Ysa*, *Mustapha* &c. quando autem *ma-kabl τῷ ja* kesratum fuerit, kesre mutant in *satha*, ut in *temenna* &c. Hinc alter interpres qui dicit *azara* cum *elif* in fine erroneam esse scripturam, veram scribendi rationem ignorat.

6. *Mülk* cum *dhamma*, Regnum & Imperium, at cum *kesra*, bona, opes &c. reliqua vide in notis ad paraph.

7. *Tenki-deß* ad verbum, qui manibus angustis & debilibus præditus est, translate autem inops, egenus. *ja* est *maßlari*, ut & in *meßti. kin* contraß. ex *ki*, & in *kemia chemya*, ars metalla transformandi, & in aurum convertendi. Ars est, ait Suidius, nomine tantum nota, reipsa ignota, ut Gryphus &c. *Hessi* subitancia, existentia. *ja* est *maßlari*. de *Carano* vide notas ad paraph.

8. *Aßaißch* quies, tranquillitas. ab *aßajiden* est *Isimi maßlar*. qui ab *aßuden* derivari dicit, inquit Suidius, *Isimi maßlar*, ab ipso *maßlaro* non distinxit.

9. In *niknami ja* est nominale, est hæc vox composita ex *nik* bonus, & *name* nomen, fama. *Küzer* transitus, *Kaza πολυσήμενον*, hic decretum & iudicium Dei. *ra* est *edatt-mesul*.

10. *Neva'* & *nüva* itidem *πολυσήμενον*, nempe ordo, constitutio, status, modus &c. significat etiam opes, facultates, victum &c. ut hic. Suidius dicit per *Dervisch* seu pauperem intelligi amatorem, & per *ßabybi keramet*, *Hasanum kavam-ed-din*.

11. *Parßi* & *Fayßi* idem nec raro p. & f. confunduntur apud Persas ob harum litterarum affinitatem, ut in *ßipid* & *ßifid*. *Parßi-ku* vox composita, significat: persice loquens, antea fuit *kü-jendei-parßi*. *Bachschendekian* plur. *τῷ bachschende* de *kiaß* in plurali interferto jam supra dictum. In omrend ultimum *nun* & *dal* tertiam personam plur. verbi sum constituit, quæ sæpe enclytica est apud Persas, hic refertur ad *bachschende*, ac si esset *bachschende end*. *Bischaret* bonum nuntium, evangelium. *ja* in fine, est *jai vabdet*, vel etiam *tenkir*. *Parßa* hoc loco idem quod *Abid* Religiosus Deo devotus, monachus &c.

12. *Serkesch* proprie qui caput subtrahit, & hinc contumax, perversus. *Ta* secundum in *ghaßeret* ad *besuzed* refertur, ac si esset *besuzeder*. *Chara* turc. *Kara tasch* flex. dicitur etiam *chare* cum *bai-resmi*.

13. Notat Suidius ad hunc versum, septem ghazelæ hujus *Rophas*, nativam & propriam *ἰσοκατάληξιν*, (*kasfe*) continere, reli-

reliquas factitiam tantum; ad priores referuntur: *Dava*, *miida-ra*, *azara*, *ebara* &c. in quibus *kafse* purum est, reliqua ut *jara* factitia sunt & litterarum primitivæ voci affixarum additione fiunt, nam hic *elif* interjectionis: O, heus, vim habet, in *ebudara* & *kedara* similiter *ra* casus est terminatio, & sic in reliquis. De natura & differentia similiter-definentium prolixè agit Sadius hoc loco, quem qui volet, consulat.

O D E XIV.

I.

Ei, subanditur hic *münadi*, id est *ei giana*. *Fürugh* splendor. *mab* & *meb* Luna. *ebusn* pulchritudo. *Rui* & *ru* facies, vultus. Persæ similia vocabula cum *ja* & sine *ja* ad libitum scribunt. vide supra. *Rachseban* adject. a verbo *Rachschiden* fulgeo, radio. *Schiima* vos. nota hic pluralem esse pro singulari. *Abru* ad litteram aqua, vultus, sed translate honor, decus. *ebub* pulcher. *ja* hic est *berfi-masfar*. *Ciab* puteus, sed hic soven menti. *Zenach* & *Zenachian* hic mentum.

2. *Debed* a *debiden*, quod & *dascben* usitatus. *Kei* ubi & quando. *dest* manus. *dest debed* turcice *el-verür*, continget, licebit, accidet. *Gharan* hic desiderium, votum, voluntas &c. *Hemdestan* particula *hem* in compositis conjunctionem & confortium exprimit, ut apud Turcas *tü dascb* in *joldascb* &c. *Ja-rebb* bone Deus! sed Sadius dicit in similibus locis pro *ageba* poni, quod est proh, num, anne &c. *destan* contractum ex *distan* h. e. apologus, fabula, adeoque *hemdestan* quasi confabulator, & hinc pro conjunctus, coincidens. *Schevend* 3. p. pl. muzarii a *scheviden* usitatus *scuden* fieri, esse. *Cbatyr* proprie est animi dispositio, & quod animo accidit, tum pro ipso animo acceptum est, per figuram *zikri bal ve iradei mabal*. *Ziüf* crines, capilli ab aure propenduli. *Periseban* dispersus, confusus.

3. *Didar* etiam *dizar*. (apud Persas enim litteræ *dal* & *zal* frequenter permutantur) est *vasfi-terkibi*. & primo fuit: *aren-dei didar*. hic pro vultu, ac facie sumitur ut plerumque. *Amde* species præteriti temporis, quod duobus versibus probat Sadius, & maxime Asaphi poetæ testimonio, atque adeo errant, qui putant esse *Ismi masul*, sive participium passivum, uti & Sururius, qui dicit esse *balije*. *Kerded* a *kerdiden* reverti. indic. pro conjunctivo, hic interrogative positum, revertaturne? *ja an*, est *berfi atf*. arab. *av*. *Berajed*. in sensu stricto est: ascendat, sed hic pro; exeat; *Ferzian* mandatum.

4. *Ja* in *ebarabi* est *jai-massar*, *Kümed* a *küniden*. cuius alter infinitivus est *kerden*. *Dildar* compositum ex *dil* & *dasebten* in principio fuit *darendei-dil*. cor tenens, cordis dominus; in similibus locis, formosum, amasium denotat. *ra* est *edati-mesul*. *Akeb* contractum ex *akiab* methodo supra dicta, derivatur ab *akiabiden*, quod est neutro activum. *Zimbar* cum *jai* *sibus* sive cum *ja* expresso, hic est confirmationis gratia, ut turcicum *Elbette*. nonnunquam *ja* eliditur. *Dusitan* pl. *tũ* *Doff*. alias *Dofian*.

5. *Damen* & *daman* limbus vestis, arab. *zeil*. cuius abbreviatum ex *ciilinki*. *Bikæeri*, & extra versum *Beküzeri*. ab infinitivo *küzeriden*, qui & *küzesebten*; *kenderin* compositum ex tribus vocibus, ex *ki* ex *ender* & ex *in*. *Reb* & *rab*. idem. sciendum, quotiescunque occurrunt in perficis vocibus *vau* vel *ja*, vel *elif* ante *be*, quod *bai-resmi* vocant, semper posse abbreviari vocabula, elisa intermedia vocali; sic *kab* mons, *keb* idem. *sebab* *sebab* &c. *küschte* occisus, intersectus, at *keschte* factus; potest utrumque hic locum habere; Derivatur hoc a *keschten*, quod *πολυσήμενον*, verti, reverti, converti, & fieri, reddi, atque hinc pro *inikali* sumitur; significat etiam circumverti & rotare se ut saltantes *Meulevi*. *Bisfar* arabice *kesir* multus, *nun* & *dal* est 3. pl. præs. *tũ* *schuden*, refertur ad *keschte* vel *kuschte*. quomodo sit encliticum, jam supra dictum. *Kurban* in lexicis illud sacrificium esse dicitur, quo Deo vicini simus, eique conjungimur; sed hic quævis hostia, victima &c.

6. *Kes* hic *kimse* nemo, nullus, alias, aliter. *Devor* & *devran* arab. conversio, sed Persæ pro tempore usurpant. *Æriz* & *aryzet*. mala, gena; sed pro hoc in Sudii exemplari est *nerkes* quod est: flos, quem, ut ait Sudius, in Rumelia, seu Turcia europæa *zerrin kadab* nuncupant, quasi poculum aureum; alias narcissus albus & flavus. Poetæ oculos amasiorum eidem assimilant, & simpliciter pro oculis sumunt; arabes *Nerges* vocant; & hi quidem quotiescunque vocabulum aliquod persicum adoptant, *tò kias agemi* in *gim* convertunt. *Tarf* arab. oculus, sed Persæ pro utilitate & lucro accipiant, in quo sensu & hic est. *ja* est *jat vabdet* vel etiam *tenkir*. *Æfzet* hic continentiam, pudicitiam significat. *N-fruschend*, & extra versum *nesfruschend* a *siiruschiden* quod & *siiruchien* vendere. *nun* in initio verborum persicorum negativum est, vel prohibitivum. *Mestan* pl. *tũ* *messi*. hic pro *ceschm* sive oculis sumitur; habet autem pluralem modo rationalium, uti & *ceschm ceschman*. forte quia ad hominem pertinet,

7. *Chab* somnus a *chabiden*. *Alud* nomen ab *aluden* inquinare. *Chab-alud* epithetum compositum, signif. somno inquinatus, somnolentus &c. *Chabed seitiid* vult esse, sed hic ut & alias species est futuri temporis; immo quotiescunque mazius muzario connectitur, vim habet muzarii mastari, hæc Suidius. *Meker* hic idem quod arabicum *keenne*, achi, quasi. *Zan* abbreviatum ex *ez-an*. *Zed* percussit, sed hic impegit, vel asperfit &c. *Ja* in *abi* est *jai-vabdet*, vel etiam *tenkir*. Repræhenditur hic Sururius, qui *ab* cum *ru* conjunxit: quali esset *abiru*, decor, honor, quod falsum.

8. *Ba* in *frisliden* est propter *teekid*. *Ruch* proprie gena, hic pro tota facie, per figuram *zikri giuz te iradei küll*, pars pro toto. *Kilideste*, manipulus rosarum. *Buki* abbreviatum ex *budki*, quod est: fiat, utinam fiat.

9. *Omretan* hic *ta* est pronomen affixum secundæ personæ, *an* autem terminatio pluralis *تَوْن* *zevil-ükul*. Sciendum autem pronomina hujusmodi apud persas pluralia fieri terminatione *elif* & *nun*, ut *zilletan*, *diieschan*, *diteman*, tuncque pronominis affixi præcedentem litteram per satha efferri, et si nonnunquam metri necessitate quiescat. *Bad* a *buden*, frequens ejus usus est in apprecationibus, uti & hic. *Bxm* idem quod *meglis*, confessus, sed apud Poetas plerumque, convivium, symposium &c. *Gem* vide notas ad paraph. *Giam* vulgo pro omni poculo accipitur, proprie tamen est scyphus cum pediculo. *Deoran* cum *vau* quiescente, apud Persas pro tempore usurpatur, hic ingeniose & acute ad *Bezmi* refertur.

10. De *cevkian* jam superius. Vide etiam notas ad paraphrasim. In nonnullis Codicibus, pro *kui cevkian*, est *kui meidan*, quod etiam apprime convenit. *Hakk nasebinas*, ingratus, immemor beneficii, idem quod *Kufrani nymes*. *Kui* globus.

11. *Bifat* stratum, & res strata, & expansa. *Kurb*, vicinitas. *Himmet*, & *bemmet* synonyma, hic desiderium, votum &c.

12. *Schebinschab* contractum ex *schaban schab*, quod initio fuit *schabi schaban*, Rex Regum. *Bilend* & *Belend* synonyma. *Achtar*, proprie stella, fidus, plerumque tamen etiam pro sorte, fortuna, accipitur. *va* in *chudara* est: *edati-kism* vel etiam *zachs*. *Ja* in *bimmeti* est *jai-vabdet* vel *tenkir*. *Busem* cum *bai-areli* a *bustiden* osculari. *bem* in *bemciil* est *barfi-teekid*, *ciil* abbreviatum ex *ciilin*. *Kerdum* cælum. & orbis cælorum, & cilium, plaustrum duarum rotarum, & rota fortunæ. *Eivan* & *Ivan* idem, thorus discubitorius (fossa) sed Persæ cum satha

τῶς εἰς legunt pro magno cœnaculo, & porticu, atque etiam Palatio sumunt.

13. *Ja* in *dua* & in *amin* est *jai vabdes* vel *tenkir*. *Ru-zi* fors, victus, & substantia sorte unque obveniens. *Scheker-efschan* epithetum syntheton, id est: Sacharum spargens, fundens, videlicet dulcis, suavis, mellitus. *Scheker* proprie cum uno *kef* scribitur, hic tamen quia longa syllaba requiritur, *teschdid*, est additum, alias autem in lingua persica nullum est *teschdid* atque ipsæ etiam voces *Ferrab eburrem* cum uno tantum *ra* scribi debere, auctor est Sudius. In variis codicibus varie ac diversimode legitur primus versus; in Sudii exemplari est:

Mikilned Hapbyz duaji, bischnev amini buku, in aliis
sic:

Mikilned Hapbyz dua ü bischnev ü amin büku, in aliis
rursum sic:

— — *dua ü bischnev vamini büku.*



Pag.	Errata	sic	corrigere
XXI.	lin. 6. liberalitem		liberalitatem.
ibid.	l. 9. Telsiri		Tefsiri.
ibid.	l. 17. finirima		finitima.
XXII.	l. 23. ue		me.
XXXIV.	l. 22. qævis		quævis.
XXXVII.	l. 5. ulla		illa.
XLVI.	l. 28. ise pfum		se ipsum.
XLVII.	l. 29. numerarum		numerus.
17.	l. 8. Ignota		ig-nota
49.	l. 2. muschikla		muschkilha.
57.	l. 11. hospitio		adde formosorum.
60.	l. 5. aghyriajan		aghyrlajan.
66.	l. 21. Abalfudæ		Abalfidæ.
71. & 73.	quærimonias		querimonias.
72.	l. 20. redarguerunt, nuper		redarguerunt nuper,
75.	l. 17. verum		del. comm.
ibid.	l. 20. fuerit		del. com.
76.	l. 29. imperante, primus		imperante primus.
77.	l. 25. fultus		fultus.
79.	l. 14. abjice		add. **
81.	l. 23. fungi		fungis.
ibid.	l. 29. kavam-ed.		kavam-eddin.
87.	l. 13. quiete		quieti.
ibid.	l. 28. purpurea		purpureo.
89.	l. 18. pinu		add. &
91.	l. 28. nascentis		nascentis.
93.	l. 24. ec		et
96.	l. 11. perspicacis		perspicaces.
97.	l. 1. canendi		del. com.
ibid.	l. 21. Bobchukri		Be schukri.
100.	l. 20. & fun		del. &.
101.	l. ult. Azark		Azrak.
106.	l. 15. terum		iterum.
121.	l. 22. mi		mei.
134.	l. 21. invicem		in vicem.
ibid.	l. 28. Gez dum		Jezdum.
140.	l. 14. translare		translate.
142.	l. 11. ælimes		ælime.
143.	l. 12. fallax		salax.
ibid.	l. 28. dupibus		dapibus.